

Koubek, J. J.

JANA PRAVOSLAVA KOUBKA

SEBRANÉ SPISY

veršem i prozou.

K vydání spořádal

František Lad. Vorliček.

I. díl

[redacted]

V PRAZE.

Nákladem Karla Bellmanna.

1857.

Tisk a papír Karla Bellmanna.

Předmluva.

Odevzdávaje čtenářstvu „Sebrané spisy“ Jana Pravoslava Koubka uznávám za slušné připomenouti, jak se do rukou mých dostaly.

Byltě Koubek můj krajan, milovaný učitel, laskavý příznivec i přítel. Již od r. 1847 býval jsem v Praze jeho častým navštěvovatelem, v Blatné, společném rodišti našem, o prázninách téměř denním hostem. V takových návštěvách čítával mně každou novou báseň, kterou buď právě pracoval neb ukončil. Nejedenkráte doléhal jsem naň se svými přátely, aby k vydání veškerých spisů svých přistoupil: načež on vždy odpovídal, že tak učiní, jak mile bude zdravější, a více času k spořádání nových a k opravení starších prací svých nabude.

S ohledem na psaní a ještě více na vydávání držel se přísně vlastních slov svých:

Kdo stále užitku jen hledí vlastního,
Ten nedobude sobě věnce věštího,
Nezavzní lýra vděčně v ruce zisku chtivé,
Jež tělu náleží, co samým chlebem žive.
Kdo nedbaje své vlasti, nedbaje svých bratří,
Na Musu jako rybář na udici patří,
Tenť jaktěživ posvěcen nebyl na básníka
I bude poznamenán jménem sobětníka,
A zůstane ve spolku druhův sobě rovných
Nehoden lásky srdcí vlasti své milovných!

Lepší to zdraví však nepřicházelo, ale mizelo pod mnohými nátisky vůčihledě. Stávalť se co den trudomyslnější, až pak těžce onemocněv dne 28. prosince 1854 čilý svůj život v rodišti svém skončil. Zemřelť nedlouho po sňatku svém v náručí stařičkých rodičů a truchlící manželky.

Chtěje v prvním okamžení aspoň částku dluhu svého drahému mistru splatiti, jal jsem se spisovati jeho životopis, obrátiv se o mnohá dáta ke ctihodnému otci nebožtíkovu písemně. Při tom žádal jsem paní zemřelého, aby vedla péči o veškery papíry manželovy, by nic důležitého na zmar nepřišlo. Že pak jsem spůsob písma jakož i mnohé rukopisy znal, nabídnul jsem se též nepotřebné od platných odloučiti, tyto přepsati a pokud možná i sestaviti. Tak se také stalo.

Netajím toho, že jsem s počátku u veliké

mnohdy byl nesnázi, nevěda hned co kam a jak vložiti; leč při dalším přepisování, když různé zlomky k sobě řaditi se počaly, mizela znenáhla starost má: i mohl jsem se tím směleji ve vydání veškeré pozůstalosti uvázati. Myšlénka, že slova víry, jakou zvěčnělý v žáky své skládal, stanou se takto tělem, dodávala mi hlavně odvahy; ona mi byla v dobách nesnází polární hvězdou.

Než věda předobře, že pouhá vůle moje všady nevystačí, i maje radu a poučení nebožtíkovo v živé paměti, nešetřil jsem práce, i ucházel jsem se v potřebách u mužův kritických, v básnictví a v literatuře na slovo vzatých o pomoc a přispění, čehož mně tito ochotně a věru obětovně poskytli. Vzdejmež jim za to vřelé díky!

Takové přípravy ovšem žádaly více času, nežli jsem se s prvu sám nadíti mohl. Tisku nechtěl jsem dříve počíti, dokud všecko sebráno a spořádáno, dokud úplný přehled všeho sestaven nebude, by přenáhlením hrubší omylové do sbírky se nevtrousili.

Jak dalece toto počínání moje požehnáno bylo, rozhodniž soudný čtenář. Nakloní-li se váha na stranu mou prospěšně, to připočténo budiž učiteli mému, jenž mne v živobytí svém vždy k opatrnosti a rozmyslu naváděl: bude-li však opak toho nalezen, padniž na vrub mé nedostatečnosti. —

Vydání, pokud možná úplné, bude rozvrženo na čtvero dílů. K poslednímu přidá se životopis básníka. Z prózy podáme jen články takové, které časové platnosti posud neztratily, a pak ze kterých řečnický talent Koubkův velmi skvěle a pružně vysvitá.

Básně příležité postavili jsme z dobrých příčin do předu; vyznačujíť ony jasně snahy i povolání básníkovo. Pohřeší-li zde kdo některou již v tom neb onom časopise tištěnou báseň, shledá se s ní zajisté na jiném příhodném místě.

Lyricko-epická báseň „Hroby básníků slovanských“ psána byla ve dvou od sebe rozdílných dobách; pročež vidělo mi se za dobré, vydati ji ve dvou odděleních. Část první pracoval básník r. 1845 a 1846. Z toho tedy stanoviště nechť na ni čtenář hledí. Část druhá však vzala původ až na některá místa r. 1852 hned po smrti Kollara a Čelakovského. Verše na Chmelenského nalezli jsme mezi jinými papíry; pročež i na příhodné místo vloženy jsou.

„Tryznu za duši básníkovu“ vydal Koubek tiskem r. 1850 po smrti Lenauově; „ze slovanské přímé hostinnosti“ mějž ona místo podlé „Hrobů básníků slovanských.“

Co se pak týče poznamenání ku konci přidaných musím pověděti, že ona k básním příležitým vyšla vesměs (kromě posledního) z péra

básníkova; poznamenání k prvnímu oddělení „Hrobů“ musil jsem sám sepsati. V rukopisu žádných nebylo. Zběhlejšímu ve slovanské literatuře čtenáři nepověděl jsem jimi ovšem nic nového, leč jist jsem že některá v časech našich, kde ještě oboje odvětví polské i ruské literatury více z ochoty nežli z péče o chléb u nás se pěstují, větší části vhod přijdou. V oddělení druhém podána jsou poznamenání naskrze tak, jak je byl básník sám napsal; nevidělot se mi za potřebné o věcech tam stojících šířeji se zmiňovati.

Mluvíce konečně o celé sbírce spisů Koubkových jsme toho přesvědčení, že by ji básník, kdyby mu delší lhůta života byla popřána, v jiné spůsobě i v jiném pořádku byl veřejnosti podal, nežli zde přichází; neboť měl předně v obyčeji nejen rukopisy ale i básně jednou již tištěné čas od času čísti, pilovati i doplňovati novými verši, za druhé byl by mnohé rozpředené práce, z nichž nám jen zlomky podati možno, dle původního plánu ukončil.

My však vytkli jsme si za svatou povinnost podati vše tak jak jsme co nalezli; toliko v té případnosti, kde básník myšlénku v rýmy již oděnou na papír zběžně takořka jen zachytil, další zaokrouhlení na příznivnější dobu si zůstaviv, odvážili jsme se jak toho potřeba žádala některý

výraz dodati: na doplnění některé částky básně neb docela provedení hlavní idey v tom neb onom zlomku v duchu tvůrcově nedalo se ovšem nijak pomysliti; neboť

Kdo z nás panošů a pánů
Do toho víru se spustí?

V Praze na den sv. bratří Cyrilla a Methodia, apoštolův slovanských l. P. 1857.

Vydavatel.

BÁSNĚ.

Die Poesie in allen ihren Zungen
ist dem Geweihten eine Sprache nur.
Friedrich Rückert.

Básně příležité.

I.

Ozvěna Ceská.

(Tištěno v almanachu „Frühlings-Album 1854“, vydaném ku slavnosti nejvyššího zasnoubení Jeho c. k. apošt. Veličenství císaře **Františka Josefa I.**, s Její královskou Výsostí nejjasnější vévodkyní **Elišbětou**, dne 24. dubna 1854.)

Jak když mine zima trvanlivá,
I když na zemi se uhostí
Vesna, všechněm tvorům přívětivá
Pěstounka i luk i polností,
Tak ta nevěsta nás potěšila,
Kteráž císaři se zasnoubila.

Od hor Krkonošských do Moravy,
Od Dunaje po všech končinách,
Kdež teď pod stejnými omlad' právy
Národ oslavený v dějinách:
Hrady, města, vesnické pak stánky
Nové naplnily radovánky!

Sláva, i zas sláva! ozývá se,
Kdežto slovanský je slyšet hlas,
Neb se nad námi skví v nové kráse
Se dvou jasných slunci jarní čas,
Jenžto v rolnících tu víru městí,
Že nám Bůh dá úrodu a štěstí!

Hleďme na královskou naši Prahu,
Jak se ona celá raduje,
Že teď k manželskému kráčí blahu
Král, Jejž národ věrný miluje,
Slavná Praha, hlava české vlasti,
Krále jarého se těší slasti.

Dlouho tedy mocný Bůh ať chrání
Františka i dobrou Alžbětu,
Aby jejich šťastné panování
Pomáhalo vlasti k rozkvětu,
Aby řeč i věrnost české země
Po nás zachovalo naše plémě!

II.

Díkučinění

Jeho Majestátnosti, Nejjasnějšímu Pánu, Pánu, **Ferdinandovi I.**, císaři rakouskému, králi uherskému a českému a t. d. a t. d., za darování Pražanům v pražském chrámu Páně tejnském postavené sochy sv. bratří Cyrilla a Methodia, apoštolův slovanských, r. 1847.

I.

Meč a Evangelium.

Abychom, kdyžby přišli Macedonští a nalezli vás nehotové, nestyděli se my v té příčině.
Pavel ke Korynts. k. 9. v. 4.
Est antiquius facere agrum, quam colere.
L. Jun. Moderatus Columella.

Jak ku hvězdám bratrů Heleniných
Lodník radostný svůj řídí zrak,
Po vodách když plyna nehostinných
Spatří jasný v noci temné znak
Blíženců těch božsky dobročinných,
Kteří, prorážejíc tmu i mrak,
Svojí outrpnou i vlídnou tváří
Jak dvě lampy v tmavém chrámě září:

Takto i my z dálky polotmavé,
Clonou věkův na půl zastřené,
Na to světlo zříme pronikavé,
Na ty hvězdy věčně sbratřené,
Které v jasnosti své plápolavé
Národ slovanského plemene
Oblažily září svého světla,
Když to Rasticova sláva květla.

Na severu již i na západu
Sasíkův i Frankův meč i lesť
Zakládaly této víry vládu,
Jejímž heslem mír a láska jest;
Nájemník již slovanskému stádu
Na vybranou dával smrt neb křest;
Leč to krví nepokřtěné plémě
Krví bránilo své vlastní země.

Dlouhých válek řada vystoupila,
Z oné strany kříž, z té Svatovit:
Tato hesla na se ozbrojila
Vrahy železné a mírný lid,
Jehož práce nivy zúrodnila,
Že je blažil dostatek i klid,
Ouly slovanských včel na severu
Byly vnadou trubců tisíceru.

Na věžích když Velehradu skvoucích
Kříže zdvihaly svá temena,
Když hlas zvonů, do církve lid zvoucích,
Vůkol roznášela ozvěna,
Ve Volinských[1] chrámích bohatnoucích
Oběť bohům byla snášena:
Tam duch Páně vstoupil do Azbuky,
Zde se zbrojných mistrů štítil ruky.

Tak jen ducha všemohoucí síla
Jest a věčně bude vítězem;
Jí jsou podrobena mocná díla,
Byť se ohradila železem:
Moudrost svatých bratrů zvítězila
Blahodárným písma nálezem;
Více nežli mečů na tisíce
Mírná pořídila cyrillice!

Protož vděčností nám srdce plane,
Milostí pak téměř synovskou
Plápolá k vám, bratři Soluňané!
A tu péči žehná královskou,
Jež pro vaše skutky požehnané
Na zem uvedla vás moravskou,
Kdyžto od vás Kadmův vyšší ceny
Zjeveny jsou naše svaté čteny.

Vám se láska vašich učenníků
Za tu vaši lásku dostala;
Sláva velkomocných panovníků
Z vaší slávy lesku nabrala,
Ač jste prosti slávy mučenníků;
Vám tu slávu Sláva odňala:
Mírný Slovan s jemnějšími mravy
Uchránil vás této trpké slávy!

S vámi jiných mužů stíny jiné
Před mojím se zrakem živě pnou;
Na čele jich statný Boris slyne
S bojarskou při boku družinou;
Před mou myslí Svatopluk se šine
S Kocelem i s otcem Privinou;
Vidím Moravanů připojence:
Naše staročeské prvokřtěnce.

Zvony znějí v slavném Velehradě,
Víru oslavujíc křesťanskou,
Když obhájce Slávy na západě
Method vodou značí Jordanskou;
Sbory sviaščenníkov při obřadě
Liturgii pějí slovanskou:
„Gospody pomiłuj" rozléhá se,
Služba Boží skví se v nové kráse.

II.

Proroctví Methodiovo.

A Pavel řekl: Věříš-li králi prorokům? Vím že věříš.
Skutk. Apošt. k. 26. v. 25—27.

Odpověděl (Bořivoji) svatý Strachota: Kdyby ty modl nechal a pokřtil se, ty i tvoji potomci knížata a králi byliby slavnější a dostojnější nade všecka knížata a krále jazyka slovanského.
Staročeský Passional aneb život mučedlníków.

Když pak obřady se dokonaly,
Bořivoje líbal blahozvěst;
Jeho zraky věštčím ohněm plály,
Jazyk jeho tajnou zjevil věsť
Z oné temné pozdních věků dáli,
Kde se příštích dějů skrývá tresť,
Všedním duchům nevyzpytatelná,
Zrakům proročím jen viditelná:

„Vlčím krokem lesť se Arnulfova
Do těch končin vkrádá blažených;
Za ní čeleď pádí Arpadova
Na komoních neunavených;
A ta Morava, jak sirá vdova
Na hrobě svých synů skácených,
Žalká na sutinách hradů dávných,
Na svalinách chrámů pravoslavných!

„Ale v lůně oddálených věků,
(Pravil Method Bohem uchvácen),
Vidím skvoucí řadu moudrých reků,
Které rozsáhlý tvůj zplodí kmen;
Oni vrahů svých se oprou zteku,
Ano vrah ten bude přemožen
Mečem z rádla slovanského skutým,
Od pravice české napřáhnutým.

„Na základě českém jarou silou
Tvůj rod obec skřísí slovanskou,
A tu posvátnou, mně věčně milou,
Za svou přijme mou choť moravskou;
Obě sestry, láskou spjaté čilou,
Přízní oblažené sousedskou,
Jak dvě družné lípy v jednom sadě,
Oblaží sad Slávy na západě!

„Nastojte! — tam dále oko moje
Hrozných zjevů strašný vidí shon;
Nepřátelů nových líté roje
Králů českých otřásají trón! — —
Po této však bouři duhy dvoje
Mračný vyjasňují nebe sklon,
Duch můj nad tím znakem plesající
Olívy strom vidí zrůstající.

„Vidím nový sad, jenž dál se šíří,
Dunaj, proudů král, jej prorývá;
Tiché Labe ku severu míří,
Visla bujná dál se odrývá;
V Tatrách, věrných Slávě, zlato žíří,
V Alpech stříbra kov se ukrývá;
Sad ten, z Epidauru do Dacie,
Od Labe břeh zajme Dalmacie!

„Na prostoře této rozložité
Různí rodem, různí hovorem,
Národové v shodě pospolité
Pod orlím se spojí praporem;
I tak jako včely ostražité
Před hrabivých trubců odporem,
Pod jednou se matkou spolu brání,
Tak zde národ národu též chrání.

„V oulu jedna matka vede správu;
Zde pak jeden otec, jeden pán,
Na dědičném buda opřen právu,
Od všech synů stejně milován,
Všem i stejný zisk i stejnou slávu
Dáti podílem jest odhodlán;
Ctí Ho Slovan s synem Teutonovým,
Ctí Ho Vlach i s lidem Arpadovým!

„Pod olívou onou rozsochatou
Národy se tyto sebraly,
Obec stanovíce článkovitou,
Jednomu se vládci poddaly;
Ale národnost a víru svatou
Z mezí poddanosti vyňaly;
Nebo příroda ta svého práva
Nikdy svévolně si nezadává.

„Rovnou ať trysk času drahou chvátá,
Ať se na bezdraží vyšine;
České národnosti pevnost svatá
Outokem dnů pozdních nezhyne.
Hleďte vlasti! — láska k vlasti zňatá
Syny Slávy k vám též přivine;
Nebudouce pak jich veliteli
Budete svých bratří učiteli!

„S velkým potkáte se povoláním
V říši vévodíce duchovní,
O němžto můj bratr před skonáním
U velebném věštil nadšení,
Když mne posledním své ruky dáním
Ku dalšímu vzýval snažení.
Já jsem dostál té své povinnosti;
Učiňte vy slovům mým též dosti.“

III.

Díkučinění.

Vždycky a všudy přijímáme to se vším děkováním.
Skutk. Apoš. k. 24. v. 3.
Si homines tacerent, saxa loquerentur.

Věštbu tuto kníže v srdci choval;
Na důvod pak mysli skroušené
Bořivoj chrám Týnský vybudoval,
Kde do schránky vložil svěcené
Pergamén, jenž osud prorokoval
Českomoravského plemene,
Aby pravnukové nejpozdější
Dbali o vlasť, matku nejvěrnější.

Ale běda! v proudě pozdních časů
Synové jen vlasti zvolení
Výstražnému srozuměli hlasu,
Chápajíc té věšťby značení,
Která věstila i křesť, i spásu,
I radostné Čechů zkříšení,
Jaké téměř slaví vlastovice,
Když se probuzují na letnice.

Že pak zmlklo proroctví to psané
    Pod pečetí ducha poroby,
V církvi Bořivojem odkázané
    Nové vítají nás ozdoby:
Českým dlátem skvěle vytesané
    Proroků k nám mluví podoby;
A tak kámen, řečník minulosti,
Vytýká nám oukol v budoucnosti.

Protož k vám se nadějný zrak vznáší,
    Slovanští vy blahozvěstové!
A ty vaše sochy v církvi naší,
    Fernandovy lásky darové,
Nad mnohé jsou dary Čechům dražší,
    Vzájemné jsau lásky svazkové,
Kteří Slovanů rod věrný stále
Vinou k srdci Ferdinanda krále.

Ty, na jehož hlavě posvěcené
    Tolik velebných se korun skví;
Národy pak, řečmi rozdělené,
    Ve Tvém spojeny jsou mocnárství;
Jehož vzácná půle ve zkušené
    Věrnosti Tvých Slovenínů tkví,
Ferdinande: „Mnogaja-že lěta
Zachovej Tě Gospod všeho světa!“

Za Tvoje pak dary nových darů
  Nebe štědré. Tobě uděluj,
A Tvůj zděděný trůn od Cesarů
  Dědičnou též láskou ochraňuj;
Věrnost národů Tvých proti zmaru
  Řádů občanských buď strážník Tvůj:
Bez stráže jest střežena Tvá vláda,
Důvěru když v Tobě národ skládá!

Světlo ducha do všech vniklé stavů
  Množ se v oboru Tvých národů;
Víra čestných šiřitelkou mravů,
  Buď i zkázou vtipných podvodů;
Vlasť se slávě raduj vlastislavů
  Svého pamětlivých původu,
Pamětlivých původu též práva,
Které králům Bůh a trůn jich dává.

Tvého v naší vlasti náměstníka,
  Císařského štěpu ratolest,
Čechův miláčka i milovníka,
  Nebe po našich rač stezkách vést,
Aby dále skutkem prostředníka
  Hájil naši národnost a čest;
Povodní jak Čechův uchvácených
Hájil před jícnem vod rozjařených.

Arcipastýřovi církve naší,
   Církve české, těžce zkoušené,
Která našim předkům byla dražší
   Nad život a statky zděděné,
Přej Bůh stále v této době blažší
   Mysli, duchem lásky nadšené,
Která svatou upevňuje víru
Na základě svornosti a míru!

V službě svého krále, svojí vlasti
   Slavně sestárlému Nestoru,
Jenžto hledí celosti i části
   Na velkém svých péčí prostoru,
Přej Bůh blažených dnů stálé slasti,
   Pro naši i stráž i podporu,
Aby slušným prosbám za podstatu
Blažilo vlasť jméno Kolovratů.

Budiž tedy mohútna i silna
   Naší říše velká spojenost!
Jedna vůle pevná, nerozdílná,
   Uvzájemni článků rozdílnost.
Toho dosáhniž pak snaha pilná,
   Chránící všech částí národnost;
Neb kdo jednomu by škodil dílu,
Všeho celku oslabil by sílu.

IV.

Prosba.

Kterého pak z vás otce prosilby syn za chléb: zda-li kámen dá jemu? Aneb za rybu: zda-li místo ryby dá jemu hada? Aneb prosil-liby za vejce; i zda-li podá jemu štíra?
Lukáš v k. 11. v. 11—12.

Že pak v tomto chrámě starodávném
Vůlí královou jest uchystán,
V chrámě Karlových škol veleslavném
Svatým podobám ten svatý stan,
Soudím, v královè že činu mravném
Nám jest náuky té obsah dán:
Bychom, slovanského pomníc rodu,
Do cizího nezabředli brodu!

Soudím, že ten dar i mistry vzývá
Jinochů nám planè kvètoucích,
V roli národní že vèda živá
Jest jen zárodem žní žádoucích;
Pařiště a sklenník neplodívá
Stohy snopů zrním kynoucích;
Mudrců pak vrstva nenárodní
Ladem ležící lid nezúrodní.

Jazyk mateřský, ten daný Bohem
Ráz i výraz matky Přírody,
Nejhojnějším hojnosti je rohem,
Duchovní jest dárcem ourody;
On jest Cyrillem i Pra-Svarohem [3]
Nad chtivými světla národy!
Cizí řeč je římskou lampou v hrobě,
Která svítí mrtvým jen a sobě.

Od milosti k řeči přirozené,
Kterou matka mluví zmilená,
Svatá láska k vlasti drahocenné
Není dál svým rodem vzdálena,
Nežli v jednom lůně ze semene
Jednoho dvě dítka zplozená;
To pak víte, že bez lásky k vlasti
Základ vyšších cností nelze klásti!

Protož toužebný se pohled vznáší
K vám, vy řeči naší zvěstové!
A ty vaše sochy v církvi naší,
Fernandovy přízně svědkové,
Snad jsou národnosti bohdá blažší
V zemi české svatí věštcové;
Snad jsou rukojemstvím darů nových
Z blahodárných rukou Fernandových!

Věnec z olívových ratolestí
Ovíjí se kolem skrání Tvých,
Nebo v míru zakládáš Ty štěstí,
Králi míru-dárce! synů Svých;
Kéž se do tohoto věnce vměstí
Několik též lístkův lípových
Z posvátného Slovanů Tvých stromu,
Pnoucího se kolem Tvého domu!

Hle! jak dítě k otci laskavému,
Tak se národ k Tobě utíká,
Bysi králi, ku prospěchu Svému,
Prospěchu dbal toho jazyka,
Jenž ve hrozných dobách rodu Tvému
Vítězství jest získal všeliká;
Když pak sochy již Tě pozabudou,
Ještě Čechové Tě žehnat budou.

A Tvé jméno v řadě vyvolenců
Korunovaných se zaskvěje,
Kteří lavřínových prosti věnců
Čtvrtých Karlů třeli šlépěje;
Vnukové pak českých pravlastenců,
Vyplněná vlasti naděje,
Zdvihnou Tobě pomník nehynoucí
Z kovu lásky upřímné a vroucí!

III.

Výjev citů

po uzdravení-se Jeho c. k. Výsosti, Nejjasnějšího Arciknížete **Františka Karla.**

(V dubnu 1843.)

Jako matka pro syna běduje svého,
Když se mořem vrací z kraje dalekého,
Když divoká bouře, ze všech zuříc stran,
Strach a zkázu z tisícerých sype bran

Na loď ztříštěnou, sem tam se zmítající,
Na niž matka s břehu hledíc zoufající
O pomoc i zem i nebe zaklíná, —
A však sám jen Bůh jest pomoc jediná:

Takto tesknilo jest věrné Čechů plémě,
Když po končinách všech naší krásné země
Letěla na orlích křídlech smutná věsť,
Že nemocí drahý Kníže sklíčen jest!

Tisícero srdcí bylo zarmouceno,
Tisícero hlasů lásky projeveno,
A hle, slitovalť se na nebesích Pán,
A syn našich králů nám je zachován!

V hradu císařském, kde nad manželem bděla
Drahá choť v postavě strážného anděla,
Kde se kryl hluboký tajný žel a stesk,
Zňal se útěchy blažící svit a blesk!

A hned každé srdce nové blaho cítí,
Útěchy paprsek ze všech očí svítí,
Plesalť radostí náš milovaný Král,
Že mu Bůh milého bratra nazpět dal!

Tu se tisícero vznáší v nebe díků
Z vděčných srdcí k Hospodinu slitovníku,
A po těžké, dolehlivé žalosti
Světí veškera vlasť svátek radosti:

„Zdráv buď, drahý Kníže! v rodu svého lůnu,
Slovanům jsa štítem, nadějí jsa trůnu,
Láskou národův oblažen synovských
Svědkem buď a tvůrcem činů královských!“

IV.

Kvítí na hroby:

I.

Její Excellencí vysoce urozené Paní, Paní **Rósy hraběnky Kolovratovy-Libšteinské**, rozené hraběnky Kinské ze Vchynic a z Tetova, zesnulé v Pánu dne 16. března 1842.

II.

Jeho knížecí Milosti vysoce urozeného Pána, Pana **Augusta Longina knížete z Lobkovic**, vojvody roudnického, okníženého hraběte ze Sternsteinu atd., zesnulého v Pánu dne 17. března 1842.

I.

Desine Paule meum lacrimis urgere sepulchrum.

Jako slunce nebes báň když zlatí
Jedna hvězda po druhé se tratí,
Aby jiným světům svítila,
K vyšším citům vesmír vábila:
Tak vy jasné hvězdy naší vlasti
Pádíte k pramenům rajské slasti,
A ty věnce našich nadějí
Kvítím umrlčím se odějí! —
Mnoho blaha odňaly nám hroby,
Zkvapna smutné přichvátaly doby;

Teď zíráme okem slzícím
Za andělem smrti vraždícím.
Tobě českých paní perlo skvoucí
Kanou na hrob naše slzy vroucí;
Tyť jsi byla strážným andělem
Nad tvým strážícím nás manželem!
Protož tebe Čechů slzy slaví,
Proto plynou slzy manžela;
Pohled zhůru ale ten Mu praví:
Neplačiž! hlas lásky anděla
K blažšímu ji zvolal živobytí,
Kde s ní nebude již rozejití;
Tam po boku Antonie[3] svojí
Choť tvá s tebou se též někdy spojí!

II.

Popel jsem a popel budu.
Starožitné heslo ve znaku knížat z Lobkovic.

Všecku bolest vylej srdce rozželené
Dutinami lyry smutkem ověnčené,
Ozvete se úpěnliví zvukové,
Proniknete nářkem ticho hrobové!

Sotva pohřební pochodně doplanuly,
Sotva kvílících trub hlasy umlknuly,
A již zase nová kořist žádána,
Nová rána českým srdcím zadána.

Od Dunaje k Vltavě a k Dněstru dále
Přiletěl jest zvěstný havran nenadále,
Smutnou hláše Slávy synům novinu,
Jaké ztráty dotkly Čechův otčinu.

„Klesla v hrobku větev s kmene Popelova,
Nad ní pláče sirý rod a zbožná vdova,
Pro tu ztrátu hořekoval dobrý král,
Dobréhoť Mu — přisám Bůh! — hrob rádce vzal!“

Protož kde Vltava i kde Labe plyne,
Tam kde Visloka i prudký Sán se vine,
Tu kde Dunaj vlaží hrady stolečné,
Plynou pro Augusta slzy společné.

Dobrý kníže! sladce spi ve vlasti lůnu,
Duch tvůj vznášeje se kolem světla trůnu
S Rudolfem a Karlem[4] v spolku bratrském,
Sviť nám trojím tmu plašícím paprskem!

V.

K rozeninám

Jeho Osvícenosti, vysoce urozeného Pána,

Pana Maximiliana knížete z Fürstenberga,

1843.

Z naddunajské krásné země,
Z lůna milé otčiny,
Přišels mezi české plémě
V povltavské končiny.

A hle, sotva že jsi pobyl
V naší vlasti krátký čas,
Již jsi mnoho srdcí dobyl,
Jemný mrav Tvůj získal nás!

Českých předkův činy slavné,
Jejich řeč a jejich mrav,
Jejich cnosti starodávné,
I nynějška zdárný stav,

Vábí Tvého ducha mile,
Zvou Tvé srdce k soucitu,
A tak, kníže ušlechtilé,
S námi spěješ k prosvitu.

A když někdy z oka Tvého
Zemská spadne záslona,
Spoj se s duchem děda Svého[5]
Zdárný synu Egona!

VI.

Výjev citů měšťanů blatenských

po uzdravení a navrácení-se z Mořských Benátek do Blatné

Vysoce urozeného svobodného Pána **Ferdinanda Hilldprandta z Ottenhausů a na Ottenhausích**, ve spolku vysoce urozené rodiny dne 21. května 1843.

Vítáme Vás sypouc kvítky
V cestu Vaši z ciziny,
Blaze vkročte mezi dítky
V lůně milé otčiny.

Nemoc, jenž Tě otče dlouhou
Trýzní bolně svírala,
Ta i naše srdce touhou
A bolestmi stíhala.

Opuštěný nevesele
Tvůj na nás pohlížel hrad,
Naň jsme, dítky osiřelé,
Smutně zhledly častokrát.

V Tvojich předků starém znaku
Statný rytíř smutně zřel,
Jakby u žalostném zraku
Tajně skrytou slzu měl.

A na hradě v noci tmavé
Kvílil pánu věrný pes,
Až ty nářky pronikavé
Opětoval háj i les.

Na vodách pak Uslaviných
Něžná labuť úpěla,
A na ňádrech labutiných
Vodní lilje slzela.

Jarních posel radovánek,
Čáp se dlouho skrýval nám,
Osiřelť i jeho stánek,
Pak bez družky přilít' sám.

Vy jste přišli — a hle! v nové
Všecko plyne radosti,
Lepší nastanou již dnové,
Méně bude žalosti.

Zdrávi buďte mezi svými,
Vzdáleni jsouc Adrie.
Mezi srdci upřímnými
Ráj se Vám zas rozvije!

VII.

Vysoce učenému Pánu

Josefu Jungmannovi,

mému druhdy laskavému učiteli.

(1836.)

I.

Tenkrát když se jasná hvězda skvěla
Na obloze mého života,
A mé nebe hustá mrákota
Tmavým rouchem ještě nepotřela,

Abych svého štěstí užil zcela,
Uvedla mne bohů dobrota
K Tobě, a Tvá čilá ochota,
Mistře! vlídným okem na mne zřela!

O jak radostí se duše chvěla,
Když Tvých řečí věhlas, krásota,
Slovem z pravdy útrob v srdci zněla!

Tu jen jednu tužbu duše měla,
Jen tu: Aby všecka mladota
Z celé vlasti Tebe slýchat spěla!

II.

Aby spěla k Tobě z vlasti celé
Slýchat pravoslavných hovorů,
Aby s věděním i pokoru
Šlechetně kradla od učitele;

Aby dráhou cnosti spěla bděle,
Jdouci ze škol v světa prostoru;
Aby bezpraví a příkoru
A hřích všechen potírala směle.

Aby silná na duši a v těle
Strážila svou českou oboru:
Domu svého uhájila skvěle.

Slovanské duše nejsou z ocele,
České srdce není z mramoru:
Slyšáno Tě, Mistře! — díky vřelé!

VIII.

Otcova smrt.

(Dne 14. listopadu 1847.)

Quis desiderio sit modus
Tam cari capitis?
Horatius.

Otec odebral se k otcům,
Ke blahému životu,
Zanechav svým sirým dítkám
Bolnou v srdcích tesknotu.

Běďa, na obloze české
Jasné slunce zašlo nám!
Nejvyššího ztratil kněze
Obnovené Slávy chrám!

Jeho slova, jeho činy
V českých srdcích nezhynou,
Ku potomkům nejpozdnějším
V proudu věkův doplynou.

Svornost byla heslem cností,
Ku kterým nás nabádal,
Blaho vlasti na svornosti
Českých mužů zakládal.

Nuže budiž učiněno
Jeho kšaftu za dosti:
Drahé Jungmannovo jméno
Buď nám heslem svornosti!

Buď nám heslem lásky k vlasti,
Která život duchovní
V dřímajících budí duších
Ku vyššímu puzení.

Takto slunce k zrůstu pudí
Shnilý zárod semene:
Takto anděl Páně zbudí
K slávě tělo pohřbené.

IX.

Na Kollara.

(1829.)

Sláva nesmrtelných zvuků, jimiž lyra
Zvěčnělého Vlacha Lauru zbožnila,
I mne k naslechnutí mocně vábila
Zpěvů těch, jež podivem jsou všehomíra.

Aj, tu divná slasť se v prsou rozprostírá,
Když vidím, jak jeho duše spanilá
Hbitým křídlem nové lety zvolila
K nebi tam, kdež obrazy své pro svět sbírá.

Petrarko! Vlach na tě chlubným okem zírá;
Století se v minulosti pohřbila,
Ale plným zvukem stále zní tvá lyra! —

By však Laura tvoje na nebi se skvoucí
Více osamotnělá již nebyla,
Dal jí Slovan Mínu, přítelkyni vroucí.

X.

Ku jmeninám

Jana Svatopluka Presla, doktora v lékarství, c. k. řádn. professora přírodopisu na vysokých školách pražských,

ke dni 27. prosince 1847.

Spartam, quam nactus es,
alterius orna!

Ona láska, která víže
Syny k otci dobrému,
Tato spojila nás blíže
K oučelu dnes blahému!

Budiž naší drahé vlasti
Mnohá léta zachován,
A požívej díkův slasti
Věda, že jsi milován.

Že ode všech synů zdárných,
V nichžto české duše vrou,
Milován jsi bez slov marných,
Nízkou spjatých pokorou.

Svůj ke svému! tak to velí
Zjevný zákon přírody,
Láska ku vlasti se dělí
S druhem o své výhody.

A kdo cnostně nenávidí
Odštěpenců̊v nevěrnost,
I jest vzorem věrných lidí,
V kterých žive duch i cnost:

Ten si dobyl cti a chvály
Z čistých zdrojů čerpané,
Ten ve pozdních časů dáli
Heslem úcty ostane!

Kéž by Tebou sláva květla
Karlových škol dál i dál,
Aby šiřitel jsa světla,
Láskou k pravdě déle plál!

Sladké vědy medem čistým
Svoje vděčné žáky poj,
S vědomím to, Mistře, jistým
Že's neživil trubců roj.

Pečuj dále jako Marta
O vlastenské potřeby,
Dokáže Ti naše Sparta,
Že nejsme darmochlebi!

Ó by Tebou sláva květla
Celé české otčiny,
Ó by Hygeja Ti vpletla
Věnce v pozdní šediny!—

XI.

Poslání Jaroslavovi Kamenickému.

(Z pobřeží Wisłoky 1832.)

Jest wiek, co ogniem niestłumionym płonie,
I snów i dzikich marzeń nieprzestaje tworzyć,
Inny, co dzielność w męzkim składa czynie,
Lecz kdy jeden i drugi na marzeniach minie,
Z czegoż ach! gdy nam przyjdzie późnéj chwili dożyć,
Upléść koronę na zsiwiałe skronie!?

Ludwik N.

Když pomním na Tebe, druhu můj nad všecky milejší!
Tuť se chopí duše mé hneďky radost i žalost.
Ó hluboko všeliké city hned mé srdce proniknou,
Když k minulosti blahé má zapolítne pamět,
Tam do časů, když nám jinochům, byvším v květu mládí,
V spolku druhů dobrých dlíti popřáno bylo,
V spolku druhů soucitných, prostomilých, lepomravných,
Jichž bylo přátelství, jichž bylo heslo i vlasť!

Vlasť, ach vlasť, ta dala k přátelství prvně pohnutku —
 Vždyť soustrast lidská oužeji srdce pojí!
Než všemohoucí obraznost boly léčila hořké,
 My čekali s tužbou na změny nesplněné.
Ach, co nemá v moci obraznost, ta tvorkyně slastí!
 Ta všude lhářka milá, ježto vede v pravici
Štětku divotvornou, smočenou v barvách čarodějných,
 Jíž všemohoucně umí líčiti malby svoje,
A sklo drží v levici zvěčující. Přeblažený ten,
 Jímž kdo hledí na svůj svět si mile změněný!
Ten hojnost blaženosti vidí, zem ráje mu kouzlí,
 V nichž on bloudívá pod stromovím košatým,
V chládku libém, láskou ukonejšen v poklidu vábném.
 Ach nevytrhněte ho z té ztracenosti milé,
V níž dosaváde neví, žeť láska, její vnady ladné,
 Jež jej opoutaly teď, přízraku jen plodové,
Bublině mydlinové, visecí na stéblu podobní,
 Ježto slabounký dech děcka malého ničí!
A však jen ho zanechte, probůh! v bludu tomto milostném,
 Povděčen on nebude, když probudíte jeho
Ze sna sladkého, v němž zem se do srdce nebesky
 Usmívá, že člověk rozplynulý na milost
Hnedby celý vesmír objímal a druh druha líbal!
 Takto druhdy i můj zdál se mi svět změněný!
Rychlejší zdával se mi Vltavy proud jarobujné,
 Leč ještě v těle mém rychleji srdce bilo!

Zdála se mi spanilá zelenost, co trávy odívá,
Být zelenější, ba slunce mi plálo jinak.
Po stráních bloudě klikatých, písní melodických
Slýchal jsem zdálí ohlas uchem zvědavým.
Dál na březích jezera při šumném rákosu vlání
Často Rusalky se mnou vedly při luně hovor. —

Ach, kam jste mne zavedly, plaché klamy obrazorodné?
Proč minulost šťastnou zpět si do mysli volám?
Ó časové zmizelí, před mnou se tu rozvinující,
Jak koberec na luzích, když se šatí jara kroj!
Ach, do jakých končin jste zalétly, chvíle nevěrné?
Již mi nevrátíte zpět sny milosti blahé?
Víc neuzřím tu hromádku drahou přátel pravoslavných?
Pozbaven otčiny své, leč ne citů pro milost
Přátelskou vroucích, ani paměti, věrně kreslící
Každého druha tvář i zmilenou povahu! —

Můj Edvarde[6] milý! dvakrát mně milý druhu — byvší!
Hlasně volám za tebou do hrobu tvého bytu!
Slyš hoře mé a přijmi tu mou věšť, již ti posílám
Od poříčí kalné Wysłoky, stíne dobrý!
Jsa blízek mohyly tvé, již Czerwona chová Ruś,
Kraj, jenž vlasť mi novou, tobě dal odpočinek! —

Snad nám též dá odpočinek — snad bujně dorostá
Strom, (ta na něm ruský smutně slavík si pěje)
Strom, jenž nám na skrýši tichou dada šestero deštěk
Náš v zemi hostinské laskavě přijme popel!
Padni co padni — jenom za milost budu Bělboha
žádat,
Jestliže souzeno jest v dálině té zahynout,
By v hrobu sousedním při Tvém boku mé tlely kosti,
Vedlé Tvých popelů lůžko majíce měké. — —

Což že zapomněl jsem, Pilnáčku[7] spanilodušný?
Ty krásná v krásném duše bydlivši těle!
Jenž jsi za Eduardem první poletěl v kraje jasna,
Kdež ducha svého nyní Krásy pojíš vzorami!
Zdaliž i tam bratři se vidíte, vidíce kocháte?
Jsouce druhův vědomi zdažli čekáte na nás?

Tehdy jenom Ty — jenom Ty po těch ztrátách jsi
mi zůstal
Přátelské terčem, Jarslave, lásky mojí!
Líbezný druhu můj! — Setrvejme a pevně se držme,
Pevně se držme a vlasť jak vždy milujme milou!
Nám již zhasla milost — a druhy skoupé hroby
polkly,
Leč času duch z hrobu ven Slávii hlasně volá!

Buď že všecky děje světa i všecka zkušenosti
Zásoba jest bludná věštba vedoucí v omyl,

Neb že jinak na dráze, jakou člověčenstvu nechybná
Předznačení ruka jest na věky vyměřila:
Čas se blíží, v němžto Slovan svou rozvine dělnost
Duševní v takové míře, jakou vložila
Příroda míru jeho vlastem, šíříc meze slávské
Od Labe až k hradbám Asie ledovatým,
Od Névy pramenů až tam do pěn Adrie šumných,[8]
Prostranství veliké v okresu země malé!
Tehdáž snad slušnou nebudou zdržovat mzdu Našin-
cům —
A vděčný potomek kvítko na hrob Ti sadí!

XII.

Jaroslavu Kamenickému, Jos. Jungmannovi a Jaroslavu Langerovi,

přátelům dobrým, milým.

(V Haliči na začátku 1833.)

Dnes do propasti časů minulých pohřbí se jeden rok.
Hej zatatranského spěšně, Hrihori,[9] nalej!
Já budu nad Dněstrem blaho píti Čechů krajanů svých,
Hlásati pochvalu jich, kroutě si vousy mokré. —
Jest první koflík pro Jaroslava prostolibého,
Ten, jenž národní národu písně pěje. —
Vrchovatě mně nalej! Zdráv buď, můj Josefoviči!
Věhlasem otcovským dědici zásobený,
Ty mne chudého k štědrosti vzýváš jsa boháčem,
Jenž hodlá dlužné ouroky vlasti platit. —
Pod jménem kopřiv co resédy umíš vychovávat,
Ó Kopřiváriuse, zdráv buď a dobře se měj!
Proč se tak usmíváš potutelně, Rusínko milostná?
Pojď na slovíčko tu dál, černobrivaja[10] děvo!
Dnes nám doplyne rok — připrav čaje nápoj horoucí;
Až se přiblíží půlnoci čas čekaný,

Vluď se do mého bytu, vždyť nám třeba vítati hosta
Léta nového, aby příznivě k nám se mělo.
Tu sklenicí hlubokou budeme blaho píti panenské.
Zdrávo budiž české děvče! volám hlasitě;
Mysl se rozveselí, já pak ti povídati začnu,
Jak švarné moje vlasť dívčiny v lůně chová;
Ty znovu rozhněvaná sladkou ztrestáš mě hubinkou,
Ó závistnice mých nad Vltavou krajanek!
I mně tisícero výčitek naděláš mravokárných,
A rtoma vroucíma výmluvně ústa zavřeš;
Lháře proniknež okem pravdoskumným, kdyby ráčil
Svých dobrodružství kroutiti chytře děje.
Však ty slzíš?.. Odpusť, já všecko ti dal — mimo srdce,
Srdce celé věčně — věčně zadáno druhům!!

XIII.

Paní Antonii Čelakovské,

rozené Reiss-ové.

1845.

Odcházíš nám přítelkyně drahá
Z lůna milované rodiny,
Bolest ve srdci se našem zmáhá,
Že opouštíš meze otčiny.
Leč tu bolest mírní krásná víra
Že ode svých ke svým přistaneš,
A že bratrům slovanského míra
V celém světě milou zůstaneš.
A že vždy a všudy láska Tobě
Dobrých srdcí bude za podíl,
Jen když věrna setrváš Ty sobě
V proudu blažených i smutných chvil,
A když jako nyní v naší vlasti
Tak i v každé dálné končině
Budeš zapuzovat svárů strasti
Naší lásky smiřitelkyně.

XIV.

Ušlechtilé Polce,

velm. paní Vikt. J....ské ve Lvově.

(Do památníku.)

1837.

Tvojich vděkův a Tvojich zpěvů sladkost
Citlivé srdce milostně porývá,
Jak kdy se slavík o vesně ozývá;
Uslyšíc Tebe rozohní se Mladost,
A němý Smutek hovoru nabývá,
I dovádivá zamyslí se Radost.

XV.

Óda

na otevření olomoucko-pražské cís. král. státní železné dráhy

dne 20. srpna 1845.

Nových divů svět se rozprostírá
Před zrakem radostně planoucím,
A budoucnost krásná všehomíra
Duchům zjevuje se žasnoucím,
A nabývá nových sil ta víra
V srdci lidu blaha žádoucím:
Že po nových brázdách Matky-země
Dál ku předu chvátá lidské plémě!

Věru, bohové se novým sňatkem
Se stoletím našim spojili,
Aby zloboh nepřevrátil zpátkem,
Světla dárcové co stvořili,
I nastojte! po železu hladkém
Stroje letem blesku pádily,
Aby podrobenou k službě parou
Rozkypřily kůru země starou.

Na té půdě bohdá uhlazené
    Bude zráti ducha osení,
Vědy v ouzkých jizbách zahrazené,
    Vábné dary krásných umění,
Jako símě ptactvem roznešené
    Pouště na oásy promění,
A řemesla prosta monopolu
O užitek podělí se spolu.

V naší vlasti, knížata kde plodnou
    Druhdy brázdívali roli svou,
Práce i mzda s rolníkem se shodnou,
    Města a vsi zdárně pokvětou,
Koleje pak mocí hromosvodnou
    Lichvu skoupých sejpek pohnětou,
A krutého hrozná trýzeň hladu
Najde těchu z chlebodárných skladů.

Dítky vyšlé z lůna jedné matky,
    Krví pobratřené národy,
Kteréž jak korábu pozůstatky
    Bouř rozmetla mořem neshody,
Zanedbané obnoví zas sňatky,
    Poslechnouce hlasu přírody,
Jenž milostně svého k svému čítá,
I cizince jako bratra vítá.

Vnuci mužů těch, co na se třeli
  V dlouhých válkách ostrým železem,
Kovaný tuk země rozprostřeli
  Dlouhotáhlým, valným řetězem,
Jenž budoucně obejme svět celý,
  Svět, co v míru bude vítězem,
A jen nepřítelem bude války,
I nejdalší své ukrátí dálky.

Kolem této oslavené hory,
  Kdežto na tisíce Míšňanů
Kleslo Žižkovými pod prapory
  Před branami statných Pražanů,
Teď se vine dálné od prostory
  Mnoholičných spona občanů,
A ty stíny našich zbrojných dědů
Žasnou, že bez války jdeme k předu!

Ovšem — boje nastaly nám jiné,
  Ale vyšší, ale světější,
V kterých bratrská krev nepoplyne
  A meč nezvítězí ostřejší.
V říši duchů neustále činné,
  Můž jen zvítězit duch činnější,
Jenž odín jsa tělem národnosti
V novém čase v nové skví se cnosti.

Jak k panenským prsoum přitulí se
Růže ve sto listů rozvitá,
Jak demantů velekrása rdí se
Po zlatém jsouc rouně rozlita:
Takto na Evropy ňadrech skví se
Česká země a z hor prokmitá.
Není divu, že té vlasti cena
Nám tisíckrát byla záviděna.

Veliké má vlasť ta povolání —
A my velkou máme povinnost:
Bychom k předu spěli bez ustání
I předsudků svrhli ničemnost.
Kdo zůstane zpátky — ku pokání
Nebude snad míti času dost;
Parních strojů hvizd k činnosti pudí,
Kéž ospalce všecky ze sna zbudí!

XVI.

Blatná dne 13. září 1834.[11]

Věje vítr od západní strany,
Teplý větřík to přes holé lány!
Zda se zapálilo v horských lesích?
Či dvě slunce planou na nebesích;
Že tak horko, větříku, povíváš,
Nivy podzimní teplem odíváš? —

Nezapálilo se v horských lesích,
Neplanou dvě slunce na nebesích;
Žhář oheň tvé rodné město zajal,
A mne do své zhoubné služby najal!
Vrhnul se na moje ústa dmoucí,
A z plamenů uvil věnec žhoucí,
Po královsku město jím okroužil,
Srdce zvonů žalostí roztoužil!
Jeden z nich zalkal pohřebním hlasem,
Naň se mrštil vrah dračím ocasem,

Jím jej kolem do kola ovinul —
Zvon se v stříbrných slzách rozplynul!
Za ním jeho bratři kvílili,
A pak hranu si odzvonili.

Nad Uslavou tichou labuť pěje,
Duše z labutina hrdla spěje;
Věští pěvkyně na svůj hrob zírá,
Pěje a pěje, pějíc umírá!
Pěje a pěje, pějíc umírá! — —

Kde tvůj dům stál — černé spáleniště!
Kde tvé stodoly — pouhé smetiště!
Kde tvoje pole — holé strniště!
Kde tvé sejpky — hnusné popeliště!
Viděl jsem tvou dobrou rodnou matku,
Stála nad popelem svého statku,
Nezoufala sobě, neplakala,
Na tě myslíc zkamenělá stála;
Chumel dýmu kolem ní se vinul,
Leč před dechem mým jak se rozplynul,
Políbil jsem ji ve chmurné čelo,
Pak zmiznuv — nevím co se tam dělo.
Ještě v dáli zaslech' jsem tvé jméno,
Z úst materských bolem vyraženo. —

Vítej roditelský souvěrníku,
Vítej, větře, žhárský společníku!

A pak tamo vrať se nad Uslavu,
Nesa jim tam blahověstnou zprávu:
„Zazelenají se vaše pole,
Naplní se perny ve stodole,
Dům pod střechou usměje se rudou,
Zvony lid do chrámu volat budou,
Slavíc pěkné města odrození
Ráno i večer u hlasném znění.
Leč, ach! co poví syn osiřelý,
Rodičům-li k hrobu zvony zněly?!"

XVII.

Na Jarmila.

1830.

Příteli, proč nevěříš učení moudrého Bramínstva?
　Ježto i Pythagoras Indem učen zas učil.
Jáť myšlénce o pouti duší teď víru přidávám,
　Neb toho důkazy mám, důkazy důležité.
Já i věřím, že bohům i samým se začasto zalíbí
　Pouť taková, a oni v člověku byt zvolují.
Příteli můj, ty's sám mé víry článku druhého
　Příčina ouhlavní, Jarmile prostomilý!
Zdaž-li necítíš přítomnost v sobě častěji Zevsa?
　Ku břehu ploucího přes moře, s ukradenou
Europou, držecí se rohů boha tobě dobrého,
　Jenž si stan vyvolil v tobě synu zdařeném?

XVIII.

Na Lochotínské sady.

1843.

Roztomilí sadové! zelenejte a dále se dařte,
Ať v stínu vnadném najde si poklid a chlad,
Kdožkoli otcne se v lůně vašem vábném, okotěšném,
Kýž Lochotín a Plzeň z mysli nesejde jemu!

XIX.

Na Mušy.

1829.

Vás děvy Parnaské, spanilé vás Zevsoplozenky!
Má lyra ať vzývá, zvučněji nastruněná,
Zvučněji nastruněná, aby slušně provázela píseň
Ve hlubinách mého srdce juného zňatou.
Vzhlédněte na mne okem vlídným, o vy sestry milostné,
Ježto život blažený v spolku milém vedete.
Jestliže na vrcholu svěceném Helikona bydlíte
Neb vás Castalie stříbro baví pramene?
Neb snad poškvrněná netěší vás barbarem Hellas?
Kdežkoli obcujete, slyšte mne sestry milé!
Slyšte mne sestry milé, a na oltář již kladu oběť
Prosby mojí vroucí, přijměte laskavě ji.
Dejte rozum zdárný duši mé, o vy božstva věhlasná,
A k tomu, což třeba jest, srdce mi dejte dobré
Srdce mi dejte dobré, vší cnosti a krásy milovné,
By chtělo rádo slyšat, moudře rozum co velí.

Rozžžete útroby mé láskou ku pravdě nebeské,
Bych vždy zdárněj moh' znáti plozenku boží.
Pravda jenom jest krásná, ta jen veliké snahy hodna,
Věřte Heraklesové hodna že odvahy jest.
O kýž jest mi nebešťanku spanilou tu popřáno
Vždy znáť více a víc! Však si jenom to přeji,
Co zrak můj dovede přeslabounký snésti, rozum co
Chápati může. Jinak byl bych otrok dvořecí
Zpupnosti mně nepovědomé. Vždyť Pravdy nežádám
V kráse uzříti plné, jakž bych ušel pokutě,
Jenž smělce stíhá v svatyních se k Pravdě deroucí? -
Blesky její zahladí červa drzího zraky.
Tak jako vládce Peron má Pravda i blesky smrtící;
Podnapilý pýchou vždy Phaetone se chraň
Žádati co zkázou ti hrozí! Já však ve tichosti
Jen se její záři vždy chci podál blažiti.
Nesnažím se, abych skoumáním přírody seznal
Zákony, v předmětu svém oukoly mám jinaké.
Nesmírných slunci běhy vyměřiti s Koprníkem,
Má to není žádost. Srdce jiný zvolilo
Oučel, a prosbu volí si jinou. O slyšte ji Musy!
Však nejdřív mne uslyš Klio a Melpomene!
Vám jsem posvětil v outlé již srdce mladosti,
Jenž v jinocha věku teď vám neunavně bije.
I když mou šediny přikrejí hlavu, příznivy buďte,
Nebť co stříbrovlasí kmet budu jen z cela váš.
Vždycky co jen spanilá vyučí mne dobrého a co vždy
Krásného Pravda, vše chci to obětovať

V chrámu vašem tu nejen se zalíbí sedmeru sester
Ostatních zpěv můj, kdyžto vy přispějete,
Mně k pomoci hle i sám nakloní velitel se Apollo,
Kdyžto popřejete věštci novému libý
Zpěv, když žádoucí zmilené duši dáte věhlasnost,
A zvuky dáte libé posvěcené lyře mé.
Státi před oltářem chci vaším mezi věštci poslední,
Nikdy nežádaje mou na hlavu z lauru věnec.
Tak, jak včelka jenom svému slouží medem oulu,
Jenž jí v lednu krutém skrejši a ochranu dá,
Tak sloužit budu Vám, spanilé ó Zevsoplozenky,
Tak jen Tobě budu sloužiti Vlasti drahá!

XX.

Náhrobní nápis.

1852.

Slze dobře zasloužené
Na tvůj posvátný hrob kanou,
Leč hlas víry drahocenné
Z dálky volá: Na shledanou!
Na shledanou! — Hle, ta víra
Bolest mírní, slze stírá;
Na shledanou, ta dvě sladká slova
Květoucí sad tvoří ze hřbitova.

HROBY

básníků slovanských.

Báseň lyricko-epická ve dvou odděleních.

Non multa sed multum,
sapientibus pauca.

Předzpěv

Dru. Josefu Čejkovi,

příteli svému.[1]

Stopnie prawd:
Są prawdy które mędrzec wszystkim ludziom mówi,
Są takie które szepce swemu narodowi;
Są takie które zwierza przyjaciołom domu;
Są takie których odkryć niemoże nikomu.
Poezye A. Mickiewicza. Tom. VIII. Zdania i uwagi. Z dzieł Jakuba Bema, Anioła Slązaka (Angelus Silesius) i Saint Martina.

Jsou tajnosti, jež básník světu hlásá všemu,
Jsou také, které šepce národu jen svému,
Jsou také, kterých přátelům jen svěří domu,
Jsou také, kterých nemůž zjewit pranikomu.
A. M.

Na důkaz své lásky nezachvělé
Kvítko podávám Ti osiřelé,
Které na přítele Tvého hrobě
O půlnoční utrhnul jsem době.

Přijmi, druhu věrný, s myslí vděčnou
Tuto nezabudku trudoléčnou,

Ona Tvému srdci připomene
Mnohou radost uplynulých dní,
Když v mladosti láskou ověnčené,
Když ve přízni s Hynkem drahocenné
V májovém jsi zkvétal výsluní;
Kdyžto někdy po té jarní vláze,
Kterou z očí láska vylila
Aby teskným srdcím bylo snáze,
Dvojí duha vám se jevila
Nadějí, těch mnohobarevných,
A vyhlídky na svět velekrásné
Kouzlily vám ve snách malebných
Stálé lásky Eldorado šťastné!

Já jsem také druhdy šťastný byl,
Já též o stálosti lásky snil,
Ale co mně milým, drahým slulo,
Všecko v říši bájek uplynulo,
A jen relikvie blahé lásky:
Rusá kadeř, z vlasův jehlice,
Ouzký proužek červenavé pásky,
Částka blankytové tkanice,
Uschlý modrák, v polích zrostlý dálných,
Pohnětená růže bez lupínku
Vábí někdy pohled očí kalných,
Představujíc lásky upomínku.

Přátelé? — ach, těch by bylo dosti,
Kdybych k nim měl více důvěrnosti,
Kdybych slova skrytá pod záminku
Za výraz měl ryzí upřímnosti,
Kdybych nesoudil jí po účinku!

Časně poznal jsem já ošemetnou
Nestálého světa povahu.
Jak Syreny píseň lichometnou
Onen Laertevič světobludný
Za nebeskou měl jen výstrahu,
Aby vír ho neuchvátil svůdný:
Takto přátelství, to slovo krásné
S jeho kolébavkou přeblahou,
Chtěl bych sobě míti výstrahou,
Kdyby nebylo Tvé přízně spasné,
Jež mne novou sílí odvahou,
Jak Tyrtaea píseň v bitvy zteku
Sílila jest srdce ranných reků,
Aby oslabenou třeba silou
Život za vlast nasadili milou.

Přijmi tedy nazpět tuto píseň,
Která z lásky k Tvému příteli
Směle hrobní otevřela tíseň,
Aby naše zraky uzřely

Stín či obraz druha odňatého,
Jehož uzřít nebylo mi přáno
Dřív, než za dnů Máje květnatého
Jeho jméno bylo vymazáno
Z knihy života — jen začatého!

* * *

Ale dříve, než dle rady Tvé
Líkův uchopím se satyrických,
Přijmi, druhu, podlé přízně své
Floru těchto rýmů elegických.
Mnohé kvítko vzácné tak i prosté,
Které v liliové nevině
Na posvátném poli z jara roste,
Není šperkem hrobu jedině,
Ovšem takto tymian, tak růže,
Jako pelyněk se hodit může
Do latinské někdy kuchyně;
Ale mysl zbožná, lidskost čistá,
Hrobů němých tichá velebnost,
Lidského pak srdce víra jistá
Ve záhrobní ducha budoucnost,
Co tak potřebná je básníkovi
Jako zemi slunce jasná svíce,
Jako potřebny jsou sokolovi
Perutě a bystré zřítelnice,
Brání hrobův mečem archandělským
Proti satyrám — snad nepřátelským.

Látka elegie od satyry
Ač je rodem svým tak vzdálena,
Jak dvě struny, služky jedné lyry,
Jak jednoho těla ramena,
Jako pravé oko od levého,
Jako výsluní dne májového
Od vlažičky vzdáleno je raní,
Jako pláč od smíchu panenského,
Jak lest od věrnosti sličných paní;
Přece básník, jenž by z toulu rýmův
Na hrob metal šípy lehkých šprýmův,
Neobstál by před tím svatým citem,
Jehož podlá jenom nezná chatra,
Která bezbranného tupí bratra,
I když rakve víko jest mu štítem:
Sama hrobův němá výmluvnost
Kárala by tuto urputnost,
Svatou silou pokory své tiché
Tlumíc šprýmy nemístné a liché.

Vězte, často v duchu básníkovu
Tají mysl jedna dvojí zjev,
Dotkne-li se pěvec struny z kovu
Nebo struny z beránkových střev:
Podlé této suďte srdce jeho,
Podlé oné suďte jeho hlavu;
Ale když se zvyku kejklířského,
Když se vzdálil soběckého mravu,

Kdyžto ani v smíchu ani v pláči
Dvojice té krásné nerozdvojil,
V níž se hluboký cit s umem spojil:
Tehdáž básník podobá se hráči,
Jenž ne k vůli odvětě a zisku,
Ale na domluvu hostí svých,
K zelenému zased' ke stolisku,
V dobách mnohé práce zhoštěných,
Ne snad, aby štěstí v kartách zkusil,
Ale hrá, že prosen hráti musil,
Nejsa bedliv svého prospěchu,
Ani šťastných barev úsměchu,
Ale v ochotné své hostinnosti
Zisku nedbaje baví své hosti,
A v jich zábavě má útěchu.
Zda se hráč ten zásluh nedočinil,
Kdyžto maje v ruce zbraň i zbroj
Proti hostům svým se neprovinil,
Dbaje o svornost a o pokoj?

Budu-li já tímto dvorným hráčem,
Neb svých výhod pilným pomahačem,
Oboje to sobě připište;
Neb jste na mne dvorně natírali,
Abych spolu hrál, když vy jste hráli;
A když hraju — již se utište.
Srdce mé alespoň sílí víra,
Že kdo nucen hrá, neb prosen zpívá,

Více štěstí ve hře, v zpěvu mívá,
Než kde mezi zpěváky se vdírá,
Nejsa vykřičen a vyvolán, —
V domu Apollina sprostý Pán!
Šťastný jestli v zpěvném zápasu,
Ušed chvále sudích Midasů,
Ušel na světě i v říši stínův
Tupým střelám Apollinův,
Kteří se svou marnou nadějí
Po planém se bobku shánějí,
Jako druhdy jejich prapraděd,
Chtěje milostkám svým vyhověti,
Za Nymfou se honil Penejickou,
I na místo stíhané té děvy
Objal svojí rukou násilnickou
Vílu, ježto svrhla krásu lidskou,
I hned stála dřevem mezi dřevy.

Tebe tedy žádám za rozsudek,
Za Tvůj rozsudek a radu Tvou,
A podávám tuto kytku svou
Z růží náhrobních a nezábudek.
Rozsuď po pravdě svým duchem jasným,
Zdali výbor těchto sprostých květů
Výborem byl zahradníka šťastným,
Zda se dle Tvé mysli hodí světu?
Má-li pro peluňky satyrické,
Má-li pro pálčivé kopřivy

Našich duchů sad víc obživy,
Než pro bledé květy fantastické,
Než pro lotos z říše pra-mystické,
Který korunu svou květoucí
Ke hladině pod ním plynoucí
Sklání před paprskem slunce žhavým,
Jakby milencem byl ostýchavým,
Který pod lunou jen bledolící,
Když se zrada uhostila v lůžku,
S toužebností čeká milující
Na svou bázlivou leč věrnou družku,
I před ní své srdce otvírá
Tajemstvími lásky naplněné,
Až se slunce z moře probuzené
S okem zrádným na svět ubírá,
Pak ukončí lásky mysterie,
Které temným závojem noc kryje.

Buda poslušen Tvé věrné rady,
Dokonám já známou Tobě cestu,
Která ze hřbitova ze zahrady
Cypressové zavedla mne k městu,
Kdežto mezi hlukem vad a bludů,
Mezi neukojných vášní křikem,
Jenžto rozmáhá se beze studu,
Nelze nebyti než satyrikem;
Těžko jest na dráze Demokritské
Nedosáhnout palmy mučennické;

Těžko přebývati v nájmu stálém
Pravdy, kde lež domácí jest paní,
Nebyti pak vyhnán s Juvenalem
Tamo někam do písčitých strání,
Kdežto pod vedrem a pod úpalem
Jeden svět se ke druhému sklání.

Tedy jak se nyní se tklivostí
Pláč můj ozval na hrobišti těl,
Takto v nemocnici chorých duchů,
Takto na klinice chorých cností
Bez urážky schvalní jemných sluchů
Smíchem zjevený se ozve žel!

Kéž bych vládna vyšší ducha silou
Vlád' též tajným srdcí lidských klíčem;
Kéž bych svojich hříchů čeleď milou
Dříve vyléčil svou prací čilou,
Než vad cizích budu ranhojičem;
Kéž bych takto duchům nedůtklivým
Stal se lékařem, neb lékárníkem,
Jak Ty býváš tělům neduživým
Moudrým hojičem a pomocníkem!

Přece ale pochybnost mne hněte,
Zdali po Satyry ostrém noži
Chorý špitálnímu ujde loži,
Zdali stálé zdraví jemu zkvěte,

Kdyžto básník na outraty cizí
Z ruky posměvačů věnce sklízí,
A svým vtipem na sebe síť plete,
Jako moucha, kdyžto pavučinu,
Která malbu hyzdí zaprášenou,
Chtěla svojí proraziti hlavou,
Často nese svojí zkázy vinu,
Cítíc, že má nohu zapletenou,
A že bude pavoukovi stravou?

Nuže zapru tedy sebe sám,
Buda slušným, buda spravedlivým:
Napřed sám své bludy v posměch dám
Na oféru steskům nedůtklivým;
Uměstím pak svoje věštčí druhy
U blažené elysejské luhy,
Sám se svatým skokem Kurciovým
Do Tartaru hlubokého vrhnu;
Ač i hrdost mnohých druhů strhnu
Dolů k spolusoudcům Minosovým,
Přece nejméně svých vad a bludů —
Cizích jen se dotkna — šetřit budu.
Rozhodne pak duchův appellací
Odhodlaná k hromonosným bleskům,
Zdali jsem měl dosti resignací;
Pak i takéováží cech psací,
Hotov k syčení a ku potleskům,
Zda měl právo ku svým na mne steskům!

N. N.[2]

Přijmi tuto píseň na památku
Outlé lásky obou druhů svých.
Jenom zpěvu dar mi ze všech statků
Setrval vždy věrný v divém zmatku
Sklonností a časův měňavých.

Píseň moje arci nezná štěstí
Idyllicky vychované lásky,
Která růže bez trnů jen pěstí,
Zrostlé ve májovém sadě mladém,
Která plané sije sedmikrásky
Po záhonech ležících nám ladem,
Kdežto neouroda českých polí
V novém roku novým hrozí hladem.

Zpěv můj vyhnanec jak zabloudilý,
Když mu bratra zabil vítěz-vrah,
Nad věštčími druhy hlasně kvílí,
Které složil osud na marách!

Pod křídloma Fenixů těch vyšších
Zpěv můj odvážný se ukrývá,
A ve chvilkách Bohu někdy bližších
V tajemné se noci ozývá,
Neb na lípě někdy hřbitovní
S kulichy o příští době sní.

Snad se nezhoršíte na básníka,
Že jsa bedliv věcí posledních
Z lásky k vám se změnil v pomocníka
Zpěváků bez štoly pohřebních?
Či snad chcete, aby naše píseň
S perutě své střásla hrobní plíseň,
By snad dle povahy sokola,
Jenžto mrtvoly prý nedotkne se,
Kroužila se kolem do kola
Ve světáckých lovců hlučném plese,
Kteří prázdni mysli elegické
Bludem spjati bludy honí lidské,
Ale ozbrojeni hrotem vtipu
Jízlivých a ironických šípů,
Naostřených v dílně satyrické,
Vám by mohli těžké zadat rány,
Že by musily být lékovány,
A vy v nemoci své terčem novým
Byli byste šípům básníkovým!
Totě jeden ze zpěváckých hříchů,
Že pouštíme volnou uzdu smíchu,

Kdyžto cizí vada, cizí blud
Žebře o litost a dlužný stud! —

Velký jest, kdo zapříti se umí,
A svůj posměch nad svým bratrem stlumí,
Kdyžto z toulů vtipem naplněných
Sarkasmu šíp na svůj výhost čumí,
Aby prudký střelce svého sluha
Do ňader se zaryl obnažených
Poddaného směšným bludům druha;
Větší jest, kdo nepřítele svého
Posměchům, snad slušným, propadlého
Za terč svojim nevystrčil vtipům:
Největší jest ten, kdo protivníka
Jako svého přítele a pokrevníka
Brání proti posměvačů šípům.
Dobročinný jest, kdo nebožtíku,
Který v světě nežil bez zásluhy,
Vděčným slovem dávné splácí dluhy
Bez naděje k příjmu slušných díků.

Nuže na hrobech můj zavzni zpěv,
Na hrobech, kde místa k smíchu není;
A zde cnosti mrtvých bratří zjev,
A jen k výstraze a k poučení
Nastiň jejich blud a provinění!

Tak jest. Popřeje-li ale Bůh
V službě vlasti volnějšího času,
K dalším zpěvům pozdvihneme hlasu,
Bychom lépe splatili svůj dluh
Velkým malomocných vnuků předkům,
Tvůrcům české oslavy a svědkům.
Jejich duchy z hrobů vyvolané
Ať se v písni zjeví odhodlané
Jako hodovníkům Bankův duch.
Ať si sednou s vámi u besedy,
Slzami ať naplní vám hledy,
Pronikajíc hluchých hostí sluch.
Mnoho hluchých jest a zimomřivých,
Málo synů blaha vlasti chtivých,
Méně andělů co z povolání
Hlásali by prachům z mrtvých vstání!

Já se tedy kouzelníkem smělým
Stanu na hřbitově české slávy,
A ponocným o půl noci bdělým,
Dávné stíny z dávné zbudím návy,
Aby svojim vnukům nedospělým
Potřebné již netajili zprávy,
K čemu velcí tito otcové
Velkých činů byli tvůrcové,
Kdyžto našim časům na násadu
Malátných a nemotorných činů
V pustém staročeské slávy hradu

Nezdařilých zanechali synů,
Jejichž ouzkým srdcem plným chladu
Ani před branami rozložený
Nový nepohne již Hanibal,
Jenž přes hory české vyřícený
Lépe nežli Punín zisku dbal,
A v Kampanské Lutomírců pláni
V mrzké zahálce a liknování,
Uchvácených výhod neprospal.

Bůh mi svědkem, že jsme otrlejší,
Že jsme mnohem více ospalejší,
Nežli štěbetavé vlastovice,
Které v zimě na noclehu dlíce,
Vesele zas zbuzují se ze sna,
Když je k práci vzývá nová Vesna.
Zimních zanechavše příkrovů
Ke svému se berou domovu.
A když nezvaného hostě-vrabce
Svévolnost ta panská zlenošilá
V bytu vlastovek se rozhostila,
Nebo nezbedného ruka chlapce
Jich lepenku skrovnou rozbořila:
Vlastovičky svedou pro vlasť boj
Až ustoupit musí vrabčat roj,
A vítězná paní vlastovička
Do vlastního sedne obydlíčka.

* * *

Tedy zříceniny, tedy hroby
Bude v příští slaviti zpěv můj.
S náhrobků těch pominulé doby,
Kolem kterých břečtan nevadnoucí
Našich dějin věnec ovil svůj,
Sejmu sobě vzor i látku skvoucí.
Těžký oukol pro slabý hlas můj!
Musa svědkem minulosti svědků
Zahřeje nás v mrazu nynějším
Dá-li Bůh ke cnostem platnějším
Na výsluní dějův našich předků.
Bdělí synové pak matky-vlasti
Budouc přesvědčeni že mně sláva
Není obojetná otčiny,
Ba že její strast je dílem strasti,
Která moje blaho podkopává,
Nebudou mít tolik příčiny
Půhonného užívati práva
Proti zprávnějšímu dlužníkovi,
Který podlé povolání svého
Méně písmem, víc živými slovy,
Více daní činu ukrytého
Ve své kapistranské povinnosti
Dotud stále o to pečoval,
Aby poklad české národnosti
Nám se na ourocích zachoval.
A že nebyla ta péče marná
Budoucnost vám zjeví blahodárná;

Neb tu víru naše srdce chová,
Z našeho že někdy popelu
Vzejde plémě, v němžto naše slova
Najdou falanx vyznavatelů!
Byť i třeba papír s pergamenem
Nikdy nebyl zasnouben s mým jménem,
Byť i nikdy kontrfekt mé tváři
Od veselých druhů zamluvený
Nevyskyt' se mezi kalendáři
Na ulici za sklem vyvěšený,
Byť i třeba u besedy hlučné
Naše s vlastí zasnoubené jméno,
Chvalné žárlivosti nepříručné,
Hned po svatbě bylo zamlčeno,
Byť i nebylo víc poloučeno
S jménem mužů, kteří s přímou duší
V ouřadě svém zisku neoddaném,
Písaři jsou věrní při záduší
Od praotců našich odkázaném:
Přece bude svědčit o mně věst.
Příštího pak výbor plemene
Také o mně někdy zpomene,
Že jsem miloval i vlasť i čest!
I že plamenných slov jiskra malá
Byla částí ohně svatého,
Na němž jasná pochodeň se znala
Vyšších směrů rodu slávského!
A ten nález o nás prohlášený

Bude stvrzen pečetí těch lechů,
Jimžto naším ohněm ozářený
Kruh se zaskvěl slávy Staročechů
Ve své nové kráse národní,
Jak když duha lidem pro útěchu
Nad velkou se skvěla povodní.

Vítej slovo živé, okřídlené,
Ty jsi jarým orlem bujných sil,
Co se s orličaty k slunci žene,
By je vyšším letem rozjařil!
Slovo v němé knize zabedněné
Jesti ovšem orel, jenžto střelou
Usmrcen byl za odvahu smělou,
Která vnady dodávala k letu
Od svých křídel zrazenému kmetu,
Jenž teď na ukázku vycpaný,
Do inventáře pak zapsaný,
V neznámém snad vězí kabinetu.
Nuže zhůru k slunci orlem jarým,
Smrti zanechám si ke dnům starým!

Vítej slovo živé, okřídlené,
Tyť jsi zpěvolibým slavíkem,
Jenž svá písklata svým peřím hřeje,
Jenžto mezi kavčím povykem
Ze své outlé duše omlazené
Svojim slavičatům k srdci pěje.

Slovo v němé knize zabedněné
Jest jen vyučeným básníkem,
Jenžto slavíčí zpěv opsat chtěje
Nadarmo se zbrojí slovníkem,
I jen darmo výrazů v něm hledá
Pro zpěv, ký se slovy popsat nedá!

Nežli tedy věkem zimomřivým
Na své bujné hlavě zešedivím,
Slavíkem chci zůstat, mistrem zpěvným.
Básník ať se slovem, rýmem cvičí,
Slavíčích-li zvuků nevylíčí;
Já jen mistrem dále budu zjevným
Pro tu slavíčí svou rodinu,
Pro tu mladou českou družinu!

Mladna u mládeže spolku milém,
Mládeže té vlasti zrůstající,
Zmýliti se nedám v duchu čilém
Od drůbeže na mne kvokající,
Ani od vrabčíků štěbetavých,
Ani od výrů ni od havranů,
Kteří na mne z pelechů svých tmavých
Ráčili by metat svoji hanu.
Když mne Musa, jsouci povědoma
Mého bytu, jednou navštívila,
Ale nenajdouc mne, běda! doma,
Od dveří mých zas se uchýlila,

Tenkrát povinnost mne ujařmila
V panském paláci a v škole městské,
Abych na tom českém na přílohu,
Slouže drahé vlasti, slouže Bohu,
Rozesíval plodné zrno české.
Teď když Musa v době oprázněné
Přes nízký práh ke mně vstoupí hostem,
A mé srdce Bohem naplněné
Vilije své city nenucené
V nehledaném verši, v rýmě prostém:
Věřte, hana soudců oprávněných,
Umělého hana přítele,
Jako ohlas pochval projevených
Bez ohledů slušně podezřelých,
Svého neminou se oučele!

Nuže nám Ty zůstaň přítelem;
By pak naše přízeň neochladla,
Zůstaň věrným pravdy ctitelem,
A ji stále hlásej bez ohledu,
Byť i hořkla jako hořec jedu,
Byť i v našem srdci sladla
Jako známá českého slast medu.
Pravda málo kdy je bez žíhadla,
Proč by naše láska k ní uchřadla?
Zřítelnice jenom krátkozraká
Křivě hledí na tu upřímnost,

Která tobě poví bez obalu:
„Bratře jako umělec jsi „Raka,“
Nebo srdce tvé je bez zápalu,
Bez konceptu jestiť péro tvoje,
Ale dobrých činů nejsi prost,
A co člověk jsi mně milý dost,
Milujme se dále bez rozbroje!“

PRVNÍ ODDĚLENÍ.

I.

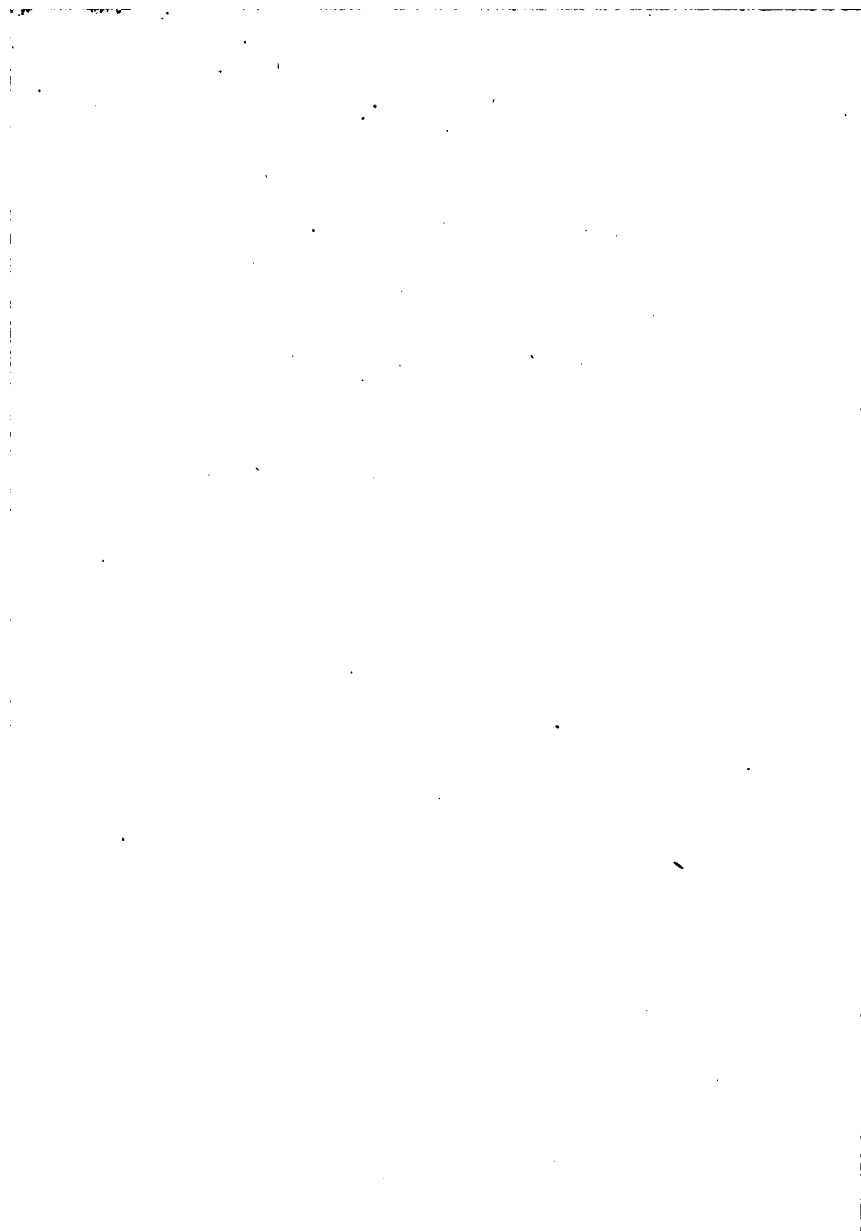
Josef Dunin-Borkowski, Dominik Magnuszewski, Jan a Piotr Kochanowski, Ignacy Krasicki;

II.

Alexander Bestužev, Michail Lermontov;

III.

Karel Hynek Mácha.

Hřbitov o dušičkách.

Letyt woron
Z čužích storon
Žalibno kráče;
Ach ne odna maty,
Ne odin batěnko
Za synočkom pláče!
Červenoruská píseň.

Dalekáť cesta má!
Marné volání!!

Nezdárné již dítko listopadu
Jasný den se chýlil ku západu;
Zbožných poutníků se valný dav
K městu ze svatého pole valil;
Tamto našich otců svatý mrav
Mnohé oči slzemi jest zkalil,
Které vroucím citem podnícené,
Jako v dobrou půdu dobré símě,
Vykanuly tiše na hroby,
Ježto svoje klesající týmě
Ozdobené krásou nových věnců
V nový oblouk napínat se zdály,
By nad lůžkem smrti zasvěcenců,
Kdežto za duše jich svíce plály,
Nám klekátko vyšší urovnaly.

V této chvíli oči pozemšťanů
Zemské mázdry na půl zbavené
Do vyššího vznášely se stanu,
Jako zraky věštcův nadšené;
Volný duch hbitější perutí
K nebeskému pnul se klenutí,
A ve srdci toho světa prostém
Ozvala se jak zpěv labutí
Naděje, co vábí ku výsostem,
K nimžto život pozemský je mostem.

V této době stál jsem nad hrobkami,
A uchvácen všecek myšlénkami,
Kterých žádná nevylíčí slova,
Vrátil jsem se na svět ze hřbitova.
Moji duši na půl potěšenou,
Na půl ke smrti až zarmoucenou
Divné obklíčily důtazy,
A obraznost příštím zanícenou
Rozohnily smrti obrazy.

Jakož tvářnost světa neznámého
Tkvěla v duchu plavce odvážného,
V kouzelném prostřena kosmorámě,
Dřív než koráb po nejistém běhu
Přistal k jeho dalekému břehu,
Dřív než vítězného kříže rámě

Pod svou vládu zajalo ty země,
Kteréž na prostranství nezměřeném
V počtu zanímaly nezlíčeném
Nevídaných tvorů nové plémě:
Tak se duch můj v blahé víře topil,
Když se ve svém nebetyčném letu
K onomu vypínal blahosvětu,
Jehož žádný Kolomb neodklopil,
K němuž ale každé srdce lidské,
Když je na korábu živobytí
Stíhá bouř a prudké vlnobití,
Hledá rohů jehly magnetické.

Ty myšlénko o nesmrtelnosti,
O životě v onom světě věčném,
Hluboko pronikáš do vnitřností
Důvodů všech, kterékoli hostí
Blahá naděje v svém lůně vděčném.
Křídlem této soudné naděje
Ať již duch můj tamo dospěje
Na tu výši, horu na posvátnou,
Kde se mudrc opře myslí statnou
Světu, když se naň svět usměje,
Jako na jinocha-panice
Prodajná se směje svůdnice;
Kde nepadne cnostný na kolena,
By se liché skláněl marnosti,
Byť mu v službě světské světa cena

Byla černobohem udělena
Za oběžný peníz necnosti;
Kde i rozkoš, kde i sláva světská,
Co s hrdostí často bezečelnou
Chce se zváti slávou nesmrtelnou,
Vyhlíží jen jako cetka dětská,
Kterou chůva vručila za hračku
Svévolnému chovanci a plačku.

Marná jest ta slávy lačná píle,
Směšná hrdých červů klopota,
Když ve hmotném toho světa díle
Smrti oukap tajně klokotá,
Zdali dnešní neb zejtřejší chvíle
To rejdiště zemské stroskotá;
„Meŋe Mene Thekel“[3] za výstrahu
Měj tu lhůtu pro svou marnou snahu!
Kdo v tom světě jalovým chce činem
Býti nesmrtného jména synem,
Hlouposti je soudruh nerozdělný.
Chtěj neb nechtěj, milý synu světa,
Přece musíš býti nesmrtelný,
Ovšem tamo v onom světě jiném,
Až po vládě těla bude veta. — —

Jak se hejna plachých čejk a kání
Kváčíc nad jezerem snášejí,

Když se bouře z černých mraků s klání,
Větrové pak od severních strání
Vlny k tuhé válce srážejí;
I jak po té bouři po přestálé
Lodník z nejistoty ouzkostlivé
Řídí vetchý člunek dál a dále,
Až bezpečen vejde nenadále
Ku břehům té stráně žádostivé,
Kde choť jeho s dítkem jeho žive:
Takto myšlének mých bouře divá
Člunem naděje mé zmítala,
Až pak víra mého srdce živá
S nadějí se v portu vítala,
I ve tmách mi svítil bílý den.
V tomto rozjímání pohroužen,
Jako rybolovka ponořená
Do dna rybnatého jezera,
Spatřil jsem se náhle okroužena
Podzimního mrakem večera,
A již na obloze mlhavé
Na půl mrakem zahalená hustým
Nachýlila tváře zvědavé
Bledá luna ku dolinám pustým.
Já pak sám a sám jsem pozůstal
Osiřelý na hřbitově host,
Kde velebná tichost panovala,
Hrdá na svou němou výmluvnost,
Jižto jenom větřík přerýval,

Jenž z lehounka květy províval,
Které láska věrná, neskonalá
Z ruky vděčné mrtvým darovala.

Touto samotností blaze zňatá
Moje duše mírem oplývala,
Jako děva poutem lásky spjatá,
Když se slib a věrnost rušit jala,
Po zpovědi svaté při pokání
Novým mírem zase oplývá,
Když ji strážný Slibu anděl chrání,
A nevěrné mysli odrývá.

Velikých ty učitelko cností,
Vzývám tebe, svatá samotnosti!
Ve tvém zahalen tu závoji,
V hustém závoji a neproniklém
Vzdoroval bych v tichém odboji,
V spolku srdce s hrdou hlavou spiklém,
Veškerého světa rozbroji,
Jenžto hrozných nepravostí hřmotem
Nad ohlasem cnosti vyniká,
Jako havraní křik nad klokotem
Ukrytého v houšti křovníka.

Třikrát šťastný, kdo se vyrval hluku
Luzy vzdělané a zhloupa zpupné;

Kdo se v samotě skryl nedostupné,
Kde neslýchá městských zvonů zvuky,
Vzdálen spolku sobců lícoměrných,
Vlastnímu jen zisku stále věrných,
Kdežto není svědkem planých půtek
Trubců včelou veskou krmených,
Kde jen srdce platí, a kde skutek
Převýší dav vtipů smyšlených
V mozku zahalečů rozených.

Blažený, kdo v stráni poustevnické
Ušel nehodě té rozkolnické,
Která u světáků hlučném davu
Hrdou odcizuje srdci hlavu.

Já jsem všeho toho světa syt,
Jeho bláznovství i moudrosti,
Jeho lakomství i štědrosti,
Jeho zármutku i radovánek,
Jeho lačnosti i hodovánek;
Nyní sám a sám chci býti skryt
Tam kde stálý mír svůj rozpjal stánek,
Tam kde nezkalený plyne klid
Tokem jasným, do něhož se zhlíží
Luhu májového roucho svíží,
Kdesi v nedostihlém údolí,
Kdežto slavík o svobodě jsoucí

V tiché jarní noci šveholí
Po venkovsku ze své hrudi vroucí.
Šťastný výtěžkem kdo svého plouhu
Kojí skrovnou svého těla touhu.

Jak oučastník nádherného kvasu, —
Který za sklenici tokajčiny,
I za šťávu cizí rakoviny
Nesmí svého pozdvihnouti hlasu
Proti kastě hrdých hodovníkův,
Když se zjevné pravdě, když se právu —
Smělým hlasem pravdy protivníkův
Děje křivda dle soběckých mravů, —
Milerád by od těch skvostných hodů
Rychlým tryskem utek' na svobodu
Přes práh nízký pod svou nízkou střechu,
Kdežby sobě zjednal klid a těchu: —

Jako přivlečený ke tabuli
Strašně hostinného Kaliguly
Onen otec, jenžto syna svého
Ztratil mžikem vraha všemocného, —
Jak ten otec vínem napojený,
Hodovnickým věncem ozdobený,
Drahocennou nakropený mastí,
Po komnatě toužil uzamčené,
Aby po hostině zlořečené
Dvojí bolest nad svou vylil strastí,

Přeukrutnou bolest otcovskou,
Ovšem trpčí bolest otrockou,
Kteráž pod závojem veselosti
Rvala srdce žalostnému hosti,
Aby hody téměř Tantalovy,
Aby dary proklel Caesarovy
V nedostupné zrádcům ukrytosti:
Tak mé srdce mukou světa spjaté
Hledá skrýše v samotnosti svaté,
Takto po přítulku tajném slídí,
Jako holubice štvaná supem
Nad sebou když svého vraha vidí,
Jemužto má mrzkým býti lupem.

Sen.

I.

Trzeba, chcąc czucie rozszérzyć,
Duchy tworzyć a w nie wierzyć.
K. Brodziński.

Já zjevím vám, co se mi ondy ve snách dělo:
Snad ve snách — nebo sen když opanuje tělo,
Můž' svobodný duch šírou zajmout končinu,
A pásmo dlouhých let svít v jednu hodinu.
Byron.

Kdyžto v noci pozdní dlouhotáhlé
Žádoucí se na mne sklonil sen,
Ejhle, otevřené hroby náhle
Před mým zrakem vyvrhly svůj plen;
Duchy vtělené mých věrných druhů
Do jednoho řadili se kruhu,
S nimi vznášely se nad hroby
Mladých mužů vážné podoby,
Které matka Sláva porodila,
By je na začátku slavné mety,
Když do věnců vplítali jí květy,
Našim nadějím smrt vychvátila.

Oni z dálných přicházeli vlastí,
Blízkým jsouce duchem spojeni,
Obětí pak byvše různých strastí,
Stejnou láskou byli kojeni.

V jejich čele jako anděl strážný
Děva plná vnady kráčela,
Ona pohled půvabný a vážný
Z daleka již na mne skláněla.
Poznal jsem ji; — hrdé její čelo,
Její oči jasně planoucí,
Vlasy po plecech jí kanoucí,
Celé majestátu plné tělo
Velebný jak druhdy výraz mělo,
I ta ústa, která tisíckráte
Zlíbal jsem, když v blaženější chvíli
Moje srdce, svatým citem zňaté,
Jako orel z chlumů nadtatranských
Ku vyššímu vznášelo se cíli,
A mně po rovinách naddněstřanských
Růže lásky v rajském sadě květly,
Než je, běda! náhle vichry zhnětly.

Tato ústa děvy básníkovy
Ozvala se ke mně těmi slovy:
„Já přicházím z říše stínů k tobě,
Bysi zvěděl, že i na věčnosti
Dlím u jasných duchů společnosti,

Kteří, byvše vlasti ku ozdobě,
Sotva že se v květy rozvinuli,
Ve šlechetné snaze zahynuli. —“

„Hle zde vidíš v tomto chorovodu
Upřímného druhdy pobratřence,
Syna mého lechického rodu
A milostných písní oblíbence,
Jenž tě věrnou přízní chránil stále,
Když domyslův klamných plachý roj
Pravoslavné protivil se chvále,
A tě s bratry vyzval na souboj!“

Při těch slovech vstoupil volným krokem
Přede mne muž zrostu vážného.
Jeho ducha plamen černým okem
Míhal se a sršel skvělým tokem
Mně do zraku vyjasněného;
Podlé toho zrostu, podlé pění
Poznal jsem jej v prvním okamžení:
Pod vranými vlasy hrdé čelo,
Pod navátou od myšlének vráskou,
Žilou pronikající se skvělo,
Jakby modrou zdobilo se páskou
K nosu orlímu se táhnoucí,
Nade ústy hustých vousů pruhy
Dělily se v poloviční kruhy
K bradě zarostlé se vinoucí,

Jež dostojna starořecké brady
Tváři dodávala mužné vnady.

Můj Dunine[4], ty slovanská duše
V těle hellenském! — tak zvolal jsem
Dolehlivým schvácen úžasem;
Časně do chladného země klínu
Ustlala ti lůžko smrti kuše,
Když jsi pro druhy a pro otčinu
Mohútného ducha zápasem
Proti předsudkům ku válce vstal,
Které krevné bratry ode bratrů
Jako cizí rozdělily chatru,
Jižto vítr světem rozmetal! —
On mne líbal, mou pak tiskna ruku:
„Předsudky ty — pravil — dá Bůh, zhynou!“
Po těch slovech zmizel v stínů hluku —
Já pak uzřel podobu hned jinou.

Tato sotva že se objevila,
Bratrsky mé čelo políbila,
A své řeči lahodností plynnou
„Kochajmy się!“[5] vlídně promluvila.
Tedy také Magnuszewski[6] tebe
Otčině tvé nedopřálo nebe?
Zkřiknul jsem, tím zjovem ustrašen. —
Já, syn země, kdyžto ve své strasti
Myslívám u věrné lásce k vlasti

Na vás, přátelé vy drahocenní,
I na vaše myslím utrpení,
I na ten dav krutých neřestí,
Jimiž stíhalo vás neštěstí!
Praslovanskou přijat hostinností
Požíval jsem chleba z vašich rolí,
Soleného vaší vlastní solí,
Chtěje býti svědkem velkých cností,
Které slávě Lechův stálou jsoucnost
Svatě zaručily na budoucnost. —

Zmizel stín ten v dáli omlžené,
Leč mé oko za ním slídící
Spatřilo též stíny oddálené
Vůkol mojich druhů stojící.
Vážný věštec „z Lesa Černého,“[7]
Pěvců polských starosta a kníže,
Stál zde na čele těch zpěvných reků
Po boku synovce věrného,[8]
Jenžto píseň o vítězství kříže
Nad baštami druhdy Salemskými
Sigmundovu vytlumočil věku,
První odvážník, jenž zpěvy svými
Ve slovanské řeči plné vděku,
Zvuky okouzlený Tassovými,
Na nezvyklé osmělil se rýmy. —

Na prostoře bližší mému oku
Stály po pravém i levém boku
Duchy jiných Lechů zpěvem slavných,
Kteří nad lůžkem své otčiny
Byli svědky v dobách ne tak dávných
Poslední své Matky hodiny,
Nebo nad mohylou její lkali,
Když to poprvé ji v rakvi nové
Zrádní pochovali osudové
A nevěrné dítky zahrabaly.

Jako na zemi tak v duchů říši
V davu věrných synů věštec vyšší
V dlouhotáhlém skvěl se taláře
Berlovládný sluha Oltáře,[9]
Jenžto válku druhdy zpíval mniší,
Jenžto solí attického šprýmu
Solil záživný chléb vtipných rýmů,
Jím pak vojvody a kastelány
I ostatní častoval jest pány,
Kteří mezi sebe roztrhali
Zemi polskou na velmožné klány,
A své vlasti zasadili rány
Ranami, jež právům lidu dali.

Mne se radostný cit uchopil,
Když jsem v muži tom zrak potopil,

Po jehožto tváři, ozdobené
Z lehka navátým jen ruměncem,
Úsměchy a žerty ohlazené
Svářily se se svým milencem:
Zdali v říši duchův, zutých z těla,
Na vady a bludy zapomněné
Smí se mrštit ostrých vtipů střela
Z kuše satyricky zaměřené?

Dosti těžký zdál se mně ten svár;
Ale když jsem na tvář pěvce hleděl,
Abych konec toho sváru zvěděl,
Sklopil on své oči na talár,
Tak jako když Heřin skvělý pták
Na své nohy hrdý sklopí zrak,
Infule pak vážné svatá zář
Hned se o mou obrážela tvář!

II.

Казалось — плѣнникъ безнадѣжный
Къ унылой жизни привыкалъ
Тоску неволи, жаръ мятѣжный
Въ душѣ глубоко онъ скрывалъ.

I zdálo se, že vězeň beznadějný
Již služebnému navyk' životu,
Onť v srdci záměr skrýval světodějný,
Jímž služebnosti léčil tesknotu.
Puškin.

Zmizel stín a podivení nové
Zrakům vyskytlo se uděšeným.
Hor kavkazských chlumy lazurové
S Elborusem věčně zasněženým
Přede mnou se táhly dlouhou stěnou
Mezi zem a nebe rozprostřenou;
Na podhoří hradba pralesů
Pod váním se větrů ukláněla,
Rozdrážděných hejna Čerkesů
Na praporce orlí dorážela.

Pod těmito znaky vyšel v jev
Chrabrý vojín jiskrnatých zraků

K odporu vždy hotov bez rozpaku;
On jak novočasný Promethev
Ke kavkazské přikovaný skále
Ve vyhnanství hledal smrti stále,
Až ji našel, vězeň Bestužev,[10]
Jemuž Marlinského slavné jméno,
Které věkem věků bude ctěno,
Bratři jeho dali za přezděv.
Ňádra jeho na půl obnažená
Stužkou červenou potáhla krev
Olovem čečenským vycezená.
Stužka tato zdobila mu ňádra
Krásněji než tkanice a řády,
Které okrásila štědrost vlády
Diamantem nejdražšího jádra,
Perlami též ceny nejvzácnější,
Za odměnu služby nejvěrnější. —
A když jsem chtěl promluviti k němu,
Stín ten zmizel v druhých stínů temu,
Kteří nade břehy Tereku
Valnou zanímali paseku.

Nad tou řekou z jedné strany stály
Reků donských bílé stanice,
Na druhé pak za horami v dáli
Kmitala se aulův směsice;
Z jedné strany kříž do beder skály

Zaražený zdvihal svoje čelo,
„Pomiłuj ny!“ heslo odtud znělo, —
Z druhé pod ochranou měsíce
Volání „Allah!“ do oblak hřmělo.

Jak křesťanských duchy bojovníků,
Kteří v Katalonském poli klesli
Dříve nežli do nebe se vznesli,
S duchy svojich hunských protivníků
Neukojný obnovili boj:
Tak se ve snů čarodějné říši,
Na zemi a v povětrné výši
Bojujících duchů hemžil roj.

Mezi těmi duchy oko moje
Zhledlo bohatýra podobu,
Jenžto odnesen byl ze souboje
Od slzících bratří do hrobu,
Když mu jinošských let Vesna květla,
Mládež jeho zpěvem nadšená
Kolem skrání jeho věnec pletla;
Když mu lásky touha plamenná
Svatým Zničem [11] v mladém srdci plála,
S hrdou nadějí vlasť zmilená
Když na svého syna pozírala,
Na příštího nahraditele
Velké ztráty, — temností když časnou
Zakryl osud hvězdu velejasnou

Na obloze věšteců zatmělé,
Kdyžto záhy vykopaný rov
Schránku přijal ducha Puškinova,
Pro něhož vlasť úpěla jak vdova
Pro milého v hrobě manžela,
I mladistvý úpěl Lermontov,
Fenix odrozený z popela,
Svého mistra, svého učitele,
Svého nejdražšího pěstitele.
Vyvolenec, jenž se vznášel zhůru
Do kouzelné vlasti ideálů,
By dosáhnul ve básnickém kůru
Nevadnoucí palmy slávy skvělé,
Aby pro slovanskou pro Walhalu
Skřítkem byl a strážným zpěvu larem,
Ažto v příštích časů proudu jarém
Stavitel se najde mysli bdělé,
A položí z lásky k rodu svému
Základ k Pantheonu slovanskému.

A hle v tom nadějném rozjímání
Lermontov[12], jinošských pěvců kníže,
Věnec laurový kolkolem skrání,
Ze zástupu druhů kráčel blíže;
Kdyžto pak se ke mně přiblížil,
Týmě své jsem před ním unížil,
Sladkou cítě v srdci útěchu.
On mne s tváří plnou úsměchu

A přátelským vítal pozdravením —
Potom zmizel před mým krátkým zřením.

A však jako Richardovi králi
Stínové se ve snách vyskytali
Synovců od něho zabitých,
A mučíce pohrůžkami vraha
Zbavili jej poklidu a blaha
Ve prsou pancířem pokrytých:
Tak prý Lermontův stín pro výstrahu
Zjevuje se ve snách svému vrahu,
A před Boží trůn jej k soudu zve,
Složit účty z pomstvy krvavé! —

III.

Ah! si c'est vous, ombres chéries,
Loin de la foule et loin du bruit,
Revenez ainsi, chaque nuit,
Vous mêler à mes rêveries!

Nuže, jste-li vy to stíny drahé
Z oné dálky bez hluku a luzy,
Opakujte co noc svoji chůzi,
Byste naplnily mé sny blahé!

Lamartine.

Ob wirklich es geschehen,
Ob ich's im Traum gesehen,
Es bleibt doch immer wahr.
Dem Dichter ist es eigen,
Daß ihm sich Dinge zeigen,
Die nicht ein Jeder sieht.

K. E. Ebert.

Jako mračna, když u větrů vání
Na nebi se splaší zkaleném,
A blankytná obloha se sklání
Nad májovým v milé vlasti dnem:
Takto se mi sklíčenému snem
Nové objevilo podívání
V krajinách mně známých nad Labem.
Ač na konci mého obzoru
Mnohý z lesů českých vyšlý mrak
Zatemňoval nebe prostoru,

Kormoutě můj radostnější zrak:
Přec se zvolna vyjasnil můj sen,
Na dědičnou stranu přenesen.
Náhle jsem se octnul na hřbitovu
Přemnohými kříži posetém,
Stanul pak jsem u nízkého rovu,
Jenž pod zvadlým pnul se osetem,
Nade čelem hrobu tráva svíží
Kolem do kola se zelenala,
Jakby nade smrti pevnou mříží
Vězni země věnec uplítala.
Bez pomníku, bez svatého kříže,
Bez nápisu ostavený hrob
Nepodával zprávy, koho víže
Věrným spánkem jeho nízký strop;
Ale ona děva z dálných břehů,
Ta bratrských duchů průvodnice,
Předstihla mne v obraznosti běhu
Jako mírunosná holubice,
Jakby na paprsku luninė
Láskou okřídlená bohyně,
S nadvětrné výše jedním rázem
K ctitelům svým dolů slétla na zem.

Kolem děvy věští vyvolenci,
Dle krve i ducha pobratřenci,
Jako hvězdy kolem měsíce
U lesknoucím třpytili se věnci,

Zrakům mým se různě jevíce;
Brzy jak bludičky nad hlubinou
Světlem toulavým když v noci husté
Chodce vábí na bezcestí pusté,
Před okem pak oklamance hynou,
By se na jiném zas místě zňaly;
Brzy se mi duchové ti zdáli
Podobami z limbu příchozími,
Aby svými zjevy výstražnými
Obrátili naše krátké zření
Z této časně marné nízkosti,
Od všedního prachu lopocení
Tamo do nadhvězdné výsosti
V nesmrtelných duchů prostoru,
Nespoutaných těžkým jařmem těla.
Jako ona věštka z Endoru,
Kdyžto svojí čarodějskou mocí
Vyvolala nazpět Samuela
Ku životu z věčného sna noci:
Tak zázračným ona děva prutem
Udeřila na sklepení hrobu,
Že hned přerazila jeho skobu,
Že tím rázem na dně odemknutém
Rakev svého pozbavena víka
Zhůru vymrštila nebožtíka.
On před svými bratry z příma stanul:
Bledost pokrývala jeho líce,
Z očí rozežžených jak dvě svíce

Oheň podrážděných vášní planul
Zemským na půl ještě plamenem,
A již na půl světlem jasných duchů,
Kteří u životě zvěčněném
Zemských vášní zbavili se ruchu.
Vstana bratřím svým, již kolem stáli,
Podával a tisknul věrnou ruku,
Oni pak s ním v řeči rozmlouvali,
Jejímuž já nerozuměl zvuku.

Pravila pak děva kouzelnice:
„Nuže, zde jest onen dobrý duch,
Jehož jasnohledná zřetelnice
Světlem věštích duchů osloněná
Dále sáhala jest za hranice,
Které starých soustav chránil kruh,
Jako čínské carstvo chrání stěna
Nájezdem a stářím pobořená.[13]

„Jemu víru odejmouti chtěli,
Kterou básník v sebe pokládal,
Mistrové se směšným hněvem chvěli,
Sám že za vyučenou si dal;
Naň i pokrytcové zanevřeli,
Že pokrytstvím jejich pohrdal;
Tupivá lež svojím hadím bodem
Do jeho se jména vdírala,

Zjevná závist příbuzná jí rodem
Na něj poskvrnu svou metala:
Přec mu tolik zbylo ducha síly,
Že neustal ve své těžké píli, —
Přec mu tolik zbylo k lidu lásky,
Že své živobytí dal do sázky,
Aby cizí jmění u požáru
Pomoh' vyrvat náhlícímu zmaru.
I jak proti hanám pevně stál,
Tak zhoubnému ohni vzdoroval,
Poslední byl na svém hrozném stání
A bližního chránil bez ustání.
Tolik mu však zbylo hrdosti,
Tolik staročeské ráznosti,
Že se nedočkáno toho dne,
Aby hloupé chvály dychtiv byl;
Raděj u plachosti svobodné
Chtěl být terčem hněvu beze sil.

„Na básníkův cestě nebezpečné
Nebažil zpěv jeho po věnci,
O který se zpěvu milenci
Ucházeli z ruky Musy vděčné.
Jemu starodávná Parnassidka
Toulavou i plachou byla Vílou,
Která jako mstivá Eumenidka
Porvala jej čarodějnou silou,

Unášejíc ho přes hory, skály,
Přes hluboká bahna, přes močály
Na neznámou druhům výšinu;
Ale z této povýšené dáli
Vyhlídky se krásné otvíraly
V navštívenou Májem končinu.

„Nuž o Máji započal své pění,
Ale z dolin krásně omájených
Vyveď virtuosa v zločinění,
Aby postavil jej na lešení
Před diváků houfem uděšených.
Rek ten nepojal své lásky dámu
Podlé zvyku v Hymenově chrámu,
Ale vyveden jsa na popravu
Za svou vinu položil svou hlavu
Směle pod katovu pod sekeru,
Číhající pomstě za oběru.

„Ty ji nyní znáš tu vinu celou,
Vinu básníka i osudu;
Víš teď, jak se pěvec s myslí smělou
Do skeptických zabral přeludů,
Víš to, že on s duší v lásce vřelou
Ve své lásce nebyl bez bludu...
Však že báseň skončil beze sňatku,
Že měl ženskou věrnost za pohádku —

Toho nepředhazuj jinochovi,
Toho nepřipisuj hrobníkovi,
Který ve svých vášní plachém zmatku
Sám hrob kopal míru srdce svého,
Až pak, stana sotva na začátku
Svého povolání důstojného,
Rychlým pádem do hrobu byl skácen,
Nadějím pak vlasti navždy ztracen.

„Nikoli to co on učinil,
Ovšem co moh' činit v budoucnosti,
Toť jest slušný podnět ku litosti,
Že jej hrobém osud zastínil: —
To jest slušná chvála zemřelého,
Že své druhy povýšil svou snahou,
Že byl ducha, citu hlubokého,
A vlasť miloval co matku drahou.
Miloval ji k poslednímu mžiku,
Když mladosti jeho bujný květ
Nadějí všech ztrácel romantiku,
A pod váním smrti vad' a bled',
Až pak zvadnuv kles' do země klínu,
Aby znova vykvěť' v říši stínů.

„V této obci duchů pospolité
Tvého krajana jsem poznala,
Když má duše na peruti hbité
Z okovů se zemských vyrvala.

Tyť jej také poznáš v této vlasti,
Až se někdy vymkneš zemské strasti,
A jsa tvorů svobodnějších členem
Tam se octneš v Máji neskončeném.

„Snad již pod sekerou naostřenou
Dosti záhy strom družebný padne,
Jenž ti podá schránku připravenou
Ze šesti desk v lůnu země chladné;
Snad již slavík ukryt v jeho chvoji
Svůdnou dokonává píseň svoji,
Co nás v noci okouzlila vnadné.
Pod zábleskem luny bledě jasné
Mizí tato noc, a slunce jiné,
Před nímž slunce vaší země hasne,
Po nebesích bezoblačných plyne
Prostírajíc pravdy světlo spasné
Nade tvory, kteří branou hrobu
Ze sna, ze tmy, ze lži vyvedeni
Odmrštili s tělem těla mdlobu,
A do vlasti lepší přenešeni,
Perutí pak ducha okřídleni,
Z prachu vyšvihli se letem rázným,
Davše výhost vášním zeměplazným.

„Žádná vděčné lásky upomínka
Pro milého nesvědčila Hynka,

Nedočkalť se myrty družebné
Z ruky děvy věrně milující,
Ani od rodiny toužebné
Oplakán jest nebyl v hrobě spící.

„Ach, co za sladkou jest za odměnu,
Od své choti věrně žalostnící
Umíraje býti oslzenu!
Slzy ty jsou perly nejvzácnější
V koruně života zemského.
Ač že rozchod bývá bolestnější,
Když to odchází svůj od svého:
Přece jedna slza choti tklivé
Za všecky ty slzy přetvářlivé,
Které z mnohých očí vyplynou
Nad tvou praposlední hodinou —
Náhradu ti podá vrchovatou;
I má v světě cenu jedinou,
Jako relikvie cenu svatou,
Které nemá perla nejskvostnější,
Již to ve hlubině nejtajnější
Indický ukrýval oceán.
Slza ta jest zřejmým důkazem,
I na věčnost věnným odkazem:
Že jsi na světě byl milován
Aspoň od jedinké duše věrné
Bez oupravy a lsti licoměrné.

„Ale jak když poutník v cizí straně
Od svojinců vzdálen umírá,
Jak Trappista v osiřelém staně
Ze světa se v rakev ubírá,
Nejsa poznán od řehole svojí
Neznámou se budoucností kojí:
Tak dle srdce i dle ducha svého
Jinoch básník od svých nepoznán
Losu očekával smrtelného,
Sobě samému jsa odevzdán,
Až i smrt nad lásku laskavější
Jej přenesla v život vzájemnější.

„Jako na Karlově slavném mostě
Ověnčený druhdy básník-kmet,
Když jej osud na žebrotu sveď,
U cizího v naší zemi hostě
Darmo o milostný žebral zhled:[14]
Tak nad tímto hrobem opuštěným
Musa věští s okem zakaleným
Nepoznána, nevidína stála,
I pro úctu mánům drahocenným
Za náhrobek prositi se zdála,
Čekajíc naň z ruky šlechetníka,
Ne tak pro památku nebožtíka,
Jehož jméno bude uctěno,
Dokud láska potrvá i díka,

Ovšem aby bylo zbuzeno
Úctou pro mrtvého pro básníka
Mladých věštců nové plemeno,
Kteří chovajíce víru pevnou
V ňádrech vlastním bolem stíhaných,
Hlásali by vlasti bolest zjevnou
Ve svých písních Bohem nadaných,
Nás pak vedli ku občanské cnosti,
Jež by sprostila nás otrlosti,
Která vnuky statných druhdy reků,
Vnuky vítězného plemene,
Proměnila v nátoku dvou věků
V ospalce z vysoka učené,
Neb v prosťáky, kteří neznajíce
Ani velkosti svých vlastních dědů
Ze železa mají mozkovice,
Srdce mají z kamene a z ledu, —
Kteří Času-Ducha nedbajíce,
Jímžto veškerý svět pádí k předu,
Neproniknou svojím tupým okem
Do tvořících duchů otčiny,
Ježto nové strojí dějiny,
Co ve proudě časův přehlubokém
Starou křivdu novým pohřbí tokem!

„Jako trup, když sejde na upíra,
Ze své mohyly se na svět vdírá

Do ospalců tmavé ložnice,
A je z hlubokého bouří spaní:
Takto píseň, dějův poslice
Ta plamenným slovem okřídlená
Ať se nad rodáků spánkem sklání,
Ať se do utuhlých srdcí vkrádá,
Ať je ku národní lásce bádá!
Jako láskou rozpálená žena
Od milence svého povržená
Domluvou i pláčem žárlivým
Pohybuje srdcem citlivým
Svého zmileného nevěrníka,
Až k ní v jeho srdci touha vzniká:
Takto český rozhorlený zpěv
Nevěrníkům bezcitným se zjev,
I jsa spolu rytířem a mnichem
Hlasně ozývej se v srdci lichém,
Na nevděčnost k vlasti churavém!
Jak se v chrámu Páně poskvrněném
Ozývá kněz řečník slovem rázným
Proti pošetilcům bohaprázným,
Pobožné pak žehná Božím jménem:
Takto věštec vlastí pohybuj,
Tak si práva k srdci osobuj,
Nevděčnou pak strunu sejma s lyry
Z beránkových utočenou střev,
Ocelovou strunou větší míry
Na varitě preveď vyšší zpěv,

Jenž by stvořil nové bohatýry,
Jenž by lásku roznítil i hněv,
Svatou lásku ke cnosti a světlu,
Lásku ke svobodě, světla dceři,
Hněv a válku proti chlapské zběři,
Která mrskající líbá metlu.

„Čas jest, aby Blánický ten sen,
Jenžto od osudu nejistého
Zkřisitele očekává svého,
S našich zraků byl již zapuzen,
By na vlastní spíraje se síly
Žádný nespoléhal na příhodu,
Aby každý ve šlechetné píli
Životem byl oddán svému rodu.
Nemáť život tolik ceny v sobě,
Bys jej nedbou o vlasť prodlužoval;
Sladší spánek musí míti v hrobě
Kdo se pro bratry víc napracoval.
Jemu, byť i o něm zapomněli
Osiřelí vlasti pastorkové,
Uznalejší vsadí potomkové
Nevadnoucí na hrob immortelly.“ —

V tom již ranní znělo kuropění; —
Já pak z divného sna vytržen,

Pln útěchy, pln jsa uděšení
V zamlžený procitnul jsem den.
Leč mé srdce silně tlukoucí,
Leč po tváři slzy kanoucí,
I horkého studený pot čela, —
Všecko dávalo mi znamení,
Co má duše ve snách přetrpěla,
Co jsem zkusil ve svém vidění!

Epilog.

Pánu, panu

Josefu Klecanskému.[15]

Ty, jenž nešťastníkům uchváceným
Dravým proudem Labe zbujnělého,
Byl jsi s knížetem nám drahocenným,
Z rodu našich králů dědičného,
Strážcem i podpůrcem připojeným,
Přijmi díky srdce upřímného,
Že jsi, — ne snad proudu nepaměti
Vyrval, — ne snad básníkovo jméno,
Ježto v českých srdcích uchráněno, —
Ovšem, že jsi schránku osiřelou,
Kde jest jeho tělu práchnivěti,
Uznalostí pro zásluhy bdělou
Na budoucí hledě pokolení
Vyrval z tiché tůně zapomnění! —

Jak sikulských vládař ostrovanů
Přitelsky se vědám propůjčil,
I své jméno chválou ověnčil, —
Dřív než otcem vlasti od občanů
Pro svou lásku k obci nazván byl, —
Když zrak jeho skoumavý a hbitý
Našel pod chrastím a trním skrytý
Syrakusského hrob měšťana,
Jenžto nedostihlou vědou svojí
Téměř sám i sám se opřel boji
Hrubě výbojného Římana;[16]
Jak se onen Quaestor proslavený
Hrobem Archimeda zavděčil,
Když naň pomník skvěle obnovený
Vítězného Říma nepříteli,
Na něhož rodáci zapomněli,
Znova postaviti poručil:
Takto vroucí díky Musiny,
Tak vřelejší díky otčiny
Jsou Tvým krásným podílem a věnem,
Že jsi na hrobě na opuštěném
Úctou k rodákovi vyjevenou,
Který k vlasti, k Muse nelíčenou
Plál milostí v srdci zasvěceném,
Uctil Slovan pěvce slovanského.
Ty jsa hoden věnce občanského,
Úctou básníkovi prokázanou
Poctil jsi též plémě nástupníků,

Kteří perutí svou odhodlanou
V řádě zpěvolibých zápasníků
Na vyšším snad stupni Krásy stanou,
Jehož dostihnouti nebožtíku
Nebylo již v podole tom přáno,
Snad pro jeho mládí nezkušené,
Neb že náhle bylo rozerváno
Pásmo života již natržené. —

Ctěte věštce Bohem nadšeného;
Onť neméně v říši duchů platí,
Nežli mudřec, jenž se myslí tratí
V hloubi oceánu hvězdnatého.
Jeho svobodný zrak tamo pne se,
Kam se nikdy filosofů hledy
Směle neodváží na výzvědy,
Ani smělý tubus nedonese.

Hle, tak básník zvěstným okem vniká,
Klíč kde smyslů lidských neodmyká
Brány duchův z těla vyzutých,
Pouty pozemskými neskutých!

Ctěte věštce Bohem nadaného,
Jenžto od srdce ke srdci pěl;
Ctěte zápasníka mladistvého,
Který básníkem se státi chtěl,

A že sám jen sebou jím se stane
Vám dokázal v básni odkázané.

Ctětež toho, kdo měl úctu vroucí
Ku výjevům ducha básnivého,
I kdo pomník lásky nehynoucí
Vložil na hrob pěvce nadějného!

Nuže živ buď zdárný synu vlasti
Pro blaho své i svých krajanův,
Zasloužené požívaje slasti
Zdaru milých těš se občanův;
A když z pozemské té nížiny
Pozdvihneš se jasným duchem zhůru
Do blažené tamo otčiny,
V hrobě zanechaje těla stvůru,
Budiž ujištěn, že v této době
Mnohá slza pro Tě poplyne,
Že i Tebe na Tvém vlhkém hrobě
Důkaz české lásky nemine,
A že mezi činy šlechetnými,
Jimiž oblažil jsi bratry živé,
I ten důvod citlivosti tklivé,
Kterou projevil jsi nad mrtvými,
Na posledním nebude skryt místě,
Ale u vděčnosti pamětlivé
Od Slovanů bude slaven jistě.

Jako útulný květ nezabudky
Rukou udělený milenčinou
Nad pěknější skví se nad květinou:
Tak i nad skvělejší Tvoje skutky,
Které v naší vlasti jasně slynou,
Ten Tvůj důkaz srdce citlivého
V této naší nesrdečné době
Nad důkazy umu hlubokého
Od potomků mladších bude Tobě
Výše pokládán pro vzácnost svou;
Osvětlí pak všecku slávu Tvou,
Jako vysvětlivky knihy dávné
Mysl vysvětlují klassickou,
Jako arabesky okobavné
Malbu osvětlují mistrovskou!

Epilog i Apologie.

(Přátelům i Zoïlům.)

Es schiert kein Teufel sich um deine Zähren,
Hast Herz und Kopf, um selber dich zu wehren,
Brich weiter deine Bahn!

Julius Mosen.

Keine Druckser hier zu leiden
Sei ein ewiges Mandat!
Nur die Lumpe sind bescheiden,
Brave freuen sich der That.

Göthe.

Kteří, čtouce tyto skrovné řádky,
Pohaníte snad mé provinění,
Že jsem nepustil vás bez ohrádky
Proti dobré vůle osočení,
Že jsem o sebe se ozval hlasně,
Vězte: ohrada ta k ohrazení
Slouží mnohých reků celé básně!
Vězte, že ten, kdo vám dosti práva
Ku posudku svého srdce dává,
Musí míti právo proti haně
Od soudců být slyšán při obraně.

A že ducha svého zpověď skrytou
Vám jsem odkryl z české přímosti,
Budiž důvodem mé vážnosti
Pro rodinu vaši pospolitou;
Budiž důkazem mé důvěry,
Kterou skládám ve své současníky,
Že jsem pro své tajné záměry
Vyvolil vás za své zpovědníky.
A kdo sprostým vřeskům žalob křivých
Obranou se opře svědomitou,
Odkrývaje druhům pravdu skrytou,
Smí se nadít soudů spravedlivých.

Já vás tedy za své soudce zvolil,
Byť i třeba za mou pokoru
Křivý nález zásluhy mé ztrolil.
Vašemu se svěřím dozoru
Jako lodník, jenž na lodi vaší
Pod ochranou lvího praporu,
K vašim břehům vaše zboží snáší.

Jakýž div, že plyna k tomu portu
Dal jsem nahlídnout si do pas-portu?
Vy vidouce ve své šťastné dáli
Jak se mnohé musím chránit skály,
Abych vaší lodi neuškodil,
Nestřílejte na mne z hrubých děl,
Abychom se v tůni nemeškali,

Abych do mělčiny nezabrodil,
Abych s vaším zbožím k břehu spěl!
Že mám vůli, snad že mám i sílu,
Abych množil naše skrovné zboží,
Na jméno chci přisahnouti Boží,
S nímžto přistoupil jsem k svému dílu,
I že vzájemnějším duchem svojím
Nelpím jenom na své české hroudě,
Že se celý s naším celkem pojím,
Jako s Dunajem se potok spájí,
A se proudem stává v jeho proudě,
Jehož návalu hráz neuhájí.

Vám svou kukli Wallenrodskou snímám,
Ukazuje slovanské své líce,
Abyste mne znali pochopíce,
Že já bdím, když věříte že dřímám.

Bdímť já jako ostražitý had
Skrytý u mezníku do metlice;
Bdímť já jako mírná holubice,
Matka nedospělých holoubat,
Kterou oukladnice jestřábice
Bystrým stíhá zrakem odevšad.
Jen vy na svém vlastním stanovišti
Pro vlasť napněte své síly všecky
Pečujíce o to nesoběcky,
Aby na tom českém zbořeništi

Travou nezarostla štíhlá stezka,
Kterou kráčeti smí Musa česká,
Ježto z chrámu slávy vyvržená,
Jako onen slavný velikán
V dálný zavezený oceán,
Od svých vlastních dítek opuštěná
Nešla ovšem po dědičném panství
Na Helenin ostrov do vyhnanství,
Ale probůh ve své staré vlasti
Stoulila se do přítulku strasti,
Jako houba, jako lanejž skrytý
Do prsti neb mechu přitulí se,
Tak že čuch jen chytrého psa hbitý
S pozorností u nich zastaví se.

Nuže o své zboží stále dbejte,
Které dáno vám jest od osudu,
Knihy pro vlasť dále vydávejte,
Já pak dále pro vlasť mluvit budu.
Člověk není živ jen samým chlebem, —
Řekl zlému duchu Boží Syn; —
Tak duch samým papírem živ není,
Sladší manna jest mu dána nebem,
To jest slovo živé, dobrý čin,
Kterých uchrání čas od setlení,
Které nikdy červotočinou
Ani lačným molem nezhynou.[17]

I to budiž s dobrým pomyšlením
Na rozvahu soudnou položeno,
Že nemůže před svým narozením
Žádné dítě nijak býti křtěno,
Ani heberejsky obřezáno,
Ani do vazadla kritického
Nemůž' býti nijak uvázáno,
Dokud dle výhostu praktického
Nezhostí se lůna matky své,
A se hostem na svět nepozve!
Nedorůdče ale písničkáře,
Byť jej třeba strejcové a tety
Obsýpali chválou pro zálety, [18]
Sotva přečká dva, tři kalendáře.
I což o té chvále důvodné
Příští doba někdy rozhodne?
Snad jen někdy knihař citlivější,
Škodou napomenut důtklivější,
Řekne: Dítě, škoda pro tě práce,
Neb ti nepomohla ani láce
K přislíbené nesmrtelnosti
A ku věčné slávě — na tři léta!
Nu, když je po tobě na vždy veta,
Odpočívej dále v tichosti! — —

Vy mne neznáte, leč já vás znám,
Vaše péro vaším zrádcem bylo,

Kéž by víc jen o vás prozradilo;
Já pak na svou čest se zakládám,
Ač mé péro dosud přiložilo, [19]
Že tím pérem své cti nezadám.

Mnozí sotva z lavic školních vstali,
A hle, svět již pérem mistrovali;
Já sám sebe dříve mistroval,
Než na mistra Čas mne pasoval;
Sprostý bludař, chtěl jsem svojí snahou
Dříve svět a lidské srdce znáti
Než bych světu o světě měl psáti;
Radím, byste nešli mojí drahou,
Ráčíte-li o budoucnost blahou
I o ten svůj chudý komfort dbáti.
Dráha ta jest plna příkrých hor,
Výše strmících než naše Sněžka,
Skály staví se tam na odpor,
Po nich zdlouha kráčí se a ztěžka.
A když na chlum hory nejvyšší
Smělý poutník sobě pospíší,
Tam mu mnohý potutelný Běs,
Mnohá Víla, plna svůdné vnady,
Vije klubko plné lsti a` zrady,
Uzlu gordického příští směs
Vychytralým vtipem zamotanou,
Jížto násilnému nelze meči
Jednou macedonskou přetít ranou.

Vítěz rukou nezmožený brannou
V Dalilině zamotá se léči.
Nebo změnné poznat srdce lidské,
Poznat svého druha smýšlení,
Nejtěžší jest v světě umění,
Hodno příkré snahy zápasnické,
Hodno skvělé slávy olympické,
Ono důstojno jest pozoru
Ve všech jazycích všech autorů,
Kteří ze své psací komnaty
Nebojí se na svět pohlédnouti,
Leč chtí vývojem své podstaty
Na své labyrintské v světě pouti
Podstatu svých bratrů vyvinouti,
Aby tito z cizí zkušenosti
Brali kořist věhlasu a cnosti.

Šťastný, kdo se bez té příkré pouti
Obešel, a může usednouti
Ve svém tichém údolí a sprostém,
Kdežto neštěstí a zkušenost —
Trpká zkušenost — jen bývá hostem,
Který mnohdy zruší pokojnost,
Když do jizby tiché náhle vpadne
Jako překvapení mimořádné
Mezi blahých duchů posádku,
A je z denních vyrve pořádků,
Kterými zvyk všední stále vládne!

Šťastný, kdo svou zvědochtivou pílí
Nebyl vyhnán z dědičné své chyše
Na chlum oné nebezpečné výše,
Kde se slaboch odporem i sílí,
I se vysílením v mdlobu chýlí!
Není radno v horách hledat skrýše,
V prudké bouři pod košatou lipou,
Kde se mrštné blesky nejvíc sypou,
Kdežto drtící hrom rázy svými
Zuří mezi stromy vysokými:
Lépe jest se skrýti v háji nízkém
U rodiště otcovského blízkém;
Lépe na mechu jest usednouti,
Deštěm májovým snad promoknouti,
Nežli se svou smělou odvahou
Stát se příkladem či výstrahou.

A však nauku též v mysli noste,
Že pod mechem měkkým zhedvábnělým
Jenom houba, jenom lanýž roste,
Pastorkem jsa rostlin zakrnělým,
Arci za jednu noc, jednu dobu,
Aby ve druhé se octnul v hrobu;
Lípa ale má-li býti stromem,
Jenž by válčil v pozdní budoucnosti
S vichrem zuřivým a rázným hromem,
Temenem svým strmíc do výsosti,
Nemá k zrůstu sedm nocí dosti,

Za to ale síla trvanlivá,
Za to jest i skvělá budoucnost
Lípy dorostlé mzda spravedlivá,
Za to sladké manny zásobnost
Zove k lípám pilných snahu včelek,
Aby, dělíce se o výdělek,
V Lipnu zásobily ouly svoje
A včel mladých vyváděly roje.

K této budoucnosti na půl skryté, —
Která hřiby drtíc na atomy
Lípy vychovává rozložité,
Proti nimžto darmo válčí hromy,
Až i z této války pánovité
Naše lípy vyjdou bez pohromy, —
K této budoucnosti spravedlivé
Já se odvolávám na své činy,
Ona nad mým hrobem záz neb dříve
Vnukům českým svědectví dá živé,
Kdo byl vinen a kdo prost byl viny?

Jenom sprosťák v ducha svého mdlobě,
Jenom zištný sobec žive sobě
A té chvíli, kterou svoji zove.
Co se stane, když se octne v hrobě,
I co řeknou o něm potomkové, —
Tím on rozum netrmácí sobě.
Jinak básník sobě počíná,

Jenžto z přítomnosti ponížité
Do budoucna zraky vypíná
Na dějiště vnukův rozložité.
Jemu láska ke své drahé vlasti,
Jemu láska k všemu člověčenství
Vlila do srdce to účastenství,
Co se těší všehomíra slasti,
Co v obecné podíl mívá strasti.
Ba i slávy chtíč i sama sláva,
Kterou souvěk básníkovi vzdává,
Ohnivou jej rozpaluje snahou,
Aby vznešenější kráčel drahou,
Aby u potomstva jeho jméno
Jako nyní rovně bylo ctěno. —
Přejte jemu té slabosti lidské,
Přejte jemu slávy poetické,
Kterou u života krátké záři
Sobě získal v potu svojí tváři!
Sličná jest ta jeho slávy chtivost,
Ona žádného snad nezhoršila,
A snad mnohých srdcí nedužívost,
Mnohých duchů nemoc vyléčila.
Básník aristokratem jest pravým,
Jenžto ozbrojený víry štítem
Vítězem se stane v boji litém
Proti nedověrcům posmívavým,
Kteří vyšším citům nepřístupni,
Dělníci jsou prodajní a kupní,

A že mravné síly nemají,
V sílu parních strojů doufají.

Nikoli já v přítomné té době
Od tleskačů prodajných a kupných,
Od sprosťáků hrubostí svou zpupných
Uznalosti nevymáhám sobě:
Celá mého ducha píle vroucná
Obrací své zraky do budoucna,
Až se tělem touha ona stane,
Která ve slovanských ňádrech plane.

V tuto příští, lepší pro nás dobu
Vyšší básník v síle svého mládí
Zpomene snad na zpěváka „Hrobů,“
Snad mi kvítko lásky na hrob vsadí.
A ti páni kapitáni zdejší,
Kteří budou svážet v dobách blažších
Naše zboží na korábech našich,
Zboží národnosti oběžnější
Do přístavu Slávy bezpečnější,
Snad si na lodníka, na strážníka,
Nebezpečné plavby oučastníka
Také někdy vděčně zpomenou,
Snad za duši bratra nebožtíka
Pomodlí se myslí skroušenou
Modlitbu v čas bouře složenou.

———

Zjevení básníků.

I.

Sláva náleží jen duchům tvůrčím,
Neumřete, byvše sami sebou!
Kazimír Delavigne 12. Messénienne.

Právě tolik nešlechetnosti z toho pochází,
když se přeceníme, jako když se nedoceníme.
J. Jungmann. Slovesn. II. a III. vyd.

Dcera Slávy za ruku mě jala
A vedla mě dále po prostoře,
Kteráž před náma se rozkládala
Jako tiché křišťálové moře.
„Nyní uvedu tě,“ pravila,
„Do blažených hájů, rajských luhů,
Kdežto nová přízeň spojila
Duchy smrtí uchvácených druhů
Bohem věštím blaze nadšených,
Kteréžto vlasť česká porodila,
Tato matka reků zkušených
Zpěvného i válečného díla.
V časech nynějších i vzdálených.

„Kdyby tato matka jedné části
Té své slávy trpce zasloužené
Postoupiti mohla mnohé vlasti
Od chlubičů vlastních vykřičené,
Jí by taková část ještě zbyla,
Že by mnohou slávu zahanbila.

„Někteří ti naši oslavenci,
Ve svém dávnějším neb svěžím věnci,
Ve své povědomé tobě tváři,
(Která ovšem u nebeské záři
Oči pozemšťanův uráží,)
Nám jak za živa se ukáží;
Řečí mateřskou tě přivítají,
Ježto jako prška šumící
V listech lípy z háje strmící,
Jimiž jarní větérkové hrají,
Jemnějšímu lahodí tak uchu,
Že ji nebešťané nazývají
Duchaplnou řečí věštích duchů.“

Jedva skončila má průvodkyně,
I hned vstoupili jsme do svatyně
Laurem ověnčených zasvěcenců,
Kteří Dceru Slávy uvítali,
Jakoby jí věrnost zasnoubenců
V mládí outlém byli přisahali.

Kdyžto uviděl nás v říši duchů
Dcery Slávy věštec vyvolený,
Takto k Dceřinu i k mému sluchu
Jeho hlas se schýlil povýšený:

„Nyní odloživ své zemské břímě
Duch můj ve vlasti té požehnané,
Kdežto věčné Pravdy světlo plane,
Na svobodě ztyčil svoje týmě
Lidským křehkostem již nepoddané.
Bělmo hrubé, ježto kryje zraky
Synův pozemské té nížiny,
Spadlo s očí mých, jak husté mraky
Spadlé deštěm s nebes výšiny.
Tak mi nyní volně, tak mi blaze,
Jako jeřábu, jenž od severu
Po nadmořské povětrní dráze
Dosáhna již cíle svého směru
K břehům egyptským se přižene,
Kdežto po té předaleké pouti
Dáno jest mu blaze oddechnouti
V bezpečnosti ovšem blažené,
By se opět v síle zmlazené
Bujnou perutí moh' vyšvihnouti
Zhůru nad velebně hrdý štít
Vzdorujících věkům pyramid,
Odkud z lůna Mizrajmského[1] stanu
Dálný výhled za Rudé tam moře

Ke sinajské otvírá se hoře,
Ba i dále, až tam do Kanánu! —

„Dokud mezi vámi moji dnové
V radosti a smutku míjeli,
Dával jsem vám, Slávy potomkové,
Mnohé pravoslavné naučení,
Jakého vám třeba přičinění,
Abyste ke svému bohdá cíli
Dle své povinnosti dorazili.

„Tento účel vašich pokolení
V oné prastaré i době nové
Milostivých nebes osudové,
Jižto lidskosti se ujali,
V knihu života vám vepsali,
V tuto knihu, ve kteréž se městí
Matky Slávy zřejmí zákonové,
O něž opírá se všecko štěstí
Všeho kmene a všech ratolestí.

„Tento zákon lásky vzájemné
Všechněch plemen, všeho pranárodu
Není ustanoven na podvodu
Sybillinské knihy tajemné.
Onať byla věštkyní i radou
Vrahů přikájených od vlčice,

Jakby ostrým mečem nebo zradou
Sousedy a bratry podmaníce
Měli pomknout za italské meze
Tvrdou vládu hrdé republiky,
Ježto držela jest na řetěze
Cizáky i svoje Latiníky.

„Cizího jak svého šetřit práva,
V míru na své části přestávati,
K celosti se věrně přiznávati:
Totě onen zákon, kterýž Sláva
Mluvou lásky bude vykládati
Vnukům svým, až u budoucí době
Přestanou již cizinci být sobě;
Ovšem, ohlas téhož zákonníku
Zahřmí v uších cizích jazyčníků,
Kteří barbarův vám spílali,
Proto že vás dosud neznali.
Zákonník ten ve své podstatnosti
Není stromkem včera zasazeným,
Leč, co lípa strmíc do výsosti,
Kořenem svým v půdě zakotveným
V nejhlubší se ujav minulosti
Slovanů byl právem přirozeným.

„Tehdáž příval světoborců cizích
Nepodrýval ještě mravů ryzích,

Které v časích domácnější zprávy
Šlechtily jsou tiché syny Slávy,
Dokud na svých polích, plouhem svým,
V míru chleba sobě dobývali,
Dokud v obět bohům laskavým
Z prvotin svých rolí podávali,
Dokud nezměnili rádlo svoje
V ostré meče, v mrštné sudlice,
Aby otčiny své bránice
Hrozných vrahů zaháněli roje.

„Takto podlé zprávy zákonité
Pod ochranou matky vládnoucí
Připravují včely pracovité
Douškou mateří med páchnoucí;
Takto Božího část nadělení
Lidem poskytují k oslazení
Mnohé trpkosti a protivy;
Takto jemných plástů hebkou látku
Chystajíce k osvětlení svátku
Boha, dárce sladké obživy,
Od bohův i lidí milované
Hledí včelky práce vykázané,
Dokud dravých trubců mrzký roj
Nevrhne jich v trpký spor a boj.

„Jakýž tedy div, že v Zatatransku,
V našem včelníku a prarodišti,

Slovan, smělým slovem po slovansku
Ozval jsem se, stoje na rumišti
Velkosti a slávy stroskotané
Této praotčiny milované?
Smělým slovem, roznícenym zpěvem
Vaše hlásal, vaše pěl jsem cnosti,
Lál jsem vaší slepé nesvornosti,
Spravedlivým rozpálen jsa hněvem
Zlořečil jsem bázlivé lenosti,
Kteráž, jak to nízké plémě račí,
Nejdouc ku předu, již nazpět kráčí,
Těmito pak zpátečnými kroky
Bezděky do úzké vbředne stoky,
V nížto přítok vody pramenité
Zbahní jako v louži bahnovité.

„Člověk tolik platí, kolik dělá.
„Když se tedy shnilost člověčí
„Cnosti bojí, proč je k hříchům smělá?“[*]
Ze rmutu a kalu vaší doby
Do minulých povyváznuv časů
Svého věštího jsem pozdvih' hlasu
Nad rumištěm dávným, nade hroby
Záštím hrubých věků zasutými,
By se svými stali mezi svými,
Aby silným hlasem zbuzená
Věků dávných mocná ozvěna

Tupým sluchům pozdních pravnuků
Hlásala tu spasnou nauku:
Jaké předkův bludy, jaké cnosti
Vedly k záhubě neb k velikosti.

„Jako Stanislav,[3] jenž nebožtíka
Modlitbami zkřísil nábožnými,
Že i rakev pozbyla hned víka
Před diváky věrou nadšenými,
Petrovín pak, vstana z svého hrobu,
Na otázku vydal svědectví,
Do kterých až mezí, v kterou dobu
Postoupil jest církvi dědictví:
Tak jsem o dědictví Slávy-Matky
Důmyslem a zpěvem pečoval,
Tak jsem její svaté prapamátky
Z lůna němých hrobů zbuzoval.
Jsa kněz věrný Boha věštího,
Zrakem ovšem méně skoumavým,
Ale okem více laskavým
Do minulých pračasů jsem hleděl,
Ano do času i příštího,
Abych zvěděl, abych opověděl
Osud plemene též pozdního.
Nyní před zrakem mým vyjasnělým
Budoucnost ta mého národu,
Jemužto jsem sloužil srdcem celým,

Jeví se jak velké popluží,
Kteréž hojnou chystá úrodu,
Když mu hospodářů přičinlivých
Silné rádlo pilně poslúží,
Když i milost nebes dobrotivých
Na národní vaši roli blahou,
Plodonosnou búde dštíti vlahou.

„Čím dál moje zřítelnice sahá
Do budoucích věků vzdálenosti,
Tím se větší radost v srdci zmáhá
Nade zdarem naší budoucnosti,
Kdyžto Matky-Slávy pravnukové,
Ať se odpor jakkoli chce příčí,
Zotaví se opět v síle nové,
Schýlené své čelo opět vztyčí.
Ale budiž moudře zatajeno
Obšírné všech věcí předvídání
Jaké synům Slávy povolání
Na zemské je kouli obhájeno:
„Vy, co jiní dokázali, znáte,
„Než buď skryto přede jinými,
„Čím vy v knize lidstva býti máte.“ [4]

„Budiž neustálou vaší snahou,
Budoucího snahou plemene,
Byste v síle neunavené
Ku předu vždy kráčeli tou drahou,

Kteroužto vám bratři vykázali,
Ti co o částku i celost dbali.
Jako poutník, jenžto koná cestu
Z velké dáli ke svatému městu,
Kdežto Jesu Krista umučení
V hrobě došlo svého oslavení,
V duchu Golgathu i Sinai vidí:
Takto všecka ducha mého čilost
Zrak svůj jasný do budoucna řídí,
Až se hrubých časů stará hnilost
Do hlubokých hrobů na vždy sklidí,
Kdyžto podlé smlouvy starobylé,
Na základě novém obnovené,
Bratrství zas láskou oživené, —
Štěstí junácké-li pokyne, —
Všecky dítky jedné matky milé
Milostnější páskou ovine.

„Svrzte s sebe vzájemné ty svazky,
Zahraďte jen, možno-li je vám,
Ústí slovanské té naší lásky,
Kterouž do srdcí Bůh vproudil nám:
I hned po sirotcích bude veta,
Ničím nebudete v řadě světa,
Ten váš český potok osamělý,
Jenžto leda k selance se hodí,
K epickosti splavné nedospělý
Ani lehkých neunese lodí,

Jenom hochům v létě za koupačku
Opatrně zkrácenou i úzkou,
V zimě bude sloužit za klouzačku,
Ovšem více drsnatou než kluzkou;
V malosti jen majíce svou těchu,
V rozdrobení vidouce svou slávu,
Budete svým bratřím za ohavu,
Jsouce vrahům svým jen ku posměchu!

„Pamatujte, že ta vaše země
Hradbou jest a hrází nejpřednější
Pěstounky té vaší nejvěrnější,
Ježto vaše zrodila jest plémě.
Bděte na té stráži bez ustání,
Byste pro svou zpozdilost a nedbu
Slušnou neuvrhli na se kletbu,
Že jste nebděli až do svitání! —
„Buďte opatrni jako hadi,
„Jsouce sprostni jako holubice,“[5]
Často pořídí mrav jemný více,
Nežli zpoura, co se rve neb vadí;
„Často tichá pastuchova chyžka
„Více pro vlasť může dělati,
„Nežli tábor, z něhož válčil Žižka!“[6]

„Tento výlev rady ostražité
Prvé z mého srdce vyplynul,

Než se duch můj na peruti hbité
Do otčiny Pravdy vyvinul;
Nyní, občanem jsa této vlasti,
Kde mne žádný blud nemůže másti,
Nemohu já rady spasnější
Na srdce vám, milí bratři! klásti
Nade radu onu dávnější.

„Doufám, že vás škola novočasná —
Cizí zkušenosti trpčejší —
Poučila v době včerejší,
Jak ta slova mohou býti spasná
Přijimačům věrné výstrahy,
Kteří, od duchovní síly více
Prospěchu se moudře nadějíce
Nežli od násilné odvahy,
Všeobecné hledí oblahy.

„Nech ať odpůrcové zoufaliví
Nad tou radou ku pokoji zvoucí
Oči vytřeští a hlavu zkřiví,
Vysoptíce na mne hanu žhoucí
Ze sopky své reptavosti vroucí,
Ať mi namítnou, že nebeštinou
Nebo snad že páchne umrlčinou
Každé slovo zpozdilé té rady,
Bez vší obrany a bez ohrady,

Bez záseků českých, bez táboru
Mstitele a vůdce Trocnovského,
Jenžto z lidu stvořil rolnického
Reky, hrnoucí se ku praporu
Proti hroznému všech vrahů zdoru;
Ať ten průjev míruchtivé cnosti
Nazvou plodem směšné bojácnosti,
Co tak hloupě jako krtek slepý
Před svým vrahem ve své skrýši dřepí:
Kdo se o vlasť, o národ svůj bojí,
Výše ve své lásce k vlasti stojí,
Nežli šílenec co z odvážnosti,
Otrok nevázané vášnivosti,
Jako zvíře ve svém hněvu slepé
Bez rozvahy vůkol sebe tepe.

„Proti hrubé síle hrubá síla
Vzájemným se zdvihne odporem,
Obě krvavého služky díla
Pod svým na se vrazí praporem;
A když nejistou tu sázku ztratí,
Často životem ji národ splatí!
Od náhody slepé svého štěstí
Jenom blázen zpurně vymáhá,
Jinou dráhu vlasti blahu klestí
Statných mužů moudrá rozvaha.

„Časy mění se a stále plynou
V moře všehltavé minulosti;
Odvážlivost, byvši dobročinnou
Družkou rozvahy a srdnatosti,
Nenapravitelnou často vinou
Snadno stát se může dobou jinou.
Udatnost, jež prvé věnce skvělé
Z rukou vlasti slušně sklízela,
Nosila by jindy na svém čele,
Kdyžto doba slušná zmizela,
Zaslouženou potupu a kletbu
Za nevčasnou účinků svých setbu.
„Nyní války nastaly nám jiné,
„Ale vyšší, ale světější,
„V nichžto bratrská krev nepoplyne,
„Meč pak nezvítězí ostřejší:
„V říši duchů, neustále činné,
„Můž' jen zvítězit duch bystřejší,
„Jenž, jsa odín tělem národnosti,
„V novém čase v nové skví se cnosti!“ [7]

„Silou šlechetné své odvahy
Zbaviti se nízké povahy,
Která v zhoubě blaha druhých lidí
Svou jen výhodu a kořist vidí,
Jak ta zhladovělá vlčice,
Bezbranného vražednice tvoru,

Má jen svoji kořist na pozoru
V nátlaku[8] své dravé štvanice; —
Skutky dokazovat čestnými,
Nejen slovy marně chlubnými,
Že si v krásné libujete snaze,
Aby druzí s vámi došli světla,
Aby vám i druhým bylo blaze,
Aby pole vaší národnosti, —
Kdežto blahá naděje vám kvetla,
Kde však časy ve své zuřivosti
Nasili vám koukole již dosti,
Kde i sveřepec a kapradí,
Vlčí mák a cizí chamradí,
A pak něco bezu pro pocení
Zhusta rozkládat se začalo,
Dadouc slabým duchům posilnění,
Že již měli stud a zarmoucení
Až se živu býti stýskalo,
Když se naše bedlivější zření
S touto polopouští setkalo; —
By to pole, jež se plahočinou
Svých též hospodářů stalo vinou,
Hlubším rádlem pilně rozkypřené
Omladí již bylo dobročinnou,
Aby místo sněti vyhubené
Záživnější stravy podalo; —
By též v mysli bujně zotavené
Víc se plodné síly ujalo,

Více síly plodistvé, víc lásky,
Aby vůkol velmožův a lidu
Strážný anděl obecného klidu —
Důvěra — své ovinula pásky:

„Totě úkol slávy občanské,
Hoden práce bez ustání pilné;
Hoden lásky po bratrsku sdílné,
Pravověrné lásky křesťanské;
Zdetě žeň svých žádostivá ženců;
Zdetě svátek obžinkových věnců;
Zdetě salon tónu dobrého;
Zdetě reků moudrých turnajiště,
Kam na rozkaz vládce hrozného
Nejde gladiator na bojiště,
Ale rytíř, jehož heslem jest:
„Napřed Bůh a vlasť a král a čest!“
Zde jest valný prostor činů slavných,
Vůkol něho hory lesnaté:
Stvořte koráby z těch lesů dávných,
By to moře bouří rozváté
Vás co pastorků své matky vlasti
Neschvátilo do své do propasti;
By ty hory, vůkol strmící,
Nad vámi se nepočaly třásti,
A ty kmeny s nich se řítící
Zpozdilců všech bez vší mravní síly
Hrozným povalem svým nezdrtily!

„Nejhorší jest chyba toho věku,
„Že, ač cítí osten bolestí,
„Nemoc tají, smích si činí z léku;“[9]
Netajte svých sobě neřestí,
Ale s myslí odhodlanou, statnou,
Přetvářnosti nechajíce směšné,
Na svou mravní chorobu malátnou
Všickni pomoci se chopte spěšné!

„Nezoufejte — jestli prvním líkem
Nebude hned pomožíno vám,
Druhý, třetí lék snad pomocníkem
Bude proti vašim chorobám;
Ze všech léků nejoučinlivější
Jestiť víra ve vítězství cnosti;
Byť i zprvu prapor nepravostí
Nade všecku cnost byl vítěznější.

„Nezoufejtež sami nad sebou!
Mnohé neřesti a mnohé strasti,
Co se vás i vaší dotkly vlasti,
Byly nezbytnou snad potřebou,
Která z bludu nebo z otrlosti
Probudit vás měla k dělné cnosti,
Neb snad vašim vnukům pro výstrahu
Na tu příkrou uvedla vás dráhu.
Zlato v ohni čistí se a tříbí,
By se tváří pousmálo světlou:

Tak i národ, jenž se Bohu líbí,
Někdy bývá stíhán Boží metlou.

„Ctěte Boha, dárce dobra všeho,
Světa tvůrce, světa hospodáře,
Leč i soudce skutku nepravého,
Jenžto bez blesku a hromu káře
Zločin, a jej v tichém soukromí
Tresce metlou zlého svědomí!
Svatozorným zrakům Hospodina
Nejskrytější neskryje se vina,
Byť i v moři byla potopena,
Byť i kuklou byla poklopena
Přetvary, té úpravné i hladké,
Kteráž jako jedu plná zmije
Jed svůj v nízkém srdci zrádně kryje,
Svatochem se jevíc v řeči sladké.

„Mějte v uctivosti svaté čtení,
Ježto o Synu vám svědčí Božím.
Nejdražší to vašich otců jmění
Vám též nejvzácnějším budiž zbožím;
Neboť vězte, komu knihy svaté
Božské moudrosti jsou zjevením,
Vtipem mudráků se nepomate
Ani neznabohův blouzením;
Aniž do zoufalství neupadne,
Komu sladká víra srdcem vládne,

Že tam s hůry Otec milující,
Nikoli však osud zevlující
Na své dítky, ježto jsou si bratři,
Lásky plným okem stále patří,
Byť i přísně patřil z oblakův
Zrakem nad komety hroznějším
Na kejkle a šejdy světákův,
Krmených jen chlebem vezdejším.

„Ale víra sama nepomůže,
Z ní-li plodistvá cnost nevykvítá,
Jako z keře svého vzniklá růže
Ve sto listův krásně rozevitá.
Ano všecka moudrost neprospěje,
(Možná-li ji nazvat moudrostí?)
Jestli, bez lásky a bez naděje,
Svých i cizích prsou nezahřeje
Plodonosnou blahodějností!

„Často prostá snaha pastuchova
Více pro vlasť může dělati,
Nežli všecka moudrost Platonova,
Nežli láska k vlasti Katonova,
Kteráž neuměla ostati
Na své nebezpečné postati,
Když to César ozbrojenou pěstí
Ke svým orlům přikoval své štěstí,

Ježto nad zradou se pomstilo,
Když jej v březnu lichém zradilo.

„Člověk tolik platí, kolik dělá,
„Když se tedy hnilost člověčí
„Cnosti bojí, proč je k hříchům smělá?“ 10
Tož si, drazí bratři, pamatujte,
Protož ve štěstí i v nehodě
Na žulové skále cnosti stůjte,
Slepé nevěřice náhodě,
Která bez účelu, bez zřetele,
Neví nikoli zda pšenici,
Zdali sveřepec a koukol mele
Na své povětrné mlejnici.

„Hleďte, by se moudrost bezskutečná
Do šlechetných činů obláčela,
By se láska k vlasti všespolečná
V němých knihách stále nevláčela,
Jako kajícnost ta zahálečná,
Co se po fakýrsku světem vláčí,
Dokud promrhaný život stačí:
„Bůh, když běhu světa cíle značil,
„Neproměnil duše na služky,
„Ale právo dcer jim dáti ráčil!“ 11

„Když se pravá moudrost s cností pojí,
Když pak zisku chtíč jich nerozdvojí,

Tehdáž pravá láska k vlasti drahé
K budoucnosti povede nás blahé,
Z mraků temných okem radostnějším
Shlédne slunce na to osení,
Ba i Bůh se stane milostnějším
Hajitelem všeho snažení!“

Domluvil, a hned mi podal ruku,
Kterou když má ústa líbat chtěla,
Zmizel náhle u velebném shluku
Vyproštěných duchů z vazby těla,
Kteříž jako Fata Morgana
S břehů mořských často vídaná
Před zrakem mým kouzelně se snuli,
Dokud z podob svých se nevyzuli.

II.

Černá země tělo kryje;
Duše však se zhůru vznesla,
Nám a vlasti věčně žije.
Vlastimila Rajská.

Ve sboru tom valném, pro Bůh živý!
(Div i úžas hned mne uchopil,
Až se zvolna zrak můj ouzkostlivý
V toku slzí vroucích potopil,)
Pěvce „Růže Stolisté“ jsem spatřil.
Nastojte! již duch ten účinlivý
S druhem svým se na věčnosti sbratřil,
Spojen páskou lásky nerozdílné,
Jak když věrný bratr k bratru přilne.

Obě tyto hvězdy Dioskurů,
Jakož svítily nám v živobytí,
Tak nám ze záhrobní vlasti svítí,
Pronikajíc skrze hustou chmuru,
Co se nade námi rozložila
Na všech stranách naší oblohy,

Jako by ji na nás přikouzlila
Z nadlesní tam kdesi zálohy
Hrozná kletba spiklých kouzelníků,
Jižto znají svádět krupobití,
Aby na poli i na trávníku,
Kamkoli se pohuba ta sřítí,
Podrtila obilí a kvítí!

Ještě včera s námi obcoval —
Radosti a smutku podíl změnný
Přítel s přátely jest sděloval,
Věhlasem a vtipem ozbrojený
Dobré mysli pěvec žertoval
Lehkým žertem Marcialovým,
K epigrammu hbitě hotovým,
Kterýž, jestli koho náhle ranil
Žíhadlem svým, jemně bodajícím,
Bodnutého před otokem chránil
Medem do rány hned vplývajícím.

Včera ještě za pohody jasné
Pestré Flory dítky čarokrásné
Opěval nám v sadě májovém,
Nyní, pro Bůh! — kdy mu jaký kvítek
Ruka vděčná vsadí nad příbytek
V lůně pohroužený hrobovém? —

Zastihnuv mne zrakem vyjasnělým
Ladislav se těmi ozval slovy:
„Dones otcovské mé políbení
Těm mým dítkám dvakrát osiřelým,
Ježto u společném zarmoucení
Časně nade dvěma pláčou rovy;
Nad matčiným, nad otcovým rovem
Slova má svým opakuj jim slovem:

„Ať si víc než statku, nežli věna,
Svého poctivého chrání jména,
Ježto drahé převyšuje kovy,
Téhož jména, jež ty dítky drahé
Proto ode mne jsou zdědily,
Aby po mých cestách chodily,
Věrně sloužíce své vlasti blahé,
Každý podlé síly, podlé moci,
V nehodě i v štěstí, ve dne, v noci.

„Vlasti přátelům a druhům mým
Buď mé přízně poslem laskavým,
Moje opětuj jim pozdravení,
Ježto ze srdce já přátelského
Při posledním ondy rozloučení
Poslal jsem jim z lůžka smrtelného.

„Ducha mého odkaz: písně moje,
Dědictvím jsou mého národu,

Jenžto za dcery je přijal svoje
Čistě slovanského původu;
Jsou to dítky z poctivého lůžka,
Jehož cizí chlipnost nezprznila;
Jsou to dítky, jichžto cizí služka
Nezáživným mlékem nekojila.
Moje lyra, náhle opuštěná,
O samotě táže se a kvílí,
Brzo-li as bude probuzena
Zpěvných náhradníků hrou a pílí,
Co by krásu, co by milost čilou
Písní velebili ušlechtilou?
Já pak v nebi splesám radostí,
Kdyžto plný ducha, plný víry
Zpěvák svoje prsty uhostí
Na strunách mé ostavené lyry:
Když jak slavík hrdla hlasitého,
Skrytý v růžích květu stolistého,
Zpěvem blaho lásky vzývajícím
Blaha přidá srdcím plesajícím;
Kdyžto plným zvukem zahlaholí,
Jak ta bolest sladkotrpce bolí
V srdci bez naděje milujícím,
Neb když slovem směle hřímajícím
Cnosti zastane se oklamané.
Neb se ujme vlasti milované!

„Zde se písně v hymny proměnily
Hlučným chorálem se valící,
Jakby větry prudce vějící
Vody mořské do dna rozpěnily.
Ani vaše oko nevidělo,
Ani vaše ucho neslyšelo,
Jakých misterií blahé zjevy,
Jaké svaté obřady a zpěvy
Tato říše duchů v sobě skrývá,
Kdežto Serafů sbor nebes Pánu
Žalmy svatě hřímající zpívá,
Jak když vulkán z lůna oceánu
Náhle vypuklý se odezývá
Hromem svým, jenž Boží moudrost hlásá,
Jako slavičího zpěvu krása! —

„Nyní ovšem nesvěřuji tobě
Vyšších zjevení a vzkázání,
Snad ti ve budoucí svěřím době
Z vlasti duchů blažší poslání.
S Bohem jdi, a dokud budeš živ
Buď té dávné rady pamětliv,
Kterouž přízeň má ti posloužila,
Když tě sobců láje okroužila:
Kdyžto v hloubi smutku potopená
Duše tvá se prudce roztoužila,
Jako láska smrtí rozvedená,
Ba jak děva v lásce podvedená.

„Nedbej hany ani hloupé chvály,
Do budoucna napínej svůj zrak
K oné za hrobem se pnoucí dáli,
Kde i slávy lesk, i hany mrak
Před porotou časů vzdálenějších
Soudců dočkají se nestrannějších.
Nespoléhej na své srdce mladé,
To před stářím tebe neuchrání,
Kdežto sněžný závoj zvolna klade
Nemilostná šedina kol skrání;
Darmo list svůj křestní v tajné skrýši
Před sebou sám budeš ukrývati,
Léta tvá do tváří tvých se vpíší,
Na čele se budou vyrývati
Runským písmem, vráska vedlé vrásky,
Znakem kvapícího konce lásky.

„Láska stálou básníka buď druží,
Dokud trnů nepozbude branných
Jemné proutí kralujících růží
V sboru květin láskou vychovaných.
Těžko lodníkovi bez kompasu
Moře bohopusté přeplovati,
Tíž je poutníkovi na Parnasu
Bez lásky se věnců dochovati.
Však ni věčně mladá fantasie,
Která staví lásky chrám i boří,

Která, smělejší než alchymie,
Z kapky rosy diamanty tvoří,
Která trochou naděje hned tyje,
Když se holý rozum hladem moří, —
Vlasů tvých, až blažší léta minou,
Novou neozdobí havraninou.

„Tehdáž čas je dbáti o své jméno,
Aby nezrušené umrlčinou
Drahé vlasti bylo zůstaveno;
Čas je, čelo věncem ovinouti
Z listnatého laurového proutí.
Kvapí čas! a kdo teď pevně stáli
Jako na podlaze z věčné skály,
Snad, než jediný mžik pomine,
Noha do hrobu se pošine.
Hrob svým jícnem hltavosti zvyklým
Polkna kořist slepě polapenou
Poklopí ji krovem neproniklým,
Zasypaným prstí navršenou.
Slzy vroucí tokem na hrob plynou,
Ale hrobních závor nepošinou.

„Odpusť, že svou radu, již ti opět dávám,
Trojím epigrammem dokonávám,
Jsoucím dosti krotké povahy,
Pro svou látku smutné úvahy.

„Ale prvé, než se dále zvednu,
Poslyš radu jenom ještě jednu,
Ne tak radu, jako snad žalobu,
Pod níž srdce mé tak úpělo,
Že by moje zemské tělo v hrobu
Poklidu a míru nemělo,
Kdybych zamlčet měl ještě nyní,
Co i v nebesích mně smutek činí:

„Nesvornosti, pro Bůh! chraňte se,
Jako vředoviny, jako moru,
Přátely a bratry staňte se,
Vlasti škodných nechajíce sporů.
K záhubě své sami dokvapíte,
Jestli sami sebou nezmoudříte.
Čili Bůh má býti prostředníkem,
Jenž svou ruku přísně kárající
Jako otec syna milující
Nade zpupným zdvihne odporníkem?
Mne však přece naděje má sílí,
Že ta svorná moudrých mužů snaha
Mezi mylnými se neomýlí,
Jaká ke svornosti vede dráha?“

Dokončil, a pln jsa úsměchu,
Libého a prostosrdečného,
Jenžto do srdce mi povděčného
Blahodějnou vproudil útěchu,

Opustil nás v řadě dlouhotáhlé,
Přidruživ se k pěvci Slávy Dcery;
Aniž moje oči vyslídily,
Kam svůj vysoký let zařídili,
Společnými spjati jsouce směry.
Ještě v daleku tam přehlubokém
Jevili se oba před mým okem,
Jak slavíci, když letíce spolu
Ke svému tam hnízdu hledí dolů
Smutným okem na svá mláďata,
Necitlivým lovcem odňatá.

Za nima se dvojím táhli bokem
Nesčíslných duchů davy valné,
Jakby ke hvězdě se brali dálné,
Která tam na štítu nebeském
Větším plápolala praleskem,
Nežli Siriova hvězdice,
Nežli Orion i Dennice.

Když pak jako stín za vlastním stínem
Tito duchové se míhali,
V davu oči moje poznaly
Hlasatele „Růže pod Tetínem“,
Růže, jejížto vděk panenský
Sloužiti nám bude za útěchu,
Dokud v srdci zpěvolibých Čechů
Nepohyne jméno Chmelenský!

Jako na podzim, když jasný den
Nad poli se skvěje zoranými,
Pavučiny všudy létajíce
Nitkami jak naschvál setkanými
Družebně se vinou do předen,
V jemném větérku se tetelíce:
Takto duchové se stěhujíce
Před zrakem mým v povětří se chvěli,
Takto z vlasti nebešťanů nižších
Zhůru do onoho nebe spěli,
Kde jest vyšší sídlo duchů vyšších:
Jako ptactvo z končin severnějších
Do teplic se béře lahodnějších,
Kde se leden kvítím ozdobuje,
Tam, kde husté háje laurové
Ve své zelenosti vždy nové
Libou vůni vůkol vylévají,
Jižto větřík ochočelý duje
Dále do blízkého do záhájí;
Tam kde štíhlá palma v hrdé kráse
K slunci vroucnějšímu vypíná se;
Tam, kde v řece jemně plynoucí
Lotos korunu svou květoucí
Sklání před paprskem slunce žhavým,
Jakby milencem byl ostýchavým,
Jenžto bledou lunu, svoji družku,
Když se zrada uhostila v lůžku,
S touhou očekává radostnou,

Před jejížto tváří milostnou
Květité své lůno otvírá,
Nevyprahlou mannou zásobené,
Až se slunce opět probuzené
S zrádným okem na svět ubírá,
Zakončí pak lásky mysterie,
Které tajným závojem noc kryje. . .

Epilog.

Dokud rady vyhledávati budeme v mysli své
a den ode dne svírati se v srdci svém
Žalm 13. v. 13.

Jedna rána po druhé nás stíhá,
Jedna hvězda za druhou se ztrácí,
Sotva jedno srdce dokrvácí,
Na jiné již nová střela číhá
Ukrutného smrti anděla,
By nám duši, jedva pookřálou,
Bolestí a tužbou nenadálou
Do samého vnitřku projela!
Tato žalost celé naší vlasti,
Jejížto má bolest jen je částí,
Dvojí ranou moje srdce stírá!
Velká žalost nad velikou strastí,
Která dlužných slov nám odepírá,
Malomluvná bývá nejraději,
Když̌to naděje se za nadějí
Do hlubokých hrobů odebírá.

Jako onen malíř ostýchavý
Zakryl závojem tvář krále-otce,
Jemuž bolesti šíp pronikavý
Srdce outlé prohnal přehluboce,
Kdyžťo hrozným bohům za oběru
Musil vydat na smrt svoji dceru:
Takto naše Musa ostražitá,
Rouškou smuteční teď polokrytá,
V době zármutku tak podstatného
Více znakův ducha neposkýtá
K obrazu nám pěvce zmileného,
Teprvé jen včera pohřbeného;
K temuť obrazu je třeba mnoha
Vzácných barev štětky přeumělé,
Třebať přízně věštího je boha,
Dárce zdravé mysli, v zdravém těle,
Má-li díka býti básnířovi,
Jenž by chtěl se rouhat malířovi!

Těžko, aby pěvcova hned cena
Naším zpěvem byla oslavena
Podlé zásluhy a podlé práva;
Nesnadno je z cizích věnců skvělých,
Které vděčná uvila jest sláva,
Sbírat listy laurů osiřelých
Ke svým věncům stejné slávy chtivým;
Nech ať domáhá se toho díla
Mladá, smutkem neskrušená síla,

Srdcem ozbrojená odvážlivým.
Já chci věncem jenom cipřišovým
Kvílící svou lyru ovinouti,
Pak jej nad hrobem chci básníkovým
Do mladičké trávy přivinouti;
Ať si zelený ten věnec zhyne
Pod nehodou listopadní doby,
Jméno dobrých pěvců nepomine,
Byť i hrob jich zůstal bez ozdoby!

Ejhle, tato víra svatosvatá,
S láskou k vlasti nerozdvojně spjatá
Básníka vždy povznáší a sílí,
Aby k vysokému pnul se cíli,
Jejžto dobrý Bůh mu uložil,
Aby věštec v roznícenėm zpěvu,
Velebě cnost jako krásnou děvu,
Slávu její krásy rozmnožil.
Toť hle! učenosti závistivé
Slušného jest hněvu příčinou,
Že jí ve štěpnici zimomřivé
Květy Pravdy v oné kráse živé
Po písčitých cestách nekynou,
Jako v básníkových sadech krásných,
Kdežto nad každinkou pěšinou
Kvítí Pravdy, v šatě barev jasných,
S družnou spolčuje se květinou,

Kteráž jako vnadná Odaliska,
Pod výslunním teplejšího pásu,
Vábí hosti z daleka i z blízka,
Aby chtěli Pravdě, chtíce Krásu!

Ač nám básnická ta svatá víra
Kojí srdce želem trnoucí,
Že se slavným věštcům naše lyra
V době zavděčí snad budoucí,
Přec ta nová rána srdce svírá
Pod břemenem smutku chřadnoucí,
Že se jazyku slov nedostává,
Bychom tobě, mladý nebožtíku!
Aspoň částku zasloužených díků
Mohli zapraviti podlé práva.
Ba tentýže lačný červ, jenž tebe
Odňal přátelům tvým, druhu milý!
Srdce moje zžírá, krev mi střebe,
Já pak tuším, že se v brzké chvíli
Do hrobu má bujná hlava schýlí! —

Tryzna

za duši básníkovu.[1]

Báseň na smrt Mikuláše Lenau-a.

Dru. Josefu Čejkovi, Dru. Karlu Vodvářkovi a Václavu Nebeskému,

přátelům svým a vroucím ctitelům Lenauovým.

Das dürre Blatt leg' ich dazu,
Des Todes milde Kunde,
Daß jedes Leiden findet Ruh,
Und Heilung jede Wunde.
Lenau.

Již se tedy z úzké svojí skrýše
Onen ujařmený vyrval duch,
Do něhožto z nadpozemské výše
V blažší době věští vstoupil bůh,
Aby v tom svém novém chrámě skvoucím
Tazatelům ozýval se vroucím,
Aby v oné době před zábleskem
Poskytnuté nebem svobody

Nových divů ověnčil se leskem,
By dal nové světu důvody,
Že ta blahá víra v božství lidské
Není bludiště jen idyllické,
Ani marné cnosti vnadidlo,
Ani pýchy lidské mamidło,
Leč že základem je náboženství,
Jehožto jest knězem nejvyšším
Věštec u posvátném důstojenství,
Sousedem jsa bohům nejbližším!

Milostně v tom bytu vyvoleném
Bůh ten zpěvolibý zázračil,
Jedva u prostranství přeplněném
Putujícím chrám již vystačil;
Oni z vlastí blízkých, z končin dálných
K sídlu boha v davech spěli valných
Pod praporcem, pod nímž válčí víra
Duchů všech a srdcí všehomíra,
Jimžto k člověčenstvu láska čistá,
Bez rozdílu jazyků a mravů,
Bez mezníků prostory a místa,
Bez rozkolu rozkolnických stavů,
Odvahu jest vdechla nejstatnější,
By své nedbajíce výhody
Slovem moudrým, snahou nejbdělejší,
Bujné rozsívali zárody
Nebeského daru svobody

Na všech stranách, ve všech prostorách,
Byť se jim i světla opřel vrah,
Tady Černoboh, tam Ariman,
Vládce tmy a mrzký noci man!

Znáte zpěvy věštce velebného,
Jenž se této víře světla kořil,
Jenžto ze mramoru germanského
Na základě jejím stavěl, tvořil
Chrám i oltář boha srdce svého?

Píseň jeho arci nešveholí,
Jako mladý křovník v husté chrasti,
Jenžto zpívá o slasti a strasti,
Když jej radost blaží, žalost bolí,
Jsouci veškerenstva bez účasti?
Pěvec tento, sejma struny s lyry
Z beránkových utočené třev,
Zvukem kovaných strun, delší míry,
Na varitě provázel svůj zpěv,
Aby věští zbudil bohatýry,
Aby lásku roznítil a hněv,
Svatou lásku ke cnosti a světlu,
Lásku ke svobodě, světla dceři,
Hněv a válku proti chlapské zběři,
Která mrskající líbá metlu.

Znáte pěvce, jenžto Trocnovského
Válku vítěznou pěl hrdiny,
A tou jiskrou ducha plamenného
Srdce zahřál naší družiny?
Vy též znáte hlas ten povýšený,
Co se zoufajících ujal Lechů,
Kdyžto bílý orel zkrvavený
Skryl se tulák pod kohoutí střechu?[2]

Ejhle, téhož pěvce svatá píle
V písni projevená ohnivé,
V nejbujnější pozdvižená síle,
Sloužila své víře pravdivé,
Jako posvěcenec chrámu Páně,
Jako rytíř dámě zvolené —
Slovem svým a mečem cti jí chráně, —
Jako na dědičném na popluží,
Od roboty vzdálen nucené,
Rolník rodině své milé slúží.

Mnohý básník své mzdy pracovnické
V době nedočkal se jeseňní,
Aniž sklizně svého osení;
Málo který v slávě poetické
Bez koruny skonal mučennické;
Mnohý ztráven svého srdce žárem
Jako Fénix sobě sám byl zmarem,
A jsa odňat smrti-andělem,

Věští oheň se svým popelem
Bez kšaftu dal drahé vlasti darem,
Dal svým ctitelům je údělem,
Jakým právě strastná Dejanira
Svého obdařila bohatýra,
Aby v její lásce věrně stál:
On však Centaurovým ohněm splál!
Na kavkazské přikovaný skále
Kořisti své pykal Promethev,
Když mu svatý jestřáb zobák stále
Vtínal do rostoucích znova třev,
Že vzal oheň zpupný svatokrádce
Z dílny tajné boha hromovládce.

Či ten oheň nebeského rodu,
Jenžto v Lenauově srdci plál,
Ač mu udělen byl u porodu,
Černoboha pomstu na se vzal,
Že tu mysl, plnou tvorčí síly,
V prostřed bujarého života,
V nejsvětlejší jasného dne chvíli
Šílenosti jala mrákota?
Čili svodná Víla Poesie
Ducha věštího tmou ovila,
By své lásky tajné mysterie
Zrádným činem sokům ukryla?
A však dítky milosti té vřelé
Nám se na bíledni zjevují,

A ve chrámě slávy nezachvělé
Larové ti drazí bytují.

Přejte dítkám slávy nesmrtelné,
Kterouž draze otec zakoupil,
Neb jej z ironie potutelné,
Dřív než ze života vystoupil,
Kletbou šílenosti necitelné
O život již osud oloupil!

Či snad životem to může slouti,
Když se s nejvyššího řítíc chlumu
Nemůž nijak mysl pozvednouti
Z hloubi necitu a nerozumu?
Čili životem to zváti chcete,
Když ta dušice tmou zasutá
Muří nohou motá se a plete,
Upířice v těle přikutá?

Tak, když Perun ranou svého hromu
Z pevných vyvrátí dub základů,
Omráčenou duši, dlící v stromu
Šílený ďas pojme Dryadu!
A když božskou zdrcený dub střelou
Svaté úcty v lidu nabývá,
K vyšší věru úctě s myslí vřelou
Bratra neštěstí nás vyzývá.

Neštěstí ach! hrozné, nevýslovné,
Ježto nemá strasti sobě rovné,
Dlíti v světě mrtev za živa,
Spojená dvou pólův protiva!

A když na Letnice Milostivé,
Čili dříve v ranější té době,
Když se Vesna v první skvěla zdobě,
Vlastovice budíc zimomřivé,
Čisté zřídlo jasné pohody,
Skvělé slunce vzešlo svobody,
Přivítané u svém náhlém zjevu
Sborem plesajících všudy zpěvů:
Pěvec, který příští věstil spásu,
Který v době mnohem časnější
Na peruti písně světější
Zhůru k nebeskému letěl pasu,
Odkud všeho světla pramen plyne,
Z něhož svobody se blaho vine, —
Ejhle, za dnů šťastných téhož času
Lenau[3] svého nepozdvihl hlasu.
A když ovšem celé národy
Darům těšily se svobody,
Jeho duch již utkvěl pod porobou,
Jeho tělo pod vazbou a skobou.

A když po smrti jej, po té dvojí,
Z oné smutné skrýše nešťastníků,

Ku věčnému vnesli ku pokoji
Rovnoprávně svorných osadníků,
Které sladký spánek vespol kojí
Pod pomníkem jako bez pomníku:
Přátelé hle! jeho nejvěrnější, —
Co se o život dřív jeho báli
V době drahdy jeho nejšťastnější,
Když se ve slávě skvěl nejjasnější,
Nad soupeři na blízku i v dáli, —
Nyní druhu svému pouti přáli,
Ježto vede zhůru do Kanán,
Když je úkol zemský dokonán!

Do té obce duchů pospolité
Boží přenesla jej útrpnost,
A že anděl-strážce v sluji skryté
Opustil jej, opuštěný host,
Smrti-anděl, na peruti hbité
Duši doprovodil na věčnost!

Takto housenka, když z motaniny
Motýlem se vznese na planiny,
V zlatých lístkách štíhlé slunečnice,
Ježto k slunci svoje zdvihá líce,
Nebeskou se rosou napájí,
Věterkové s květem laškujíce
Zvolna odrozence houpají;

Motýl pak se na svém zlatém trůně
Blažící tou kojí myšlénkou,
Že již vybřeď' ze své hrobní tůně,
I že darmo nebyl housenkou.

Epilog.

Ze slovanské přímé hostinnosti
Za pěvcovu duši šlechetnou
Naše Musa Tryznu vystrojila,
U stolu pak svého milé hosti,
Hospodyní jsouci ochotnou,
Besedníky české uhostila.
Ku přípitku tedy nábožnému
Ať se po třikráte ozve „sláva!“
Sláva budiž pěvci germanskému,
Jenžto hájil svobody a práva
V době trudné, když hlas svobody
Svému hlasateli šlechetníku
Věru nedopřál té výhody,
Jako pozdějšímu hlasovníku.

Sláva jemu, jenž si svojí slávy
U nelehkém dobyl zápase,
V službě svaté národů všech zprávy
Na příkřejším onom parnase,

Kde ve slávě věru není láce,
Leč kde sláva velké žádá práce.
Nuže, čistou krví české révy
Slušně oslavme ty žalozpěvy
U pohřební této hostiny! —
Kdož jsi druhem české družiny,
Kdo máš srdce vřelé, světlou hlavu,
Kdo ctíš slovo moudré, statné činy,
Na věštcovu tedy čest a slávu
Vychyl plný koflík mělničiny!

Lenau šlechtic byl a šlechetník,
Svobody a práva zástupník.
Věru šlechtic byl on v duchů říši;
I jak zeman šestnácti vnuk předků
Čítá šestnáct dávné slávy svědků,
Pochovaných v pergamenu skrýši:
Takto Lenau v příštích časů hluku
Má též diplom urozenství svého,
Ale podstatnější, ale vyšší,
U nejdalších pojištěný vnuků,
Zbudou-li se chtíče sobeckého,
Jestli vášni nepodlehnou nižší,
Jestli muži srdce železného
Po železných drahách chvátajíce
Ziskem nebudou se řídit více
Nežli citem srdce šlechetného,
Nežli slovem věštce nadaného.

Ale jako v zemi zaslíbené
Proti dravým proudům Moslemínů
Godofred svou zatknul korouhev:
Tak čas mstitel víry zneuctěné,
Takto mstitel slávy zapomněné,
Věštcům novou získá Palestýnu,
Kde jich sláva znova vyjde v jev. —

Vítej víro v možnost lidské cnosti!
Pod znakem té víry spasitelné,
Vítej věštcům krásná budoucnosti
S rukojemstvím slávy nesmrtelné!
K novým zpěvům ve všech jazycích
Strojtež věští mužové své lyry,
A zpěv božský z prsou věřících
Pravověrné zbudí bohatýry. —

Poznamenání.

Básně příležitostné.

---

1 Na stránce 5. Volin, staroslavné město Slovanů pomořských, zbořené od Dánův v 12. století.

2 Na str. 16. Svaroh, Pra-Svaroh, staroslovanský bůh světla. Důležitý článek napsal o něm J. P. Šafařík v Musejníku r. 1844 str. 483.

3 Na str. 21. Spanilomyslná hraběnka Antonie Josefina Ernestina Kolovratova-Krakovská, zemřela dne 16. ledna 1837 ve Vídni.

4 Na str. 22. Rudolf kníže Kinský † 1836, stár 36 let. Karel hrabě Clam-Martinic † 1840, stár 48 let. August Longin kníže z Lobkovic, zemřel na začátku 46 roku svého stáří. Všickni tito slovútní potomkové slavných staropanských rodů českých zemřeli tedy v nejpěknějších téměř letech mužného věku.

5 Na str. 24. Karel Egon kníže z Fürstenberga, praděd J. O. knížete Maxmiliana, nejvyšší purkrabí pražský, vysoce učený a velice zasloužilý se slavným Bornem spoluzakladatel a první přednosta král. české společnosti nauk. Jeho v sále této společnosti postavená socha

mramorová následující má nápis: Carolo Egon, Principi a Fürstenberg, primo praesidi suo, societas scientiarum bohemica. MDCCLXXXVI (zemř. v Praze 1787).

6 Na stránce 38. Edvard Rézler (Počebradský), Pražan z rodičů německých, zemřel v 22. roku svého stáří, jinoch pln vyššího vnitřního života a rázného vlasteneckého ducha. Již v mládí směřoval jeho duch k přesným vědám, neboť veršomania, která právě tehdáž každého mladíka se chytala, nikdy jeho vnitřnosti nezkormoutila, ale pouhé čisté vědění bylo živlem a pokrmem jeho ducha. Jsa dospělejší k vlastenecké přilnul historii, nejvíce však obrátil zřetel svůj na velikánskou slavistiky poušť. Mohl se státi ne-li jedním ze stavitelů, aspoň jistě jedním z nejpracovitějších pomocníků při stavbě chrámu historie slovanské. — Umřel na Rusi Červené ve Lvově, maje pevné předsevzetí všecka slovanská pokolení navštíviti, jako onen slavný Polák Zoryan Chodakowski, který též před uskutečněním téhož záměru na svých všeslovanských cestách mezi ruskými pobratřenci skonal, byv od jich vlády ve svém účelu hojně podporován. — Rézler zůstavil po sobě mnoho vzácných, drahých staročeských kněh a řídkých rukopisů, mezi nimi své vlastní dílo „Kritický životopis Jana Žižky z Trocnova.“

7 Na str. 39. Jan Pilnáček, Královéhradčan, ve Vídni zemřelý, v krasovědě, v básnictví, v jazykozpytu velice zběhlý jinoch, slynul duchovní i tělesnou krásou. Viz v Musejníku (1828 sv. 4) jeho trefný i nestranný posudek Klicperovy tragedie „Soběslav.“

8 Na stránce 40. Devatero těchto veršů: „Buď že všecky děje“ a t. d. — „do pěn Adrie šumných“ obsahuje výrazná slova výtečného ministra osvěty veřejné ve království polském, spolu proslaveného řečníka Stanislava hraběte Potockého, z jadrné prozy ve verše uvedená, vyňatá z jeho (jestliže se nemýlím) „Mówy na śmierć Grzegorza Piramowicza.“

9 Na str. 41. Hrihori, značí u Rusínů našeho českého Řehoře.

10 Na str. 41. Černobrivaja, černobrvá, s černými brvami; obyčejné to epitheton krasavic ruských.

11 Na str. 49. Dne 13. září 1834 vypukl v Blatné, rodišti Koubkově požár, jenž téměř celé město popelem položil. Básník, jediné rodičů svých dítě, prodléval tehdáž ve Lvově v Haliči.

Hroby básníků slovanských.

První oddělení.

1 **Na stránce 51. Dr. Josef Čejka stál s básníkem „Hrobů" již za mladických let v poměru úzkého přátelství. Známost jejich vzala počátek v Plzni r. 1826, když Koubek u zvěčnělého professora Vojtěcha Sedláčka, a přítel jeho v témž ústavu lycealním bydleli.**

2 **Na str. 71. Vzdor všemu pátrání našemu, komu by zpěv tento byl věnován, nemohli jsme se toho ani poptávkami ani vlastním domyslem dopíditi. V papírech pozůstalých nenalezli jsme žádného listu ani poznamenání, kterým bychom nabyli světla k odhalení tohoto tajemství. Při ostatních dedikacích byli jsme v ohledu tom šťastnější.**

3 **Na str. 88. מְנֵא sčetl, תְּקֵל odvážil, פְּרֵס rozdělil jest.**

Slova chaldejská.

„Mene, Thekel, Peres," jsou temná blízkou záhubu věštící slova, jaká byla rukou ducha v paláci krále babylonského Nabonida čili Belsazera na stěnu ohnivým písmem napsána, když tento prostopášný král posvátné nádoby vzaté z chrámu Jeruzalemského při hlučných hodech svých poskvrnil, načež v příští noci zavražděn a říše jeho babylonská (r. 539 př. Kr.) od vítězných Peršanův stroskotána byla.

Výklad biblický viz u Daniele, 5. k. 25. v.

4 Na stránce 97. **Josef** hrabě **Dunin-Borkowski**, narozen v Dědušicích Velkých na Pokútí v Bukovině dne 22. března 1809 z otce Františka a matky Františky z domu Dědušických, náležel k nejznamenitějším doby novější básníkům polským. Vzdělání svého nabyl za let pacholetských v rodinném domě, později dán byl do Varšavy na lyceum, jemuž tenkráte slovútný lexikograf **Bohumil Linde** v čele stál. Zde též navštěvoval mladistvý Borkowski slavné básníky národní **Niemcewicze** a **Kaz. Brodzińského**. Roku 1822 byl však přinucen do vlasti své se navrátit, kdež ve Lvově gymnasialní studia ukončil. Stav literární v Haliči poskytoval tehdáž smutné divadlo, neboť veškerá téměř intelligence spisovatelská obrátila se buď do Varšavy buď do Vilna, mládež pak v kraji pozůstalá rozpadávala se na dva odporující sobě tábory: přivržence totiž klassiků i pseudoklassiků, a ohnivé školy romantické zastavatele. V jinošských létech stojící D. B. poznal sice že stará škola již zpuchřela, a že nemá žádné budoucnosti, ale nesouhlasil výhradně s oněmi, již Byrona za vzor v básnictví si obravše, zapomínali při tom na celou skvělou minulost básnictví domácího, na němž se třeba bylo vzpírati. K tomu cíli studoval Bork. pilně starší básníky: Krasického, Kochanovského a jejich vrstevníky, pokroky školy nové při tom však s očí nepouštěje.

Roku 1827 odebral se s bratrem svým do Černovic, a poslouchal zde po dvé leta filosofii. Události Řecka celou Evropu tehdáž naplňující přivedly též několikero rodin řeckých do Černovic; Bork. spřáteliv se s nimi nabyl takto první známosti jazyka novořeckého. I turecky počal zde se učiti.

Na to uchýlil se roku 1829 do Vídně, kde po celý rok úplné studium staro- i novořeckého jazyka jakož i

slovanštiny se oddal. Seznámil se zde s učenci na slovo vzatými, se slavným orientalistou Hammer-Purgstallem a proslulým slavistou Kopitarem, přede vším ale s Řeky, jichžto přispěním literaturu starou i novou důkladně poznal.

Takto vědomostmi obohacen zatoužil po městě, kde byl prvních vědomostí v národním směru nabyl, leč známé události r. 1830 nedovolily mu na delší čas tu se pozdržeti, a tak po návratu svém z Varšavy rozbil stálý téměř byt svůj ve Lvově. Zde pak zabral se do přísných o literatuře řecké studií, na jichžto základě s prospěchem se zavděčoval rodákům svým a vlasti.

Toho času když byl Borkowski ve Lvově vědecká studia k pozdějším svým pracím konal, octnul se tu i Koubek. Slovanština byla ono kouzlo, jež oba pobratřence ouzkými svazky k sobě spojilo. O ostatních poměrech přátelských mezi nima netřeba nám se široce zmiňovati, mluvíť o nich básník sám dosti zřejmé.

Že upřímné přátelství mezi oběma básníky ani tehdáž neutuchlo, když byl Koubek do vlasti své se navrátil, toho nejjasnějším svědectvím jsou listy Bork., které jsme v pozůstalosti Koubkově nalezli, a na které časem svým odvolati se neopomineme.

Ustavičnými pracemi jmenovitě vědecky literárními, z nichž ovšem menší část tiskem byla uveřejněna, seslabil Borkowski tělesné své síly. Právě když hlavní své dílo „Greczyzna w Polsce“ z četných výpisův a poznamenání svých k uveřejnění chystal, zastihla jej smrt přečasná; zemřelť dne 18. června 1843 ve věku nejkrásnějším.

Veškery spisy Dunina-Borkowského vydává právě nyní poprvé tiskem knéhkupec Kajetan Jabłoński ve Lvově a dělají I. díl biblioteky polské mající název

„Dzieła znakomitych pisarzów krajowych.“ Obsahujíť básně původní (hymny, písně, sonetty a j.); následování v duchu řeckém, tureckém, arabském a čínském; překlady z řeckého, německého, francouského a z tureckého; kolomyjky a písně huculské. Dále báseň „Opisanie ziemi Mołdawskiéj i Multańskiéj przez Mirona Kostyna“ (rukopis z r. 1684); překlad Dumasova dramatu „Teressa“ a původní „Mowa kwiatów“ (květomluva) s příhodnými k tomu písněmi pod jmenem „Kosz z kwiatami.“ Ostatek bude proza a sice jmenované již dílo „Řečtina v Polsce“ a „Děje literatury novořecké,“ díla dle uznání Augusta Bielowského nejen Polákům nýbrž i Slovanům vůbec důležitá.

U nás Čechův znám jest Josef Dunin-Borkowski z básně „Písně slovanské,“ kterou Koubek r. 1852 v překladě uveřejnil, a kterou Ludevít Štúr dílu svému „O národních písních a pověstech plemen slovanských“ v původním znění předeslal.

5 Na stránce 97. „Kochajmy się!“ (Milujme se!) jest vůbec užívaný přípitek mezi Poláky, jejž hospodář domu před hostinou pronese.

6 Na str. 97. Magnuszewski Dominik, rodilý Varšavan, znám byl v literatuře již r. 1830, když studia universitní ukončil, co jinoch naděje plný.

Po dotčené episodě dějin polských odebral se Magn. z rodinného města svého k příbuzným do známého nám již Pokútí.

Zde hlavně povzbuzením neunaveného badatele dějin polských, spolu též pilného sběratele národních zpěvů, Kazimira Wład. Wojcického, pohroužil se Magnusz. do studií historických, dělal rozvrhy k pracím, které mu

měly nesmrtelnost hlavně v dramatickém básnění pojistiti. Slabé však tělo jeho nemohlo snésti bujně v zašlé doby zalétajícího ducha; i Magn. podlehl smrti v mužném věku. Při žalozpěvu na smrt milovaného soudruha Dunina-Borkowského, při tomto posledním rozčilení básnickém, opustil jarý duch jeho tělesnou schranu. (Viz o něm: „Powieść o życiu poety“ od Jos. Dzierzkowského v časopise: Biblioteka naukowego zakładu imienia Ossolińskich, roku 1847.)

Magnuszewski zůstavil po sobě mnohé velké a krásné práce, nejvíce dramy, želbohu mnohé z nich neukončené. Jemu však náleží zásluha, že básní svou „Pan Morawski, konfederat Barski“ r. 1831 vydanou, dráhu novou v básnictví polském otevřel, dráhu, na které oslavovaný nyní Wincenty Pol četných laurův si dobývá.

6 Nr stránce 98. Kochanowski Jan, nejslavnější básník polský tak řečené zlaté, Sigmundovské epochy.

Vědecké vzdělání zjednal si Kochanowski nejprvé v Němcích a ve Francii, kdež sedm let studiemi o filosofii, starožitných i nových jazycích ztrávil. Smrt matčina přiměla ho na to k navrácení se domů; jak mile však dědičné záležitosti tu byl uspořádal, odebral se do Italie, nejdéle v Římě a v Padově se zdržuje. S Kochanovským dlel tu též krajan jeho, později slavný vojevůdce a kancléř královský, Jan Zamojski. Po svém návratu do Polska povolán byl Kochanowski ke dvoru krále Sigmunda Augusta posledního po meči z rodu Jagieły; než znechutil se mu brzy hlučný život při dvoře, toužilť stále po tichém soukromém živobytí; ano též úsilí přátel biskupův, by do kněžského stavu (v Polště tehdáž nejvznešenějšího) vstoupil, zůstalo bez úspěchu. Odřekl všecko a opustiv dvůr královský, pospíchal do otcovské dědiny

své Černo-Lesí. Tam se usadiv psal nejlepší svá díla; později pojal též manželku, která mu milované dítko, dceru Urszulu porodila. Konečně přec podařilo se Zamojskému pohnouti soudruha mladistvých let, že přijal úřad vojského*) sandomirského, úřad to, který mu nejméně v pracích básnických překážel.

Písma Kochanowského jsou polovice původní, polovice překlady. K těmto náleží: Žalmy Davidovy v rýmech, jež Mickiewicz nade vše cokoli krásného, vznešeného v oné době povstalo, v popředí staví; třetí kniha Illiady; básně Anakreontovy, Horácovy a j. —

Původní práce Koch. mají často podkladek historický, tak Praporzec, Zgoda, Broda (žertovná báseň vyličující spor brady s vousy). Výše těchto stojí Písně, Fraśky, Výprava poslův (první polské drama) a Treny.

V písních a Trenách leží největší síla básnická Koch.; neboť kromě prvotní přednosti polského rytmu, který jmenovitě v žalmách nás překvapuje, pozorovati tu již více individualního charakteru básníkova.

Ovšem že v mnohých písních naskytují se ještě tvary a myšlénky Horácovy; neboť, jako všickni tehdáž básníci evropští, na půdě starobylé poesie jsa odchován, oddýchal jejím též nadšením. Mimo to vyniká v písních prostota, něžný cit, zbožnost a ušlechtilost mysli, jako vůbec ve všech ostatních spisech. Treny, čili žalozpěvy nad ztrátou jediné dcery, dle všeobecného úsudku jsou nejvýbornější básně Kochanowského; jakožto nejopravdovější duše jeho výlev. Zde již není nic dluženého, on nekvílí k

*) Wojski (tribunus) býval druhdy v čas války čili všeobecné hotovosti strážcem a zastavatelem žen a dětí šlechtických; v čas pokoje obmezoval se úřad jeho toliko na vdovy a sirotky.

vůli posluchačům, všecko se odbývá mezi ním a Bohem: a jen míhající se mu v obraznosti postava milovaného dítěte vyvodí z duše jeho nejhlubší žaly.

Poláci nemají Rukopisu Kralodvorského, tím spůsobem jest Kochanowský v literatuře jejich takořka tvůrcem domácí poesie; on první přemohl obtíže básnění v nevybroušeném ještě jazyce.

Žalmy již za živobytí K. byly v kostelích polských zpívány, jakož i podnes ve veliké jsou u pobožného lidu vážnosti.

Co zatím Polska nejvýbornějšího v té době věštce obdivovala, slynul on v učeném světě za hranicemi co básník latinský. Po latině opěval vítězství Štěpána Batora, ano i na spůsob básníkův římských milostné pěl elegie. Tyto ovšem psány byly v prvním jeho mládí, a nejedna ukazuje, že původ vzala pod jasným podnebím krásné Italie.

Kochanowski Jan zemřel 1584 v Lublíně, raněn byv mrtvicí, v 54 roce věku svého.

8 Na stránce 98. Kochanowski Piotr, proslavil se co básník o něco později, za panování Sigmunda z domu Vasů. Byl rytířem maltezským a ztrávil několik let na Maltě, zúčastniv se tu v některých bitvách na moři; později pak přejal úřad sekretáře u krále Sigmunda samého. Nejvíce se zdržoval v Italii, kteroužto zemi vždy vychvaloval, nikdy však na ujmu vlasti své. Z písem po něm pozůstalých známy jsou věrné překlady dvou arciděl italské poesie „La Gerusalemme liberata“ od Tassa, a „Orlando furioso“ od Ariosta. Překlad prvního spisu jmenovitě rozšířil mu v národě slávu dlouhotrvalou. Vyšelť poprvé tiskem v Krakově r. 1618, t. j. něco více dvaceti let po smrti Tassově.

9 Na stránce 99. Krasicki Ignacy, jeden z nejpřednějších a spolu nejpopulárnějších básníkův polských za časů krále Stanislava Augusta Poniatovského. Narodil se roku 1737 v Dubiecku v Haliči z domu hrabat Krasických. Nabyv první známosti literní ve Lvově, ustanoven byl ke stavu duchovnímu, a k tomu cíli poslán od rodičův do Říma na vysoké učení. Tu když byl bystrého ducha všelikými vědomostmi obohatil, povolali jej příbuzní nazpět do vlasti, kdež se brzy stal ve Lvově kanovníkem. Prodlévaje pak za povoláním svým nějaký čas v sídelním městě Varšavě, získal si dovtipem a učeností přízeň všech vysokých hodnostářův u dvora. Král Stanislav August, snaže se tehdáž Polsko vytrhnouti, jak se vůbec za to mělo, ze stavu duševní nečinnosti, shromažďoval kolem sebe celý učený svět, v němž cizozemci ovšem neposlední místo zajímali; shledav ale v Krasickém muže o osvětu jmenovitě národní úsilně pečujícího, vymohl mu v brzku stolici biskupství varmiňského, jakožto nejvýnosnější v Polště, s titulem knížecím.

Obšírná báseň „Válka mniší" (Monachomachia) jest nejostřejší ze všech četných satyr, které byly z péra Kras. vyplynuly; v ní odhaluje panující tehdáž vady klášterův v Polště, ač církve samé v nejmenším se nedotýká. Mimo to pokusil se Kr. též ve vážnějším odboru básnictví, a obral si k tomu konci Vojnu Chotimskou; v básni té však byl méně šťastný, ač mnohé obrazy dosti vesele na nás se usmívají.

V básních těchto užil Kr. oblíbeného rozměru italských stancí. — Basník ten stojí v čele bajkopiscův polských; rovněž tak byl tvůrcem nového druhu listův veršem i prosou: jsoutě to nejvíce satyry plné rozmaru a veselosti; taktéž o romány šťastně se pokusil.

Všickni současní, již poznali blíže Krasického, vychvalují vysoko jeho příjemnost ve společnosti. Avšak při všem bystrém vtipu a lehkosti u vyjádření se v různých jazycích byl prostý a veselý v obcování, přitom účinný a štědrý až bez opatrnosti. Stav duchovní nebyl zajisté jeho pravým povoláním, než při tom ovšem nedal pohoršení v soukromém svém živobytí; při vší své světskosti nejedenkráte vyslovuje se proti náhledům filosofů školy francouské.

Zásluhy Krasického o literaturu polskou jsou veliké: on jediný spůsobil po dlouhém jalovém a nechutném živoření rozhodnou epochu v literatuře; on povznesl klesající osvětu v Polště. Ku každému mluvící duch spisův jeho probudil hlavně zesnulé již v národě hnutí literární.

Zemřel, stav se po rozdělení Polska r. 1773 poddaným pruským, r. 1801 v Berlíně, později r. 1829 přenešeny jsou ostatky jeho do Hnězdna.

10 Na stránce 102. Bestužev (Marlinský) Alexander nar. 1795. Literární jeho činnost počíná rokem 1822. Toho času vydal s přítelem svým Rylejevým první ruský almanach, kterýžto krok v brzku více následovníkův vzbudil. Roku 1824 zapleteni byli oba přátelé ve příběhy petrohradské ode dne 14. prosince, následkem čehož odsouzen byl Rylejev k smrti, a Bestužev, jenž v carské gardě sloužil, vypovězen na Sibíř. Později byv přeložen dostal se do Kavkazu co sprostý vojín. Zde nabyl více volnějšího času k spisování, a vystoupil brzy po svém přeložení pode jménem Marlinský co novellista na veřejnost. Nejvýtečnějšími a nejjadrnějšími plody ducha jeho nazvati slušno povídky pomořské, zvláště ale román „Amalat-Bek“; pak líčení mravů a obyčejův lidu sibířského, drobnůstky a nástiny ze zemí východních. —

Marlinským psána byla proza s takovou obratností, živostí a krásou, jakéž myšlénkám svým ve verše oděným Puškín dodávati uměl. Bojovně padl v horách Kavkazských r. 1837.

Čečenci, obyvatelé Čečny v Kavkaze, kmen Rusům nepřátelský, ač již částečně podmaněný; spádná řeka Terek do kaspického moře se vlévající dělá na severu hranice jejich.

Stanice, slovou příbytky obyvatelův ruských slovanského plemene, kdežto divoký lid kavkazský chatrče své auly zove.

11 Na stránce 103. Svatý Znič, znamená oheň věčný, jaký v chrámech starých Slovanů stále byl chován. (Zamek Swentoroga [Wileński], gdzie był niegdyś utrzymywany Znicz, to jest ogień wieczny. Mickiewicz.) Jinak byl Znič bůh slovanský zvláště ctěn v Novgorodě, ano tak jako Perun sám v Kyjevě, skrze něho se i hojení dělo. (Krok. II. 384.)

12 Na str. 104. Michail Lermontov padl v souboji neúplně 30 let stár r. 1841 na Kavkaze, kamž vypovězen byl r. 1838 z rozkazu cara Mikuláše. —

Pocházeje z knížecího rodu, byl co jinoch poslán do Petrohradu, kde jako téměř všickni moderní aristokrati ruští do carské gardy byl přijat. Tehdáž právě okouzloval Puškín zpěvy svými celou Rusii, duch jeho nabyl největší síly, plody básnické nejvyššího stupně dokonalosti. Avšak dne 27. ledna 1837 udál se známý nešťastný souboj, ve kterémžto Rusku rukou oukladníka největší básník národní byl odňat. Celý Petrohrad prolévál slzy, veliké množství lidu hrnulo se k domu, kde Puškín umíral, zlořečíc jeho vrahu, jenž záhy byl prchl.

Car vida veliké rozjitření myslí, uznal za dobré dalšímu sbíhání se lidu přítrž učiniti: ač Puškína za živa sobě vážil, musil mrtvému odepříti veřejný pohřeb, ku kterému již veliké přípravy se konaly. V mrazivé noci odvezeno bylo mrtvé tělo básníka tajně do kostela, v rychlosti četl zde pop pohřební obřady, a hned na to pohyboval se skrovný průvod s mrtvolou v saních do gubernie Pskovské na panství Puškínovo do kláštera.

Výstřel z pistole, který prsa Puškínova prohnal, probudil duši mladistvého Lermontova. Tento napsal na smrt mistra svého energickou ódu, v nížto spolu nízké pletichy, které souboj ten předcházely, neohroženě projevil; v plném ohni mladickém sténal prosebně: „Care můj, k nohoum tvým vrhám se a úpím: pomsti, pomsti básníka!" Tuto neopatrnost však pykal nový básník v brzku ve vyhnanství na Kavkaze; než báseň jeho kolovala v nesčíslných opisech po všech krajinách širošíré Rusie.

V Kavkaze vážil básnický duch Lermontova z čistého zřídla jaré přírody, zde vnímal nejkrásnější obrazy a podával je udivenému světu, jenž v něm „nahraditele" Puškína spatřoval. Lermontovy básně lyrické jsou nedostižené co do svěžesti, jasnosti a elegance u vyjádření. V básních epických pojal s neobyčejnou bystrostí ducha zvláštnosti národu ruského a dodával jim výraznosti, jakou jen u nejpřednějších věštců národních nalezáme. Mimo lyrické a epické básně sepsal Lerm. též čtyraktové drama ve verších „Maskarada" a roman prosou: „Hrdina našeho věku"; první zajímá ve vydání Petrohradském od r. 1842 celý třetí díl jeho spisův. Vydání to, jež po ruce máme, jest však velmi neúplné, ano i později uveřejněný díl čtvrtý co dodatkový nepodal všecko.

O příčině souboje, v němž Lermontov padl, panují

mezi samými Rusy rozmanité varianty: někteří mají za to, že sám soupeře svého vyzval, jiní tvrdí právě opak toho, konečně kolují pověsti a to pravdě nejpodobnější, udávající že román „Hrdina našeho věku“, v němž Lermontov rodinu p. Martynova s velikou věrností vylíčil, hlavně k vyzvání neblahému podnět zavdal. —

Německý překlad Lermontova, ve kterém mnohé v originalu netištěné básně a místa z básní se nalezají, vydal r. 1852 výborný básník německý a znatel ruské literatury Friedrich Bodenstedt, který též nejúplnější charakteristiku Lermontova ku konci podal. V překladě českém známe některé drobné básně; z větších epických uveřejněn jest toliko „Mciri“ v musejníku od r. 1853.

13 Na stránce 109. Nebylo by zde na svém místě planou prozou všecko to o Máchovi vysvětlovati, co o něm v básni samé poeticky jest pověděno. Méně známého těch věcí čtenáře musíme odkázati na obšírný jeho životopis, který druhému od roku 1845 (!) posud nedotištěnému vydání „Máje“ jest předeslán.

Karel Hynek Mácha narodil se v Praze dne 16. listopadu 1810, zemřel v Litoměřicích r. 1836 dne 5. listopadu, následkem velkého namáhání při požáru. V rejstříku Jungmannově „Historie literatury české“ udán jest mylně rok umrtí 1838.

14 Na str. 115. Šimon Lomnický z Budče, korunovaný básník český od císaře Rudolfa II., stal se po katastrofě dějin českých od r. 1620 žebrákem.

Kdo byl viděl na umělecké výstavě v Praze r. 1854 obraz od Jaroslava Čermáka důmyslně malovaný, představující Lomnického co žebráka na pražském kamenném mostě, tomu zajisté připadne, že asi tak našemu básníku obraz na žebrotu sešlého laureata na mysli tanul.

15 Na stránce 120. Nevyhaslať posud upomínka v srdcích lidu pražského od velké povodně r. 1845 (28. března) na tehdejšího zemězprávce českého, Nejjasnějšího arciknížete Štěpana, který tenkráte neohrožené na lodi rozvlněné Vltavy tam pomoc přinášel, kde jí nejvíce bylo potřebí. — S podobnou však horlivostí počínal si při též příležitosti v Litoměřicích tamější c. k. krajský hejtman p. Josef Klecanský. Týž dovědév se r. 1845, že na hřbitově litoměřickém básník K. H. Mácha bez pomníku odpočívá, vedl o to i hned v ten způsob péči, aby na hrob přečasně zemřelého pévce vkusný kámen s nápisem byl postaven.

Neúplných pět let po oné době popřáno bylo Klecanskému rozmnožovati kruh svých šlechetných činův; v důstojnosti c. k. ministerního rady a přednosty zemské komisse pro vyvazení gruntů v Čechách zemřel dne 9. února 1850 v 62 roce věku svého. Světlý důkaz lásky a vážnosti, které vůbec požíval, jest krásný a významný pomník na volšanském hřbitově v Praze od přátel a ctitelův jemu postavený.

Úplnější rozvedení zásluh a ocenění činnosti Klecanského co c. k. krajského hejtmana v Litoměřicích viz článek: „Zur Biographie Klecanský's.“ Bohemia 1850 Nr. 28.

16 Na str. 121. Archimedes, zajisté jeden z nejslavnějších mužův starého věku, nar. 287 př. Kr. v Syrakusách v Sicilsku. Vzdělav se v Alexandrii, hlavním tehdáž sídle véd, obohatil počtářství, měřictví a strojnictví důležitými vynálezy. Když rodinné město jeho v druhé válce punické, spojivši se s Kartaginou, výtečným Římanů vůdcem M. Klaudiem Marcellem obléháno bylo, hlavně on vynalezenými stroji veškeré pokusy nepřátel v nivec

obracel, tak že tito teprv po dvou letech města dobyli, při čemž učenec proti výslovnému rozkazu římského vojevůdce hrubým žoldnéřem nepřátelským byl zavražděn. Marcellus dal jej čestně pochovati i zříditi mu náhrobek, na němž vypodobněny byly cylindr a koule, jichžto poměry v živobytí hlavně jej zajímaly. Pomník přišel časem v zapomenutí; úplně zanedbaný, porouchaný a chrastím zarostlý odkryl a obnoviti dal slavný M. Tullius Cicero, když r. 75 př. Kr. v 31 roce stáří svého prvního stupně magistratury t. j. quaestorství v Sicilsku zastával.

17 Na stránce 128. Člověk není živ jen samým chlebem. — Viz Evangelium sv. Matouše k. 4. v. 4. Ani lačným molem nezhynou. Viz opět Evangelium sv. Matouše k. 6. v. 19 a 20.

18 Na str. 129. Zálety, z polštiny vzaté slovo značící tolik co výtečnosti, výbornosti.

19 Na str. 130. Přiložiti, přílohem ležeti, brach liegen. U rolníků našich vůbec užívané slovo.

Druhé oddělení.

1 Egypt slove v písmě svatém hebrejsky: Mizraim, syrsky zove se Mezaen, arabsky Mesr, kopticky Chămi, turecky El-Kabit.

2 Viz Kollárovu Slávy dceru ve třech zpěvích, druhé vydání, v Budíně r. 1824, znělka 87.

3 Dle staropolské legendy svatý Stanislav Szczepanowski, biskup Krakovský zkřísil z mrtvých Piotrowina, šlechtice polského již delší čas pohřbeného, aby týž zeman dosvědčil, mnoholi ze svého statku církvi Krakovské za živa darem postoupil. Sv. Stanislav biskup kvetl r. 1058 za času Boleslava Smělého, vítězoslavného krále polského, od něhožto při službách Božích, poněvadž byl veřejně tupil a káral prostopášnost jeho, násilně usmrcen byl, začež Boleslav od Řehoře VII. klatbou dostižen z Polska utekl a jako mnich v klášteře Ožechu v Korutanech prý umřel.

4 Viz Slávy Dceru, II. vyd. zn. 80.

5 Aj! já posílám vás jako ovce mezi vlky; protož buďte opatrni jako hadové a sprostni jako holubice. Mat. k. 10. v. 16.

6 Viz Sl. Dc. II. vyd. zn. 76.

7 Čtenář laskavý nám promine, že jsme zde na tak příhodném místě tyto své verše z „Ody na otevření pražské železné dráhy“ slavnému Janovi Kollarovi do úst vložili. Kollar dokázal svým učitelstvím, svým spisovatelstvím, ba celým svým živobytím, že dle veškeré povahy svého ducha a srdce úplně souhlasil s celou podstatou této jednoduché myšlénky v těchto osmi verších krátce projevené. Zdali ostatní slova od nás Kollarovi do úst vložená s povahou a s myslí jeho dobře souhlasí, úsudek o tom dělá první, úsudek pak o duchu a formě celé této básně dělá druhou stránku kritiky. Zdali toto naše zrcadlo dobře ukazuje tvářnost ducha Kollarova, totě první, z jakého křemene jeho sklo ulito, z jakého dříví jeho rámec, snad pozlátkem nebo zlatem napuštěný, shotoven

jest, totě druhá otázka, z čehož již poněkud vysvítá, jak za příčinou téhož dvojího požadavku, velmi nesnadné jest správné a dohodné rozřešení básnické takovýchto někdy dosti prozaických úkolů, jejichžto didaktika, básnickému nadšení málo příznivá, z téhož svého skromného roucha didaktického nikoli svlečena, ale ovšem tímto svým vlastním rouchem, ale již po básnicku shotoveným a ozdobeným, oděna zůstati musí. Hic rhodus, hic salta! Nejšpatnějším skoro předmětem básnictví (praví výborný G. T. Fechner, professor fisiky v Lipště a spolu znamenitý básník německý) jest básník sám ve svém společenském živobytí a jednání i tehdáž, když se ve přírodě prochází a třeba nejkrásnější kvítí si sbírá a splítá ve své slasti a strasti (Sonne und Wonne). Poesie potřebuje a žádá si rázných obrazů i osob, plných viditelné živosti a původnosti, básníkův život nedá se však vypátrati na básníku, ale ovšem o básníku samém, onť vyhlíží zevnitřně jako lenivý zahaleč (ein fauler Müssiggänger) ve fraku a ve vestě jako druzí měšťáci. Každý harfeník má více básnickosti do sebe a na sobě, ponévadž živost jeho svérazu a povolání zřejměji se zevně projevuje. Ale vnitřek básníkův, tato živá příroda ve přírodě, kdežto všecko se prýští a proudí, citem klokotá a kypí, dá se ovšem velmi dobře po básnicku vytvořit a představit.

8 Mluví se dobře po česku: Natírati na nepřítele, natlačovati na zvěř. Nátlak, natlačování znamená v užším smyslu nahánění zvěři do kresu (honci říkají: do krásy) a do kola od střelců vůkol otočeného, což se německy jmenuje Kreisjagd.

9 Viz Sl. Dc. II. vyd. zn. 83.

10 Viz opět Sl. Dc. zn. 87.

11 Viz Sl. Dc. zn. 85. — Co se týče některých, zde uvedených trojveršů, jimiž Kollar výtečnou osnovu svých znělek v druhém vydání Slávy Dcery r. 1824 tak důrazně a důvtipně dotkávati a právě vždycky epigrammatickým uzlem zavazovati uměl — tyto citáty veršů Kollarových, zajisté nevhodné, nemístné a nepříručné v každé jiné básni, v nížto by jejich původce mluvící uveden nebyl, nejsou Kollarovi proto do úst kladeny, aby nám snad byly klubkem, z něhož bychom vyvíjeli tenké nitky svých vlastních myšlének a citů — ovšem užili jsme jich z té příčiny, z jaké k. p. filolog užívá vzácných a oslavených výroků autorů klassických a t. d. Ba ještě více pro tu příčinu jsme tato závažná slova onoho Kollara, jenžto mezi námi ve světě bludů a vad přebýval, Kollarovi v říši světla a pravdy dlícímu, kde, jak on praví, „nemůže ho žádný blud již másti," do úst vložili, abychom ukázali, že mnohá pravda, kteroužto on za živobytí svého, jakožto blouditi mohoucí tvor, za pravdu jest uznával, i nyní v říši světla a pravdy ve vlasti duchů, blouditi nemohoucích, nezrušenou zůstává pravdou,

Kteráž jest co cedry na Libanu;
Ti, jež na ni dují, větrové,
Jen víc šíří její vonnou mannu.

K básni na Lenau-a.

1 Staroslavné hody pohřební ke cti a slávě duší přátel zemřelých, jmenovaly se, jak známo, u všech Slovanů tryznou, neb dle slušnějšího pravopisu téhož slova

triznou. Čím vzácnější byl nebožtík, tím déle trvala trizna, tím byla skvostnější, ovšem po smrti panovníkův někdy se několikrát opakovala.

2 Viz báseň Lenauovu „Zwei Polen“, od nás zčeštěnou pod názvem „Dva Slované.“

3 Mikoláš Lenau (vlastně baron Niembsch von Strehlenau), zajisté jeden z nejušlechtilejších a největších básníků německých novočasných, narodil se r. 1802 dne 13. srpna v Čatádě nedaleko Temešvaru, † dne 22. srpna r. 1850 blízko Vídně v opatrovně šílenců v nejsmutnějším stavu nevyhojitelné šílenosti a duchaprázné otrlosti, kteroužto právě celých dlouhých osm let byl sklíčen k nesmírné žalosti přátel a ctitelů svých. Lenau zajisté se proslavil původností a genialností myšlének velebných, všude se jevících v ušlechtilé a velkolepé formě, jejížto povahou jest statná, důrazná síla a hbitá obratnost v řeči a v technice básnické, kterážto nezná nijakých obtížností a překážek v určitém označení a v náležitém vyslovení všech myšlének a citů, ježto mistrovský věštec svými často nemnohými, ale jadrnými a jasnými slovy, dle svého plastického a někdy téměř lapidárního slohu, vlastně vysloviti chtěl. Jeho nesmrtelná díla: Faust, Savonarola, Albingensové, jakož i drobnější básně — mezi nimiž obšírnější báseň „Jan Žižka, obrazy z války husitské“ — jsou zřejmým důkazem toho, co jsme nyní tak krátce o velikém věštci pověděli.

Opravy.

Stránka:	řádek:		
7	11	má státi:	věštím, jakož i jinde věštec a t. d.
28	7	„ „	nepostřela
38	11	„ „	v jara
38	22	„ „	vést
53	4	„ „	octne
67	8	„ „	mstivých Apollinův
121	2	„ „	Přátelsky
161	6	„ „	pahuba
164	7	„ „	mysterií

Jiné nepatrnější omyly v tisku račiž laskavý čtenář sám opraviti.

Obsah.

Stránka

Hroby básníků slovanských.

První oddělení.

Druhé oddělení.

DATE DUE			

